T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
AMERİKAN KÜLTÜRÜ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

20. YÜZYIL CHICANA/O EDEBİYATINDA QUEER KİMLİKLERİN TEMSİLİ

Mert Ali Can ERDEMİR
2501210013

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. Hasine ŞEN KARADENİZ

İSTANBUL - 2024

ÖZ

20. YÜZYIL CHICANA/O EDEBİYATINDA QUEER KİMLİKLERİN TEMSİLİ

MERT ALİ CAN ERDEMİR

Bu tez çalışması, 20. yüzyıl Chicana/o edebiyatında queer kimlik temsillerini John Rechy'nin **Gece Şehri (City of Night)** (1963) ve Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı (The Rain God)** (1983) romanları aracılığıyla incelemektedir. Bu bağlamda Chicanx queer karakterlerin temsilinde göze çarpan muğlaklık ve arada kalmışlık temaları, Chicana feminist kuramcı Gloria Anzaldúa'nın sınır bölgesi (borderland) ve nepantla terimleri ışığında ele alınmıştır. Chicano kültüründe hakim olan machismo (maçoluk) ve familismo (ailecilik) değerleri, Chicano queer bireylerin toplumdan dışlanmasına sebep olarak onları belirsizlik ve arada kalmışlık temalarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. **Gece Şehri** romanının anlatıcısı ve başkahramanı, bu arada kalmışlık durumunu aşmak için kişisel kurtuluşunun peşine düşer ve Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük şehirlerini dolaşarak buralardaki queer ortamları keşfeder. **Yağmur Tanrısı** romanındaki Miguel Chico, kimliği gizli tutulan queer bir karakter olarak çareyi Chicano ailesinin baskıcı ortamından uzaklaşmakta ve ailesinin hikayesini queer bakı açısıyla yeniden kurgulamakta bulur. Romandaki ikinci queer karakter olan Felix ise toplumsal baskı ve queer arzu arasında kalarak ikili bir hayat yaşamak zorunda kalır. Bu durum onu bir yandan toplum tarafından kendisine atanan aile babası rolünü yerine getirirken diğer yandan ise gizli bir şekilde eşcinsel ilişkiler yaşamaya iter. Üç karakterin de konumlandığı gri alanlar, onları Anzaldúa'nın kimliklerin iç içe geçtiği liminal bir alan olarak tanımladığı sınır bölgesi kavramıyla ilişkilendirmektedir. Romanların analizi sonucunda her iki eserde de Meksika kökenli gey karakterlerin içerisinde bulunduğu aidiyetsizlik durumu, queer bireylerin toplumsal hayatta karşılaştığı ötekileştirmeyi gözler önüne sermektedir. Bu yaklaşımla, Chicano gey yazınına ait iki eserde de gey kimliğinin gizlilik/açıklık ikili karşıtlığının dışında ele alındığı ve çok katmanlı bir Chicano queer deneyimini yansıttığı ortaya konulur.

Anahtar Kelimeler: Arturo Islas, Chicano, John Rechy, queer, sınır bölgesi

ABSTRACT

REPRESENTATION OF QUEER IDENTITIES IN THE 20TH CENTURY CHICANA/O LITERATURE

MERT ALİ CAN ERDEMİR

The aim of this study is to discuss and analyze the representation of queer identities within the scope of 20th-century Chicana/o literature through John Rechy's **City of Night** and Arturo Islas' **The Rain God**. In this context, the recurring themes of ambiguity and in-betweenness in the representation of Chicanx queer characters are discussed in the light of Chicana feminist theorist Gloria Anzaldúa's terms borderland and nepantla. The prominent concepts of machismo and familismo in Chicano culture lead to the discrimination of Chicano queer individuals within society, causing the emergence of states of ambiguity and in-betweenness. In order to overcome this in- betweenness, the narrator and protagonist of **City of Night** pursues his personal liberation and travels around the major cities of the United States, exploring queer scenes in these places. Miguel Chico in **The Rain God**, a queer character who remains in the closet throughout the narrative, finds a way out of the oppressive environment of his Chicano family and reimagines their story from a queer perspective. Felix, the other queer character in the novel, maintains a double life, torn between the social pressure and his queer desire. He performs the role of patriarch assigned to him by societal norms, while, on the other hand, he has secret relationships with homosexual men. The gray areas in which all three characters are positioned relate them to Anzaldúa's concept of the borderland, which serves as a liminal space where identities intertwine. As a result of the analysis of these novels, the lack of belonging that the Chicano gay characters in both works points to the marginalization that queer individuals face in social life. Through this approach, it is revealed that in both works of Chicano gay literature, gay identity is handled outside the binary opposition of being open or closeted and reflects a multi-faceted Chicano queer experience.

Keywords: Arturo Islas, borderland, Chicano, John Rechy, queer

ÖNSÖZ

Öncelikle, tez çalışmamın planlanması, araştırılması ve yürütülmesi aşamalarında bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren sayın danışmanım Prof. Dr. Hasine ŞEN KARADENİZ'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Teze ara verdikten sonra beni tekrar çalışmaya teşvik eden hocamın manevi desteği ve yönlendirmeleri olmadan bu tezi tamamlayabilmem mümkün olmazdı. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca gerek akademik gerek manevi desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Sinem YAZICIOĞLU'na da teşekkürlerimi iletmek isterim. Dr. İrfan Cenk YAY'a lisans eğitimimde aldığım Sınır Kültürü ve Edebiyatı dersinde sağladığı bilgi ve kaynak arşivi için de teşekkürü borç bilirim. İstanbul Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nın değerli hocalarına akademik bakış açımı geliştirerek araştırmacı kimliğimi oluşturmama sağladıkları katkılar için teşekkürlerimi sunmak isterim.

Oldukça inişli çıkışlı bir serüven olan tez yazma sürecinde derdime sıkılmadan ortak olan ve her koşulda beni destekleyen Muzaffer'e, arkadaşlarıma ve aileme sağladıkları manevi güç ve motivasyon için teşekkür ederim.

Mert Ali Can ERDEMİR

İSTANBUL - 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **ii**

ABSTRACT ..... **iii**

ÖNSÖZ ..... **iv**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

CHICANA/O VE QUEER'İ ANLAMAK: TARİHSEL VE KURAMSAL PERSPEKTİFLER

1.1. Chicano Hareketi Öncesi Dönemde Meksika Asıllı Amerikalıların Tarihi **9**

1.2. Chicano Hareketi: Tarihsel Süreç ve Kazanımlar **18**

1.3. Queer Chicanx: Tarihsel ve Kuramsal Artzemin **33**

İKİNCİ BÖLÜM

JOHN RECHY'NİN GECE ŞEHRİ ROMANINDA QUEER CHICANX KİMLİĞİ VE NEPANTLA DENEYİMİ

2.1. Gece Şehri'nde Chicano Kimliğinin İşlenişi **50**

2.2. Gece Şehri'nde Queer Alanlar ve İlişkiler **59**

2.3. Nepantla Queer Bilincinin Temsilinde Teknik Ustalık **67**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARTURO ISLAS'IN YAĞMUR TANRISI ROMANINDA CHICANO AİLE YAPISI VE CİNSİYET ROLLERİ

3.1. Familismo ve Chicanismo İdeolojilerinin Tezahürü Olarak Angel Ailesi **75**

3.2. Sınır Bölgesinde Queer Olmak: Yağmur Tanrısı Romanında Kimlikler ve Aile Hafızasının Queerleştirilmesi **86**

SONUÇ **94**

KAYNAKÇA **97**

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nin en kalabalık etnik azınlık gruplarından biri olan Meksikalı Amerikalılar, günümüz Amerikan kültürünün şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Maya, Aztek ve Olmekler gibi büyük medeniyetlerin yer aldığı köklü bir geçmişe sahip olan Meksikalılar, binlerce yıldır Orta ve Kuzey Amerika'da yaşamaktadır. Ancak günümüz Meksikalı Amerikalı kavramının oluşması, 1848 yılında imzalanan Guadalupe Hidalgo Antlaşması ile gerçekleşmiştir. Meksika-Amerika Savaşı sonucunda imzalanan bu antlaşmanın sonucunda Aztlán adı verilen bölge, Amerika Birleşik Devletleri'ne katılmış ve yıllardır bu topraklarda yaşayan Meksikalı Amerikalı halk kendisini başka bir ülkenin sınırları içerisinde bulmuştur. Çizilen yeni sınırın kuzeyinde kalan Meksika kökenli nüfus, bu tarihten itibaren ABD vatandaşı olarak köklü kültürlerini yaşatmaya devam etmiştir. Ancak Anglo-Amerikan kişi ve değerler tarafından yönetilen ABD hükümetinin Meksika kökenli halka uyguladığı asimilasyon ve yoksullaştırma politikaları, gelir ve adalet eşitsizliğini önemli ölçüde artırmıştır. Bu durumda Meksikalıların eşit hak ve özgürlüklere erişmek uğruna çeşitli direniş ve mücadeleler gerçekleştirmesi gerekmiştir. Bu mücadelelerin en önemlisi, Sivil Haklar Hareketleriyle eş zamanlı olarak vuku bulan Chicano Hareketidir.

1960'lı yılların sonunda Vietnam Savaşına tepki olarak ortaya çıkan toplumsal muhalefet, azınlık gruplarını tetikleyerek Afrikalı-Amerikalı, Asyalı, Meksikalı Amerikalı ve feminist toplulukların eş zamanlı mücadeleler yürütmesine zemin hazırlamıştır. Kendilerine karşı hakaret olarak kullanılan "chicano" kelimesini geri kazanarak yeni kimlikleri haline getiren Meksika kökenli "Chicano" halkı, *El Movimiento* olarak da adlandırılan Chicano Hareketini gerçekleştirmiştir. Siyasi ajandasında Meksikalı tarım işçilerinin hakları, eğitimde fırsat eşitliği ve eşit haklar gibi konuları önceliklendiren bu örgütlü mücadele, asimilasyona karşı *chicanismo* ideolojisini öne sürerek Meksikalı halk arasında milli bir bilinç geliştirmeyi amaçlamıştır. Postkolonyal yaklaşımların da etkisiyle *El Movimiento* ve *chicanismo* ideolojisi, ABD'nin asimilasyon politikalarına ve dayattığı bireyselci ideolojiye direnmenin ancak kendi yerli geçmişlerini benimseyip onunla gurur

duymaları ile mümkün olacağını savunur.

Chicano Hareketinin sebep olduğu kültürel canlanma, sanat ve edebiyat alanlarında da kendisini göstermiş, ağırlıklı olarak Chicano milli bilincinin ön plana çıktığı ve kültürel değerlerin yüceltildiği eserlerin yazılmasının önünü açmıştır. Meksika-Amerika sınırı çevresinde şekillenen Chicana/o edebiyatı eserleri, *El Movimiento*'nun vurguladığı kimlik, aile, sınır, tarih ve hafıza gibi temalara odaklanmıştır. Eserlerde Chicano kimliğinin karmaşıklığı ve Meksika kökenli halkın Amerika Birleşik Devletleri bağlamında karşılaştığı zorluklar gibi gerçek hayata dayalı toplumsal konular ele alınmıştır. Milliyetçilik başta olmak üzere Chicano Hareketi sürecinde öne çıkarılan ilkeler, Chicana/o edebiyatının seyrine yön vermiş, eserlerin ırkçılık ve ekonomik eşitsizlik gibi konuları merkezine alması için zemin hazırlamıştır.

Sivil Haklar Hareketleri döneminde yükselişe geçen hak mücadeleleri ve politik tartışmaların etkisiyle LGBTİ+ bireylerin maruz kaldığı haksızlıklar da gündeme gelmeye ve daha özgür bir şekilde tartışılmaya başlamıştır. Bunun sonucunda LGBTİ+ aktivistler, yıllardır nispeten pasif direniş yöntemleriyle sürdürdükleri mücadelelerini ve politik söylemlerini güçlendirerek "Homofil" hareketi olarak bilinen örgütlü mücadelelerini başlatmıştır. Bu esnada polis kuvvetleri düzenli olarak büyük şehirlerdeki *queer*[1] gece kulüpleri basarken queer aktivizm tarihinde bir başka kırılma noktası olan Stonewall ayaklanmaları gerçekleşmiştir. 28 Haziran 1969 yılında New York'ta yer alan Stonewall Inn adlı gece kulübünde gerçekleşen bu direniş, queer hakları için mücadeleyi meşrulaştırarak ABD ve tüm dünyadaki LGBTİ+ aktivizminde yeni bir sayfa açmıştır. Stonewall ayaklanmaları ve Homofil hareketi gibi toplumsal mücadeleler sayesinde elde edilen kazanımlar; sanat, edebiyat ve medya gibi alanlarda queer kimliklerin görünürlük kazanmasının önünü açmıştır.

Chicano kültürünün ataerkil yapısıyla ilişkili olarak Chicana/o edebiyatı da 20. yüzyılın ortalarına dek erkek egemen bir seyir göstermiştir. César Chavez ve

[1] Heteroseksüel veya cisseksüel olmayan bireyler için kullanılan bir şemsiye terimdir.

Rodolfo Corky Gonzales gibi erkek figürlerin öncülük ettiği Chicano Hareketi, merkezi söylemini milliyetçilik, ailecilik ve maçoluk gibi kavramlar üzerinde geliştirmiştir. Feminizm ve queer aktivizmin güç kazanmasıyla birlikte bu durum değişmiş, tek bir egemen söyleme indirgenemeyecek kadar çeşitli olan Chicano halkının mücadelesinde de çok sesli bir aktivizmin önünü açmıştır. Gloria Anzaldúa, Cherríe Moraga, Ana Castillo ve Norma Alarcón gibi isimler, Chicana feminizminin önde gelen isimleri olarak Chicana/o edebiyatının da seyrini değiştirmişlerdir. Anzaldúa'nın 1987 yılında yayımlanan **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** adlı otobiyografik eseri, Chicana kimliği, feminizm, queer ve postkolonyal kuramlar üzerine sunduğu kesişimsel[2] argümanlarla çığır açıcı niteliğe sahiptir. Chicana bir lezbiyen olarak Anzaldúa, çoklu kimlikleri feminist ve postkolonyal bir yaklaşım ve sınıf bilinci ile yorumlar. Melez anlamına gelen *mestiza* kavramını "*mestiza* bilinci" olarak ortaya koyar ve ikili karşıtlıkların arasındaki gri bölgeleri ve arada kalmışlık durumunu vurgular. Anzaldúa'nın literatüre kazandırdığı terimler ve feminist & queer kuramlara kattığı eleştirel perspektif, Chicano ve queer eserlerin incelenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Chicano gey kimliğini ele alan edebi ve kültürel çalışmaların sayıca azlığı, özellikle Chicana lezbiyen çalışmalarıyla kıyaslandığında belirgin bir farklılık arz etmektedir. Nicelik yönünden göze çarpan bu farkın yanı sıra Chicano gey edebiyatı başlığı altında değerlendirilebilecek ve yayımlanmış olan kısıtlı sayıdaki eserde ek olarak queer karakterlerin etnik kimlikleri de genelde ön planda tutulmamıştır.

Chicana lezbiyen deneyimini ele alan geniş çaplı bir literatür söz konusuyken Chicano gey kimliği üzerine sınırlı sayıda çalışmanın gerçekleştirilmiş olması, bu alanda bir eksikliğe işaret etmektedir. Bu eksikliğin sebeplerini ve queer kimliklerin Chicano gey karakterleri konu alan eserlerde nasıl ele alındığını incelemek, Chicanx[3] *queer* bireylerin toplumsal hayatta karşılaştığı baskı

[2] İng. *Intersectionality*. Kesişimsellik kavramı, cinsiyet, cinsel yönelim, sınıf, ırk, ulus, engellilik ve yaş/kuşak gibi kategorilerin birbiriyle bağlantılı olarak ele alınması gerektiğini vurgulayan analitik bir yaklaşımdır.

[3] *Chicanx* terimi, özellikle *queer* sıfatından sonra tercih edilmiş ve kapsayıcı bir dil sağlamak amacıyla

mekanizmalarının edebiyat alanına ne denli yansıdığını görmek açısından önemlidir. Lezbiyen ve gey Chicana/o yazınını bir bütün olarak "queer Chicanx edebiyatı" başlığı altında ele alırsak, türün 1980'li yıllardan itibaren önemli bir gelişme kat ettiği kuşkusuzdur. Özellikle Gloria Anzaldúa ve Cherríe Moraga gibi öncü kuramcıların radikal çalışmaları ve eleştirel perspektifleri, Chicanx kadın ve queer yazarların edebiyatta görünürlük kazanmasını sağlamıştır. Chicano Hareketi döneminde hareketin vurguladığı erkek egemen, aile merkezci ve milliyetçi ideolojilerle paralellik gösteren Chicana/o edebiyatı, artık cinsiyet eşitsizliği ve LGBTİ+ fobisi gibi konuların da ele alındığı eserler üretmeye başlamıştır. Ana Castillo'nun **Tanrı'dan Çok Uzakta (So Far From God)** ve Cherríe Moraga'nın **Savaş Yıllarında Aşk (Loving in the War Years)** adlı eserleri Chicana lezbiyen edebiyatının çarpıcı örnekleridir. Ancak konu Chicano gey yazınına geldiğinde benzer etkiye sahip radikal bir çalışmaya rastlamak güçtür.

Chicano gey edebiyatının ilk örneği olarak karşımıza çıkan John Rechy'nin **Gece Şehri (City of Night)** romanı 1963 yılında yayımlanmıştır. Richard Rodriguez'in **Hafıza Açlığı (Hunger of Memory)** (1981), Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı (The Rain God)** (1983), Francisco X. Alarcón'un **Gecenin Öteki Tarafından (From The Other Side Of Night/Del Otro Lado De La Noche)** (2002) adlı şiir kitabı ve Jamie Cortez'in kısa öykü derlemesi **Gordo** (2021) türün başka önemli örneklerindendir ancak erkek eşcinsel karakterleri ele alan eserlerin sayısı genel olarak oldukça azdır.

Temsil bağlamında Chicano gey yazını, Chicana lezbiyen edebiyatına göre yetersiz kalmaktadır ve bu durum, Chicano gey cinselliğinin "öteki" olma konumuna itildiğinden kurtulamadığını göstermektedir. Bu ötekileştirmeye sebep olan olgular tartışılırken Chicano kültürünün öne çıkan *familismo* (ailecilik) ve *machismo* (maçoluk) değerlerinin etkisi yadsınamaz. Erkek bireylere hiper maskülenlik, aile reisi ve baskınlık gibi bir dizi toplumsal cinsiyet rolü atayan bu değerler, Chicano gey kimlik ve deneyimlerin edebiyat alanında temsil bulabilecekleri bir alan bırakmamıştır. Öte yandan Chicano gey karakter veya

tercih edilmiştir.

karakterler barındıran sayılı eserde queer kimliklerin temsil edilmesi konusunda bir muğlaklık söz konusudur. Chicano gey edebiyatın queer kimlikleri temsili açısından incelenmesi, Chicanx queer deneyiminin diğer kesişimsel kimliklerden ayrılan, kendine has yapısını saptamak açısından önemlidir.

Bu tez çalışmasında Chicano gey edebiyatında queer kimliklerin temsili, John Rechy'nin 1963 yılında yayımlanan **Gece Şehri** ve Arturo Islas'ın 1983 yılında yayımlanan **Yağmur Tanrısı (The Rain God)** romanlarındaki muğlaklık üzerinden incelenecektir. Chicano yazarlar tarafından kaleme alınan ve eşcinsel karakterleri merkezine alan bu iki eser üzerinden kimlik temsilindeki muğlaklığın sebepleri ve yazarların karakterler için tercih ettikleri arada kalmışlık durumlarının hangi çıkarıma işaret ettiği sorunsallarına yanıt aranacaktır. Çalışmada Chicano gey kimliğinin muğlaklığını örneklendirmek için **Gece Şehri**'nin isimsiz başkahramanı ve **Yağmur Tanrısı** romanındaki Miguel Chico ile Felix karakterlerine odaklanılacaktır.

Chicano gey yazınına dair eleştirel çalışmalar da tıpkı edebi eserler gibi sınırlı sayıdadır. Antonio Viego'nun "Gey Chicano Edebiyatının Queer Chicana/o Kültürel Çalışmalarındaki Yeri" (The Place of Gay Male Chicano Literature in Queer Chicana/o Cultural Work) adlı makalesi, alan hakkında yazılan nadir çalışmalardan biri olarak bu tez çalışmasındaki temel ikincil kaynaklarından biridir. Tomás Almaguer ve Cherríe Moraga'nın eleştirilerinden hareketle Chicano gey yazınının lezbiyen çalışmalara kıyasla yetersizliğinin incelendiği çalışmada Chicano gey yazınının John Rechy, Arturo Islas ve Richard Rodriguez tarafından yazılan, bir dizi otobiyografik eserle sınırlı kaldığı belirtilir. Viego, bu yazarlarıneserlerinde Chicano kültürel değerleri ile queer kimlik ve deneyimler arasında bir ilişki kurmadığını savunur ve kendi Chicanx queer deneyimlerini açıkça aktarma fırsatları varken bu konuda başarısız olmalarını bir hayatta kalma ve direnme yöntemi olarak yorumlar. Joan Bruce-Novoa'nın "Eşcinsellik ve Chicano Romanı" ("Homosexuality and the Chicano Novel") adlı incelemesi ise Chicana/o edebiyatında eşcinselliğin yalnızca birkaç metinde, üstü kapalı olarak ve farklı perspektifler aracılığıyla ele alındığını belirtir.

Bunun yanı sıra **Gece Şehri** ve **Yağmur Tanrısı** romanlarında Chicanx queer kimliğini ayrı olarak inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Eric Bergman'ın "John Rechy'nin **Gece Şehri**'nde Chicano/a Çok Katmanlılığı ve Arada Kalmışlık" (Chicano/a Multiplicity and In- betweenness in John Rechy's **City of Night**) başlıklı makalesi ve Delilah Marie Farias'ın **Arturo Islas'ın Yağmur Tanrısı'nda Queer, Maço ve Muğlak Erkek Üzerine Bir İnceleme (An Examination of the Queer, the Macho, and the Ambiguous Male in Arturo Islas's The Rain God)** adlı Yüksek Lisans tezi, bunlara örnek olarak verilebilir.

Tez, **Gece Şehri** ve **Yağmur Tanrısı** adlı eserlerde queer deneyimlerin tasvirinde Rechy ve Islas'ın ana akım gey edebiyatının temel paradigmalarından birini oluşturan açıklık- gizlilik ikili karşıtlığından sapmış olduğunu ileri sürmektedir. Kimlik temsili açısından görünürlük ile görünmezlik arasındaki kesin bir seçime hapsolmak yerine, bu karakterler çok katmanlı bir Chicano queer deneyimini yansıtmaktadır. Anzaldúa'nın "sınır bölgesi" ve "nepantla" kavramlarına dayanan analiz yoluyla, tez, karakterlerin sürekli liminal durumunun katı kimlik kategorilerini sorguladığını öne sürer. Ayrıca, Rechy ve Islas'ın eserlerinin Anzaldúa'nın **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** eserinden önce yayımlanmış olması, Rechy ve Islas'ın queer Chicanx deneyimini bahsedilen kuramsal çerçeve oluşturulmadan çok daha önce yansıttıklarını göstermektedir.

Tez, Giriş ve Sonuç bölümleri hariç toplam üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Meksikalı Amerikalı tarihi ile ilgili kapsamlı bir tarihsel arka plan sağlandıktan sonra Chicano ve queer çalışmaları alanında kuramsal bir çerçeve oluşturulacaktır. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise sırayla John Rechy'nin **Gece Şehri** ve Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı** romanları, queer kimlik temsilleri üzerinden ele alınacaktır. Chicano queer edebiyatın önemli örneklerinden olan bu iki eser aracılığıyla Sivil Haklar Hareketleri öncesi Chicana/o edebiyatında queer kimlik temsilleri incelenecektir. **Gece Şehri**, ABD'nin büyük şehirlerindeki queer topluluklarının yaşamlarına dair önemli ipuçları vererek Stonewall ayaklanmaları ve Homofil hareket gibi toplumsal gelişmelerin sebep olduğu olay ve olgulara dair önemli veriler sunmaktadır. Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı**, 1983 yılında

yayımlanmasına rağmen geriye dönük anlatımı sebebiyle *El Movimiento* öncesi Chicano halkının durumuna ışık tutmaktadır. Her iki romanda da göze çarpan ortak nokta, Chicanx queer karakterlere dair açık bir temsilin bulunmamasıdır.

Çalışmanın ilk bölümü, incelenen metinlerin yakın okumalarının yapılabilmesi için gerekli olan tarihsel arka planı sağlamayı amaçlamaktadır. Meksikalı Amerikalıların erken tarihi, Chicano Hareketi öncesi halkın Amerika Birleşik Devletleri'ndeki durumu, Chicano Hareketi ve queer aktivizmin yükselişi gibi olay ve olgular kronolojik sırayla ele alınacaktır. Orta Amerika'da kurulan büyük uygarlıklardan itibaren günümüz Meksika kültürünü şekillendiren önemli gelişmeler, Chicana/o edebiyatında yer alan motiflerin doğru okunabilmesi için gereklidir; Chicano ve LGBTİ+ aktivizminin seyrini incelemek ise queer Chicanx karakterlerin karşılaştıkları zorlukların tarihsel bağlamda hangi gelişmelere sebebiyet verdiğini saptamayı sağlayacaktır.

Tezin ikinci bölümü, John Rechy'nin **Gece Şehri** romanını çok yönlü bir yaklaşımla inceleyerek Chicanx queer kimliklerin nasıl temsil edildiğini ve LGBTİ+ bireylerin Stonewall öncesi dönemdeki koşullarını irdeleyecektir. Romanın konusu yarı Chicano kökenli başkahramanın New York, Los Angeles, San Francisco ve New Orleans gibi büyük ABD şehirlerini gezmesi etrafında şekillenir. Kahramanın başka eşcinsel erkeklerle olan etkileşimine odaklanan eser, farklı hayat tarzına sahip eşcinsel karakterlerin yaşam ve deneyimlerini queer Chicano bir anlatıcının bakış açısıyla aktarmaktadır. Kimlik temsili konusunda arada kalmışlığa vurgu yapılan eserde anlatıcının hiçbir kategoriye tam olarak ait olmaması göze çarpan bir husustur. Yolunun düştüğü şehirlerde eşcinseller, translar, drag queenler ve kendisi gibi *hustler*[4] olan diğer insanlarla vakit geçiren anlatıcı, hiç kimseyle gerçek anlamda yakınlık kurmaz ve aradığı bireysel kurtuluşu sağlayamayınca memleketi El Paso'ya geri döner. Kimlik çatışmaları, birey-toplum ilişkisi ve arada kalmışlık temaları gibi anlatıda göze çarpan hususlar, Gloria Anzaldúa'nın kimliksel arada kalmışlık durumuna Chicano bağlamı kapsamında

[4] **Gece Şehri** romanında hustler kelimesi, para karşılığı cinsel ilişkiye giren erkekleri betimlemek için kullanılmıştır.

işaret ettiği sınır bölgesi ve *nepantla* kavramları aracılığıyla incelenecektir.

Üçüncü bölümde Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı** romanı, Anzaldúa'nın sınır bölgesi kuramı ışığında ele alınacaktır. John Rechy'nin **Gece Şehri** romanının aksine **Yağmur Tanrısı**'nda Chicano kültürüne dair unsurlar ön plandayken queer kimlik ve temalar üstü kapalı olarak ele alınmaktadır. Anlatı, geleneksel bir Chicano ailesi olan Angel ailesinin etrafında şekillenir. Muhafazakar Angel ailesinin mensupları Miguel Chico ve Felix, romanın queer karakterleridir. Ancak her iki karakter için de cinsel kimlik bağlamında bir belirsizlik ve arada kalmışlık söz konusudur. Miguel Chico'nun queer arzuları ve kimliği, anlatı boyunca hiçbir zaman açıkça ifade edilmez ve üstü örtülü bir şekilde verilir. Aynı zamanda bir aile babası olan Felix'in gizli bir şekilde yaşadığı eşcinsel ilişkiler ise hikaye ilerledikçe ortaya çıkar. Bundan hareketle üçüncü bölümde queer birey ile Chicano ailesi arasındaki çatışmanın yanı sıra Chicano kültürel değerleri ve aile yapısının queer bireyler üzerindeki etkisi incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

CHICANA/O VE QUEER'İ ANLAMAK: TARİHSEL VE KURAMSAL PERSPEKTİFLER

1.1. Chicano Hareketi Öncesi: Meksika Asıllı Amerikalıların Tarihi

Meksikalı Amerikalı terimi Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Meksika kökenli nüfusu tanımlamak için kullanılır. Amerika Birleşik Devletleri'nin kültürü ve tarihinde önemli bir etkiye sahip olan Meksikalı Amerikalılar, 1846 ve 1848 yılları arasında gerçekleşen Meksika-Amerika Savaşı ile başlayan ve çeşitli isyanlarla şekillenen karmaşık bir tarihe sahiptir. Bu bağlamda Chicano Hareketi, Meksikalı Amerikalıların mevcut kültürel kimliği ve sivil hakları açısından bir dönüm noktası niteliği taşır. Dolayısıyla Meksikalı Amerikalı teriminin günümüzde ne anlama geldiğini anlayabilmek için Chicano Hareketinin tarihsel arka planını ve sonuçlarını kapsamlı bir şekilde ele almak gerekir. Bu doğrultuda Meksika tarihine hakim olmak, Amerika Birleşik Devletleri tarihini bilmek kadar önemlidir.

Meksika tarihi, Orta Amerika'da kurulan ilk uygarlıklarla başlar. Bu dönemle ilgili pek çok bilgi eksik olsa da Meksika Körfezi kıyısı boyunca yerleşim sağlayan Olmekler, bugünkü Meksika topraklarında yaşamış olduğu bilinen en eski büyük uygarlık olarak öne çıkar. Ekonomisi büyük ölçüde ticaret ve tarıma dayanan Olmeklerin özellikle mısır yetiştiriciliğine önem verdiği bilinmektedir. Verimli topraklar tarım üretiminde bolluk ve refah sağlayarak Olmeklerin göçebelikten yerleşik hayata geçişine zemin hazırlamıştır. Kristof Kolomb öncesi Meksika tarihinde büyük gelişmelere zemin hazırlayan Olmek uygarlığı, Maya ve Aztekler gibi daha sonraki uygarlıkların öncüsü olarak kabul edilmektedir.

Olmekleri Kolomb öncesi dönemin en önemli uygarlıklarından biri olan Mayalar takip eder. Başlangıçta Meksika'nın güneydoğusunda Meksika Körfezi ile Karayip Denizi arasında yer alan Yucatán Yarımadası'nda küçük tarım yerleşimleri olarak kurulan Maya uygarlığı, daha sonra Orta Amerika'da büyük şehirler inşa etmiştir. Mayaların da tıpkı Olmekler gibi mısır yetiştiriciliğine dayalı bir ekonomi

sürdürmesi, mısırı Orta Amerika coğrafyasının temel bir gıdası ve kültürel bir öğesi haline getirmiştir. Çok tanrıcılık ve animizm[5] gibi temel özelliklere sahip olan Maya dininin, halkın günlük yaşamında merkezi bir role sahip olduğu bilinir. Öyle ki Mayalar, taptıkları tanrıları memnun etmek için çeşitli dini ritüeller ve kan akıtmaya dayalı kurban gelenekleri uygulamışlardır. Meksika kökenli Amerikalı tarihçi Rudolfo Francisco Acuña, **İşgal Altındaki Amerika: Chicanoların Tarihi (Occupied America: A History of Chicanos)** adlı kitabında Mayaların bu geleneğini şu sözlerle açıklar:

> Kan akıtma ve insan kurban etme ritüelleri tanrıları yatıştırıyor, Mayalara ekinlerinin bereketli olacağı ve çocuklarının sağlıklı doğacağı konusunda güvence veriyordu. Kuraklık ve bunun sonucunda ortaya çıkan gıda arzındaki düşüş etkisini gösterdikçe tanrıları yatıştırmak için insan kurban edenlerin ve savaşların sayısında paralel bir artış gerçekleşti (Acuña, 1972: 7).[6]

Maya uygarlığında dinin sosyal yaşam üzerindeki etkisinin bir sonucu olarak rahipler, insanların hayatlarının hemen her alanına müdahil olmuş, tarlaların ne zaman ekileceği, kimin kurban edileceği ve hangi savaş stratejilerinin izleneceği gibi çeşitli alanlarda söz sahibi haline gelmişlerdir. Ancak Klasik Maya uygarlığının çöküşü ve günümüzde antik kentlerin terk edilmiş olması, Maya kültürünün sona erdiği anlamına gelmemektedir. Maya halkı hala Meksika'nın güney kesimini kapsayan Yucatan Yarımadası'nda yaşamaktadır. Richard M. Leventhal'ın "Modern Maya ve Yakın Tarih" ("The Modern Maya and Recent History") adlı yazısında da bahsettiği gibi:

> M.S. 850/900'lerdeki ilk çöküşten, Klasik Sonrası Dönemde kültürlerinin parçalanmasından, İspanyolların ve hastalıkların sebep olduğu yıkımdan sonra bile Mayalar Orta Amerika'da var olmaya devam etti. Ancak Mayalar; Katolikliğe geçmeye zorlandılar, kimliksiz bir iş gücü olarak görüldüler ve önce İspanyol kontrolü altında daha sonra da bağımsız Orta Amerika uluslarının siyasi sistemleri içinde zulüm görerek bir alt sınıf olarak yaşamak zorunda bırakıldılar (Leventhal vd., 2012: 47).

Mayaların kültürel mirasının yanı sıra halkının da günümüz Meksika'sında varlık göstermesi, Maya medeniyetinin Orta Amerika'da ne kadar etkili olduğunu

[5] Doğa olayları veya doğada var olan diğer varlıklara ruh atfederek onlara tapınmayı temel alan dini anlayıştır.

[6] Çalışmada bu ve İngilizce eserlerden yapılan tüm diğer alıntıların Türkçe'ye çevirileri kaynakçada aksi belirtilmediği sürece şahsım tarafımdan yapılmıştır.

göstermektedir.

Kolomb öncesi döneme ait bir diğer önemli uygarlık olan Aztekler, Orta Meksika'da kurulmuştur. Başkentleri, günümüzde Meksiko şehrinin yer aldığı Texcoco Gölü'nün ortasındaki bir adaya inşa edilen devasa Tenochtitlán şehridir. Aztekler Tenochtitlán'a, kuzeybatı Meksika ve güneybatı Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunduğuna inanılan Aztlán adlı efsanevi topraklardan göç etmişlerdir. Bir efsaneye göre koruyucu tanrıları Huitzilopochtli, Azteklerin Aztlán'dan Tenochtitlán'a göçüne rehberlik etmiş ve onlara bir kaktüsün üzerinde duran ve yılan yiyen bir kartal bulduklarında yeni topraklarını tanıyacaklarını söylemiştir. Olmekler ve Mayalar gibi Azteklerin ekonomisi de büyük ölçüde tarım ve ticarete dayanmıştır. Oldukça verimli bir tarım altyapısı kurmuşlar ve ürünlerini *chinampas* adı verilen etkili bir tarım tekniği kullanarak sığ göl yataklarında yetiştirmişlerdir. Çok tanrılı bir inanış benimseyen Azteklerin dini açıdan Mayalarla benzerlikler gösterdikleri bilinmektedir. Aztekler, tanrılarına olan saygılarını göstermek için festivaller düzenleyerek onlara zengin adaklar sunmuşlar, özellikle güneş tanrısı Huitzilopochtli onuruna kendilerini güneş ışığıyla kutsamaya devam etmesi için insan kurbanlar vermişlerdir.

Kolomb öncesi dönemin sonuna işaret eden gelişme, Batı Yarımküre tarihinde bir dönüm noktası olarak tanımlanabilecek olan yeni dünyanın keşfi ve kolonileştirilmesi sürecidir. Günümüz ABD topraklarının işgali, sömürgecilik tarihi anlatılarında daha geniş yer kaplasa da Amerika kıtasının Avrupalılar tarafından işgali *conquistadores* adı verilen İspanyol fetihçilerle başlamış ve İspanya ile Portekiz arasındaki rekabetle hız kazanmıştır. Öte yandan İngilizlerin keşif süreçlerine dahil olması neredeyse yüz yıl sürmüştür. İspanyolların Meksika anakarasıyla ilk teması 1517 yılında keşifçi Francisco Hernández de Córdoba'nın Küba'dan Yucatan Yarımadası'na yelken açmasıyla gerçekleşmiştir. Avrupalılar burada ilk kez Mayaların gelişmiş uygarlığı, sağlam binaları ve Avrupa'dakilere benzer karmaşık sosyal yapılarıyla karşılaşmışlardır.

İspanyol fatih Hernan Cortés'in 1519'da bugünkü Meksika'ya varmasıyla başlayan Meksika'nın fethi süreci, 1521 ile 1821 yılları arasında üç yüzyıl boyunca

devam eden yeni bir sömürge dönemini başlatmıştır. Aztek İmparatorluğu'nu yenen Cortés, Tenochtitlán'ı yıkarak günümüzde Meksiko şehri olarak bilinen şehrin temellerini atmıştır. *Nueva España*[7] olarak adlandırılan bu imparatorluğun toprakları, bugünkü Kanada, ABD, Meksika ve diğer Orta Amerika ülkelerinin topraklarını kapsayacak şekilde Kuzey Amerika kıtasının neredeyse yarısı genişliğindedir.

Meksika'nın sömürgeleştirilmesine ilişkin belgeler, genel olarak "kâfirleri" Hristiyanlığa döndürmek amacıyla Meksika'ya gelen İspanyol keşifçi ve misyonerlerin anlatılarına dayanmaktadır. "Yeni İspanya'nın On İki Havarisi" (Twelve Apostles of New Spain) adı verilen özel bir misyoner grubunu da içeren ve *Nueva España*'daki yerli halkı Hristiyanlık hakkında müjdeleme amacı taşıyan rahipler, fethedilen toprakların sistematik olarak Hristiyanlaştırılmasında rol almışlardır. Misyonerlik kaygılarının yanı sıra bu İspanyol misyonerler, Amerika'nın fethinin Avrupa'ya anlatılmasında da büyük rol oynamışlardır. Rolena Adorno, **Kolonyal Latin Amerika Edebiyatı: Çok Kısa Bir Giriş (Colonial Latin American Literature: A Very Short Introduction)** kitabının "Meksika'nın Fethi" bölümünde fetih sürecinin belgelendirilmesine dair şu sözleri söyler: "Amerika için Cortés tarafından başlatılan fetih kavramı, Francisco López de Gómara tarafından kanonlaştırıldı" (Adorno, 2011: 42). İspanyol tarihçi Gómara'nın Amerika'ya hiç gitmemiş olmasına rağmen Hernán Cortés'in 16. yüzyıl başlarındaki seferinin yazıya dökülmesi sürecinde önemli bir rol oynaması, İspanyolların fetih anlatılarını Amerika'nın işgalini aklamak için bir araç olarak kullandığına işaret etmektedir.

Yeni İspanya'da ırksal temellere dayanan katı bir sosyal hiyerarşi yaygındı. Bu hiyerarşik yapının en üstünde beyaz İspanyollar, ardından melez ırk (*mestizo*) ve en altında Yerli halklar yer almaktaydı. İspanyollar arasında doğum yerlerine göre de bir ayrım vardı: İspanya'da doğanlar hükümette ve Katolik Kilisesi'nde en

[7] *Nueva España* veya Türkçe adıyla Yeni İspanya, 1521 yılında Hernan Cortes tarafından kurulan ve 300 yılı aşkın bir süre İspanya Krallığı tarafından yönetilen geniş bir sömürge imparatorluğudur. Günümüz Meksika, Orta Amerika'nın büyük kısmı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin güneybatısını kapsayan geniş bir bölgeyi ifade etmektedir.

güçlü makamlarda yer alırken *criollos*[8] olarak adlandırılan ve sömürge topraklarında doğan İspanyollar, hükümet ve Kilise'deki yüksek mevkilerden dışlanmıştır. *Mestizo*lar ise genellikle avukat, doktor ve öğretmen gibi orta sınıf rolleri üstlenmiştir. Hiyerarşinin en altında yer alan yerli halklar, zorla çalıştırılmaya ve çeşitli sömürü biçimlerine maruz kalmıştır. Bu hiyerarşik yapı sömürgeci hukuk sistemi tarafından korunup pekiştirilmiş, Meksika toplumu üzerinde süregelen bir etkiye sahip olmuş ve kültürel açıdan önemli yeri olan "*mestizaje*"nin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu terim sömürgeleştirmenin bir sonucu olarak İspanyol ve yerli kültürlerin karışımını ifade etmektedir.

Chicano Hareketi gibi geniş çaplı bir isyanın yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Meksikalıların tarihiyle sınırlı olduğunu varsaymak indirgemeci bir yaklaşımdır. Meksika tarihindeki çok sayıda toplumsal olay ve olgu da Chicano Hareketinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Örneğin Meksika-Amerika Savaşı, Chicano hareketinin birincil ve doğrudan nedenlerinden biri olmasının yanı sıra Meksika tarihinde bir dönüm noktası olmuştur.

1845 yılında Teksas'ın Amerika Birleşik Devletleri'ne katılmasının ardından başlayan ve 1846-1848 yılları arasında gerçekleşen Meksika-Amerika Savaşı, ABD'nin zaferiyle sonuçlanmıştır. İki yıl süren savaşın ardından taraflar; Kaliforniya, Nevada, Utah ve Colorado'nun yanı sıra New Mexico'nun büyük çoğunluğu ve Arizona'nın yaklaşık üçte ikisinin kontrolünü ABD'ye devreden Guadalupe Hidalgo Antlaşması'nı imzalamıştır. Bu antlaşma Amerika Birleşik Devletleri'nin yayılmacı "açık kader" (*manifest destiny*) politikasını gerçekleştirmesine yardımcı olmuş, Rio Grande Nehrini Teksas eyaletinin yeni sınırı olarak belirlemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ne katılan topraklarda yaşayan Meksikalılara Meksika'nın yeni sınırlarına taşınma ya da Amerika Birleşik Devletleri'nde tam vatandaşlık alma seçeneği sunulmuştur. Ancak tercihini ABD'de kalmaktan yana kullanan yeni Meksikalı Amerikalılar, ırkları, kültürleri, dilleri, dinleri ve ekonomik durumları da dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle ayrımcılığa uğramıştır.

[8] Latin Amerika'da *criollo*, sömürge topraklarında doğan İspanyol kökenli insanları tanımlamak için kullanılmış bir terimdir.

> Kendilerini İspanyol olarak tanıtan birkaç istisnai zengin dışında Meksikalılar kelimenin tam anlamıyla bir azınlık grubu haline geldiler. Teksas'ta genellikle hor görülen, Kaliforniya'da toprakları elinden alınan ve New Mexico'da ırksal mirası inkar edilen Meksikalı, kendisine başarı ve statü elde edebileceğini gözle görülür bir şekilde kanıtlayacak sosyal, ekonomik ve ruhani bir Meksikalı aristokrasisinden yoksundu (Servín, 1966: 326).

Yabancı olarak görülseler de Meksikalılar ABD tarafından ele geçirilen bu topraklarda yıllardır yaşıyor, yerli Meksikalı ve İspanyol kültürünün sentezi olan son derece özgün ve gelişmiş bir kültürü de beraberinde yaşatıyorlardı. Buna rağmen ABD topraklarının batısına sonradan göç eden beyaz Amerikalılar, karşılaştıkları halkı alt sınıf ve yabancı olarak nitelendirerek hor görmüşlerdir. Meksikalıların bu topraklarda kendi kültürleriyle yıllardır var olmalarına rağmen beyaz kültürle karşılaştıklarında onun baskı nesnesi haline gelmeleri, Anglo-Amerikan[9] toplumunun diğer uluslara karşı ben-merkezci bir yaklaşım benimsediğine işaret eder.

Kaliforniya Altına Hücum (*California Gold Rush*), Chicano Hareketi öncesi önemli tarihsel gelişmelerden biridir. 1840'ların sonunda Sierra Nevada Dağları'nın eteklerinde altın bulunmasıyla başlayan Kaliforniya Altına Hücum, Meksika-Amerika Savaşı'nın dolaylı bir sonucudur. Bu keşifle birlikte Kaliforniya bir fırsatlar diyarına dönüşmüş, bölgeyi yoksul Meksikalı halk için daha cazip hale getirmiş ve beyaz Amerikalıların göç dalgalarıyla Güney Batı'nın Anglo-Amerikanlaşmasına yol açmıştır. *Forty-niners*[10] olarak adlandırılan yüz binlerce altın arayıcısı, ABD'nin ve dünyanın dört bir yanından Kaliforniya'ya gelerek ABD tarihindeki en büyük göçlerden birine imza atmıştır. Bu göç, nüfusu ağırlıklı olarak Kaliforniya yerlileri ve *Californios*[11] halkından oluşan bölgenin demografik yapısını da tamamen değiştirmiştir. Aynı zamanda yerli Meksikalı-Amerikalıların, çoğunlukla beyazlardan oluşan diğer ABD halklarıyla karşılaşma sürecini de hızlandırmıştır. Dolayısıyla Altına Hücum'un siyasi ve ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyokültürel sonuçları da Güneybatı olarak adlandırılan bölgenin tarihinde

[9] Kökenleri İngiltere'ye dayanan ve Kuzey Amerika'da yaşayan İngiliz Amerikalıları ifade etmektedir.
[10] Kaliforniya Altına Hücum sırasında bölgeye göç eden ve altın madenciliği yapan Amerikalı göçmenlerdir.
[11] Hispanik kökenli Kaliforniyalılar anlamına gelmektedir. Özellikle 17. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar İspanyol ve Meksikalı yerleşimcilerin soyundan gelen Hispanik Kaliforniyalıları ifade etmek için kullanılır.

yeni bir sayfa açmıştır.

> *Forty-niners* zorlu bir yolculuktan sonra nihayet madenlere ulaştığında İspanyolca konuşan madencilerin kendilerinden önce oraya vardığını ve en zengin madenleri bulmuş gibi göründüklerini görünce üzüldüler. Ayrıca bu maceracılar arasında Meksikalıları düşman olarak görmeye koşullanmış birçok Meksika-Amerika Savaşı gazisi de vardı. Bu çatışma sırasında ortaya çıkan milliyetçilik ve Meksikalı karşıtı stereotipler, yerlicilik ateşini körüklemiştir (Chan, 2000: 58-59).

Chan'ın parmak bastığı üzere Altına Hücumun tetiklediği göç dalgası, bölgede yaşayan Meksikalı Amerikalılara maddi fayda sağlamıştır. Bunun yanı sıra Anglo-Amerikan halkla karşı karşıya gelerek ırkçılık ve ayrımcılık gibi zorlu koşullara maruz kalmalarına neden olmuştur.

Meksikalı Amerikalılar, Amerika Birleşik Devletleri'nin Guadalupe Hidalgo Antlaşması ile ele geçirdiği topraklarda yaşayan nüfustan ibaret değildir. Zira Meksikalıların Meksika-Amerika Savaşından sonraki dönemde Meksika'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne toplu şekilde göç etmeleri, ABD'de yaşayan Meksika kökenli nüfusun sayısında artışa sebep olmuştur. Bu eğilim 20. yüzyılın başlarında, özellikle de 1910-1920 yılları arasında gerçekleşen Meksika Devrimi'nden sonra daha da belirgin hale gelmiştir. Meksika Devrimi 1910 yılında, Meksika'yı 30 yılı aşkın bir süre yöneten dönemin başkanı Porfirio Díaz rejiminin devrilmesiyle gerçekleşmiştir. Gilbert M. Joseph ve Jürgen Buchenau'nun "modern Meksika tarihinin belirleyici olayı" olarak tanımladığı Meksika Devrimi esnasında ve sonrasında birçok Meksikalı, daha iyi yaşam standartlarına erişme umuduyla Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmenin yollarını aramıştır (2013: 1). Bu bağlamda, o dönemdeki sınır kavramının bugünkünden oldukça farklı olduğunu ve Teksas'ın güneyinde bulunan Rio Grande hariç diğer bölgelerde herhangi bir fiziksel gösterge olmadığını da belirtmek gerekir. Chicana Feminist Alma M. Garcia, **Meksikalı Amerikalılar (The Mexican Americans)** adlı kitabında göçmenlerin büyük çoğunluğunun "Meksika genelinde yaygın olan yoksulluktan ve şiddetten kaçan, yerinden edilmiş köylüler, işsizler ve işçi sınıfı" olduğunu belirtir (2002: 18). Meksika'dan ekonomik zorluklar sebebiyle göç edenlerin yanı sıra siyasi görüşleri nedeniyle kaçan savaş mültecilerinin de bulunması, Meksikalı Amerikalı göçmenlerin büyük çoğunluğunun özellikle tarım için ucuz iş gücü olarak

görüldüğü gerçeğini değiştirmemektedir. *Campesinos* adı verilen Meksikalı Amerikalı çiftçilerin, Birleşik Devletler ekonomisinde hayati ancak genellikle göz ardı edilen bir rol oynamıştır.

Campesino'ların[12] varlığı, Amerika Birleşik Devletleri'nde kayda değer bir Meksikalı çiftçi nüfusunun oluşmasına sebep olmuştur. 1942 yılında Meksika ile Meksika Tarım İş Gücü Anlaşmasını imzalayan Amerika Birleşik Devletleri, İkinci Dünya Savaşı'nda ortaya çıkan tarımsal iş gücü açığını kapatmayı amaçlayan *Bracero*[13] Programını yürürlüğe koymuştur. Bracero Programı, Meksika'da yaşayan tarım işçilerinin mevsimlik işler için ABD'ye gelerek iyi koşullar altında çalışmasına olanak tanımayı amaçlamıştır. Anlaşma Meksikalı çiftçilerin ayrımcılığa uğramalarını ve düşük ücretle çalıştırılmalarını önlemek için tasarlanmış olsa da bu konuda başarısız olmuştur. Bracero Programı ile ABD'ye gelen Meksikalı işçiler kötü çalışma koşullarına, oda ve yemek için ek ücretler alınmasına, maaşlarından kesinti yapılmasına ve tehlikeli kimyasallara maruz kalmışlardır. Bracero Programı 1964 yılında sona ermesine rağmen işçilerin yaşadığı sorunlar devam etmiştir. Birçok Meksikalı Amerikalı tarım işçisi, Bracero Programı'ndan sonra daha iyi ücretler, çalışma koşulları ve haklar için örgütlenmiş, grevler, boykotlar ve yürüyüşler düzenlemiştir. Bu dönemde kurulan örgütlerden biri olan Birleşik Tarım İşçileri veya İngilizce adıyla United Farm Workers (UFW), aynı zamanda Chicano Hareketinde önde gelen oluşumlardan biridir.

Bracero Programının sona ermesinden bir yıl sonra, 1965 yılında ABD Kongresi Hart- Celler Yasası olarak da bilinen 1965 Göçmenlik ve Vatandaşlık Yasasını (*Immigration and Nationality Act of 1965*) imzalayarak ülkenin demografik yapısını etkileyecek tarihi bir adım atmıştır. Ulusal Köken Formülünün (*National Origins Formula*) kaldırılmasıyla yasa, Batı Avrupa dışındaki ülkelerden gelen göçmenlerin sayısına getirilen kısıtlamayı kaldırmış ve dünyanın dört bir yanından gelecek olan göç dalgalarının önünü açmıştır. Yasanın tarihsel önemi, ABD'yi bugün İngilizce'de *Melting Pot* olarak bilinen, çeşitli ırk ve

[12] İspanyolcada "köylü" anlamına gelen bir kelimedir. Meksika kökenli tarim işçilerini tanımlamak için de sık bir şekilde tercih edilir.
[13] *Bracero* kelimesi İspanyolca'da tarım işçisi anlamına gelmektedir.

ulustan insanların kaynaştığı bir yer haline getirmesidir. Bu sayede Amerika Birleşik Devletleri, Avrupalı göçmenlerin önceliklendirildiği milliyete dayalı göç kotalarını ortadan kaldırarak kapılarını Latin Amerika, Asya, Afrika, Orta Doğu ve Güney ve Doğu Avrupa'dan gelen göçmenlere açmıştır. Guadalupe Antlaşması'nın sonuçları ve *Aztlan* kavramı göz önünde bulundurulduğunda günümüzde Meksika'dan ABD'ye gerçekleşen göçler, bu yasanın öngörülebilir ve tarihsel olarak önemli bir sonucudur. Sonuç olarak daha fazla Meksikalı Amerikalı aileleriyle birlikte ABD'ye göç etmiş, geçmişteki göç politikaları nedeniyle ayrı düşmüş olan Meksikalılar yeniden bir araya gelebilmiştir. Yasanın Chicano Hareketinin hemen öncesinde çıkması, Meksikalıların ABD'ye göçünü hızlandırarak Chicano halkının mücadelesi üzerinde güçlendirici bir etkiye sahip olmuştur.

Chicano Hareketinin ortaya çıkışı tek bir olay ve/veya olgunun sonucu olarak değerlendirilemeyeceği gibi Meksika ve ABD tarihindeki pek çok olayın kümülatif bir sonucu olarak yorumlanmalıdır. Ancak Chicano Hareketine zemin hazırlayan en önemli dönüm noktası, 1940'lardan beri ABD'deki Afrikalı Amerikalı halkın haklarını güvence altına almak ve güçlendirmek için devam eden ve daha sonra Chicanolar, Hintli Amerikalılar, Asyalı Amerikalılar ve LGBTİ+ gibi ayrımcılığa uğrayan çeşitli azınlık gruplarının sivil hak mücadeleleri olarak yayılan Sivil Haklar Hareketi'dir. Afroamerikan Sivil Haklar Hareketi, yüzlerce yıl boyunca köleleştirilmiş ve sömürülmüş olan Afrikalı Amerikalıların öfkesinden körüklenmiştir. Zira Amerikan İç Savaşından sonra köleliğin kaldırılması, yaşanan ırkçılık olaylarına son vermemiş, Afrikalı Amerikalılar ABD'nin sosyal yapısında ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmeye devam etmiştir. Bunun yerine Güneydeki eyalet hükümetleri Afrikalı Amerikalıların özgürlüğünü kısıtlamak ve onları ucuz iş gücü olarak tutmak için *Black Codes*[14] adı verilen yasaları uygulamaya koydu. Afrikalı Amerikalıların çalışabilecekleri işleri ve işten ayrılma haklarını kısıtlayan bu yasa, 1867 tarihli Yeniden Yapılanma Yasası ile etkisini yitirmiştir. 1877'de yeniden yapılanma dönemi resmen sona erdiğinde ise Güney eyaletleri daha da ayrımcı yasalar çıkarmıştır. "Ayrı ama eşit" doktrinine dayanan Jim Crow

[14] *Black Codes*, Amerikan İç Savaşı'ndan sonra özgürlüğüne kavuşan siyahilerin haklarını kısıtlayarak, onları ucuz iş gücü çalıştırılmaları amacıyla düzenlenmiş kısıtlayıcı yasalardır.

yasaları, Güney Eyaletlerinde ırk ayrımını yasal bir zorunluluk haline getirerek Afrikalı Amerikalılarla beyazların kamusal alanlarda ayrılmasına neden olmuştur.

Bu bağlamda Chicano Hareketi, Afroamerikan Sivil Haklar Hareketinin neden olduğu isyan dalgasının bir sonucu olarak düşünülebilir. Tam olarak aynı sorunlara sahip olmasalar da eş zamanlı hareketler olarak birbirlerini etkilemiş ve güçlendirmişlerdir. Örneğin, 1965 tarihli *Voting Rights Act*[15] ile Afrikalı Amerikalıların oy kullanmasını engelleyen yasal engellerin ortadan kaldırılması, insan hakları için verilen mücadelenin etkisini kanıtlamanın yanı sıra Chicano Hareketi örgütlerini farkındalık yaratmaya ve sosyal, siyasi ve ekonomik eşitsizlikleri ele almaya devam etme konusunda cesaretlendirmiştir.

1.2. Chicano Hareketi: Tarihsel Süreç ve Kazanımlar

Amerika Birleşik Devletleri'nde en çok sömürülen ırksal azınlıklardan biri olan Meksikalı Amerikalıların tarihinde birçok isyan ve grev yer alır. Bu bağlamda Chicano Hareketi, ABD tarihinde Meksikalı Amerikalılar tarafından gerçekleştirilen en büyük ve en etkili protesto olarak kabul edilebilir. 1960'lardaki Afroamerikan Sivil Haklar ve Homofil Hareketiyle birlikte Meksikalı Amerikalılar, onlarca yıldır maruz kaldıkları ayrımcılık ve baskıya karşı örgütlenerek *El Movimiento* olarak da bilinen Chicano Hareketini başlatmışlardır. Mücadele, kültürel milliyetçiliğe dayalı bir ideoloji olan *Chicanismo* ideolojisi aracılığıyla bir ulusal kimlik inşasının yanı sıra siyaset, eğitim ve sosyal yaşam gibi çeşitli bağlamlarda Meksikalı Amerikalıların veya yeni adlarıyla Chicanoların, varlığını güçlendirmeyi amaçlamıştır.

Çoğunluğu Kaliforniya ve Teksas kökenli yeni nesil Meksikalı Amerikalıların öncülük ettiği Chicano Hareketi, devlet destekli ırkçılığa, eşit olmayan sosyoekonomik koşullara ve sistematik baskıya karşı bir tepkidir. Manuel G. Gonzales, Chicano Hareketinin ortaya çıkış sürecini ve Afroamerikan Sivil Haklar Hareketinin bu sürece olan etkisini şu sözlerle tanımlar:

[15] Özellikle Afrikalı Amerikalıların oy kullanma haklarını güvenceye almayı amaçlayan bir yasadır. Dönemin başkanı Lyndon Baines Johnson tarafından, sivil haklar hareketinin en aktif olduğu dönemde, 6 Ağustos 1965tarihinde imzalanarak yürürlüğe girmiştir.

> Ellili yıllarda sivil özgürlükler için geniş kapsamlı bir hareket başlatan Afro-Amerikan toplumunun öncülüğünü takiben, artık kendilerine Chicanos ve Chicanas diyen birçok Meksikalı, sosyo-ekonomik şartları iyileştirmek ve ABD vatandaşı olarak haklarının tam olarak tanınmasını sağlamak için kendi mücadelelerini başlattılar (1999: 191).

Hareketin liderleri, Meksikalı Amerikalıların yaşamlarındaki birçok sorunu değiştirmeyi amaçlasa da işçi haklarının iyileştirilmesi en öncelik verilen konu olarak karşımıza çıkar. Bununla birlikte *El Movimiento*'nun merkezi söylemi işçi hakları mücadelesi üzerine kurulmuş olsa da mücadelenin amacı çok daha katmanlı ve işçilerin yaşadığı sorunların ötesindedir. Ulusal bir kimlik inşa etme, siyasi temsil talebi, kaliteli eğitime erişim ve Meksikalı Amerikalı işçilerin haklarının iyileştirilmesi bu amaçlardan bazılarıdır.

Chicano Hareketinin Meksikalı Amerikalılar için ortak bir ulusal kimlik oluşturma çabası, devlet tarafından dayatılan Anglo-Amerikan merkezli "kültürel emperyalizme" karşı bir başkaldırı olarak yorumlanabilir. Meksikalı politikacı ve antropolog Gilberto López y Rivas, Chicano halkının ABD'deki durumunu şu ifadelerle anlatmaktadır:

> ...Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Meksikalılar yalnızca ideolojik manipülasyona maruz kalmamış, aynı zamanda onları kültürleri, dilleri ve geleneksel insan ilişkileri biçimlerinden mahrum bırakma girişiminin de hedefi olmuşlardır. Baskın taraf, Meksikalıları kökenlerinden uzaklaştırmaya, tarihlerini deforme etmeye ya da yok saymaya ve işgalcinin bakış açısını dayatmaya çalışmıştır. Bu kültürel emperyalizme karşı verilen mücadele, günümüz Chicano Hareketinin en önemli özelliği olmuştur (1973: 61).

Meksikalı Amerikalılar, süregelen asimilasyon politikalarına kendi kültürleri hakkında farkındalık yaratarak karşı koymuşlardır. Bu doğrultuda ırksal kimliklerine karşı daha sahiplenici bir tutumu benimsemiş ve bunu Chicano Hareketinin kimlik inşası sürecinin yapı taşı olan *Chicanismo* ideolojisi ile siyasallaştırmışlardır. Bir bütün olarak Chicano Hareketi ile birlikte *Chicanismo,* Meksikalı Amerikalıların milliyetçilik duygusuyla kendi kültürlerini yeniden olumlamaları şeklinde değerlendirilebilir. Meksikalı Amerikalı kavramının ne olduğuna dair yeni bir imaj oluşturan *Chicanismo* ideolojisi, Chicanoları kendi tarihleriyle gurur duymaya ve baskın ideolojinin kültürel diktelerine karşı durmaya teşvik eder. Acuña'nın belirttiği üzere "1960'ların milliyetçileri, birçoklarının

Chicanismo olarak adlandırdığı düşünce etrafında örgütlenerek toplumu dönüştürebileceklerini düşünüyorlardı. Bu grup, Chicano halkının kendi sorunları ve çıkarları doğrultusunda örgütlenmesi ve kendileri için eşitliğe odaklanması gerektiğine inanıyordu" (Acuña, 1972: 337). Acuña'nın ifadesinden hareketle *Chicanismo* ideolojisinin Meksikalı Amerikalıları ortak bir paydada birleştirerek toplumsal bütünlük sağlamalarına yardımcı olmayı amaçladığı söylenebilir.

Burada "bir azınlık grubu için ortak paydayı oluşturan etmenler nelerdir?" sorusunun cevabı önemlidir. Kendi içerisinde pek çok çeşitliliğe sahip olan Chicano halkını Chicano Hareketi özelinde birleştiren özellikler nelerdir? Bu sorunun cevabının, grubun ayrımcılığa uğramalarına neden olan sebepler, başka bir deyişle egemen kültürden farklılıkları olduğu söylenebilir. Meksikalı Amerikalı kültürü, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki egemen kültür olan Anglo-Amerikan kültüründen din, dil, gelenekler, aile yapısı gibi pek çok açıdan farklılık göstermektedir. Bu tür farklılıklar bazı çatışmalar ve ayrımcılıklara zemin oluştursa da Chicano Hareketi ile birlikte Meksikalı Amerikalıların bütünlüğünü güçlendiren birleştirici özellikler haline gelmişlerdir.

Bu bağlamda din olgusu, ABD'de Chicano'ların dışlanmasına sebep olan en belirgin farklılıklardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Meksikalı Amerikalılar, yerel Meksika dinlerinin bazı kalıntılarıyla harmanlanmış Katolikliği pratik etmektedir. Anglo-Amerikalıların çoğunlukla Protestan olduğu düşünüldüğünde bu önemli bir kültürel farklılık olarak göze çarpar. Din, Chicano halkının günlük yaşamında büyük bir etkiye sahiptir. İsa, Meryem Ana ve diğer azizlerin dini heykellerinin sergilendiği ev sunakları tipik bir Meksikalı Amerikalının evinin önemli bir parçasıdır. Sosyal yaşamda kilise, kültürel devamlılık açısından önemli bir destek sistemi ve toplumun temel direği olarak işlev görmektedir. Guadalupe Bakiresi, Meksikalı Katoliklerin inanışında özel yer tutan sembolik bir dini figürdür. Bir inanışa göre Guadalupe Bakiresinin kökeni, Meryem Ana'nın Tepeyac Tepesi'nde Juan Diego adında Meksikalı bir adama göründüğü ve bu göründüğü yere İspanyol piskoposları tapınak inşa etmeleri için ikna etmesini istediği 1531 yılına dayanmaktadır. O tarihten bu yana Guadalupe Bakiresi, Meksika'nın ulusal bir sembolü haline gelmiştir.

David Jesus Flores'in Yüksek Lisans tezinde belirttiği üzere "Ağırlıklı olarak seküler bir bakış açısıyla incelenen 1960'ların sonu ve 1970'lerin başındaki Chicana/o güç hareketlerinin tarihsel anlatısında dinin rolü büyük ölçüde eksiktir" (2017: 1). Bu durum, Katolik inancının Meksikalı Amerikalıların kültürünün ve yaşam tarzının üzerindeki önemli etkisiyle çelişmektedir. Dolayısıyla Chicano Hareketi tartışılırken dinin etkisi göz ardı edilmemelidir. Anne M. Martinez'in "Evdeki Kutsal Savaşlar: ABD Toplumsal Hareketlerinde Din ve Aktivizm" (Holy Wars at Home: Religion and Activism in U.S. Social Movements) adlı makalesinde belirttiği üzere:

> Lara Medina, Chicano çalışmaları akademisyenlerinin dini konu alan anlatıları görmezden geldiğine ve Katolik Kilisesi'nin Chicana/o topluluğuna katkılarını vurgulamaktan imtina ettiğine işaret etmektedir. Medina, bu dışlanmanın nedenleri olarak birçok Chicano akademisyeninin kiliseden uzaklaşmasını, Katolikliğin sömürgecilikle ilişkilendirilmesini ve erken dönem Chicano çalışmalarındaki Marksist eğilimi göstermektedir (Martinez, 2006: 535- 536).

Chicano Hareketinin etkisiyle kurulan ve dini merkezine alan örgütler de bulunmaktadır. Örneğin 1960'ların sonunda kurulan "Católicos por La Raza" örgütü, Katolik ve Chicano mirasını ön plana çıkarmayı amaçlayarak Chicanoların ayrımcılık nedeniyle yaşadıkları problemlerin çözümü için kilisenin kurumsal ve maddi gücünün kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. 1971 yılında kurulan Las Hermanas, dini bağlamda mücadele veren bir diğer örgüttür. Dönemin etnisite ve toplumsal cinsiyetle ilgili mücadelelerini dini çerçevesinde ele alan örgüt, dindar Chicana/Latina Roman Katolik kadınlardan tarafından kurulmuş, Katolik Kilisesi'nde değişim yaratmayı amaçlamış ve bu bağlamda diğer aktivistler tarafından eleştirilmiştir. Anne M. Martinez, Las Hermanas örgütü hakkında şu sözleri ifade eder:

> Las Hermanas, dindar kadınlar, dini tarikatlara bağlı olanlar ve dindar olmayanlar arasındaki kutsal bariyeri yıkma konusunda benzersiz bir rol üstlenmiştir. Rahibelerin yanı sıra rahibe olmayan kadınların da önemli katkılarını kabul eden örgüt, Kilise ile ilişkileri her nasıl olursa olsun Latin kadınlara kulak vermiş ve onları kucaklamıştır (Martínez, 2006: 539).

Bu bağlamda Las Hermanas örgütünün, Chicano Hareketi döneminde Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Latin Katolik kadınların ihtiyaçlarına kulak verirken aynı

zamanda Katolik inancının ve Chicano Hareketinin erkek egemen yapısına dikkat çektiği söylenebilir. Bu doğrultuda bir kız kardeşlik temasıyla hareket eden örgüt, dini kurumlara ve geleneklere içeriden bir eleştiri getirmiştir.

Aile kavramı, Meksikalı Amerikalı kültürünün yapı taşlarından biri olmakla birlikte kültürlerinin hayatta kalması için bir güvenlik ağı sağlamaktadır. Garcia'nın **Meksikalı Amerikalılar** kitabında da bahsettiği üzere: "Meksikalı göçmen topluluklar büyük ölçekli zincirleme göçler yaşarken aile, yerel gelenekler, değerler ve akrabalık sistemleriyle Meksikalıların güçlü kimliklerini korumalarını sağlamıştır" (García, 2002: 22). Bundan hareketle Meksikalı Amerikalıların ailelerine bağlılıklarının azınlık oldukları Amerika Birleşik Devletleri'nde bir arada kalmalarına yardımcı olduğu söylenebilir. Pekiştirdiği birlik duygusu sebebiyle aile kavramı, *la familia'*yı Chicano kültürel milliyetçiliğinin önemli bir parçası olarak yorumlayan ve Meksikalı Amerikalılar için aile odaklı bir yaşam biçimini ön plana çıkaran Chicano Hareketinin söylemlerinde de görülebilir. Chicano toplumsal yapısı bağlamında *la familia* kavramına yapılan bu vurgu, birinci dünya ülkelerinde giderek artan bireyselcilik akımına bir karşı duruş olarak yorumlanabileceği gibi Anglo-Amerikan kültüründen farklılaşma eğilimine de işaret eder. Her iki durumda da Chicanolar için *la familia* Meksika miraslarını sürdürmek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu, ABD'nin kültürel hegemonyasına ve bireyselciliğine karşı bütünlüğü ve birlikteliği ön plana çıkaran bir Chicano kültürüne işaret etmektedir.

Alfredo Mirandé'ye göre Meksikalı Amerikalı aile yapısını anlamanın temel bir yolu, ataerki veya *machismo* kavramıdır (1979: 474 - 475). Maçoluk veya maçizm (*machismo*), sert, cesur, kaba ve şovenist bir erkek ideali yaratan evrensel bir kavram olsa da Meksikalı kültürü ve aile dinamiklerinde geleneksel ve yerleşik öneme sahiptir. Bu bağlamda Chicano Hareketinin, geleneksel aile yapısının toplumsal uyanış ve mücadele için önemini vurgularken aynı zamanda ataerkil düzeni güçlendirdiği ve erkek egemen temellere dayanan bir Meksikalı Amerikalı aile modelini idealize ettiği söylenebilir.

Meksikalı Amerikalı halkının erkeği konumlandırdığı karar merci ve evin geçimini sağlayan kişi rolleri, Anglo-Amerikan kültürüyle benzerlikler

göstermektedir. Ancak bu abartılı maskülenlik aynı zamanda Meksikalı Amerikalıların fetih ve işgal geçmişlerinin bir sonucu olarak hissettikleri güç eksikliğine de işaret etmektedir. Hem İspanyollar tarafından fethedilen hem de Beyaz Amerikalıların hegemonyası altında yaşayan Meksikalılar, güç dinamiklerinde iki kez hakimiyet altına alınan taraf olmuştur. Bu bağlamda Chicano Hareketinin güçlü ve erkeksi bir Chicano ulusal kimliği oluşturma ihtiyacı, hareketin maçoluk vurgusunun altında yatan bir diğer faktördür.

La familia ve *machismo* kavramları, Chicano Hareketi döneminde Meksikalı Amerikalı kültürel mirasının ön plana çıkarılması ve sürdürülmesi için kullanılan araçlar olarak karşımıza çıksa da toplumun birçok alt grubu için baskı mekanizması işlevi görmüştür. Örneğin, *machismo* erkeklere yerine getirilmesi gereken bir dizi toplumsal rol yüklerken, kadınları da toplum içerisinde pasif ve itaatkâr bir konuma indirgemektedir. Garcia'nın da belirttiği üzere "Baskın toplum tarafından Chicanolara dayatılan bir tür sosyal denetim mekanizması olan *machismo* miti, Chicano toplulukları içindeki toplumsal cinsiyet ilişkilerini çarpıtmış, Chicana kadınların pasif ve uysal olduğu yönünde stereotipler yaratmıştır" (1989: 222). Bu nedenle Garcia, *machismo* kavramını beyaz Amerikalıların Chicanoların karşılaştığı eşitsizlikleri meşrulaştırmak için kullandıkları ideolojik bir araç olarak yorumlamıştır. *Machismo* ideolojisi pek çok farklı Chicana feminist kuramcının çalışma alanlarından biri olarak karşımıza çıkar. Bunun en önemli örneklerinden biri olarak Gloria Anzaldúa, **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** adlı kitabında maçoluk kavramı hakkında şu sözlerle bahseder: "'machismo' kelimesinin ve kavramının modern anlamı aslında bir Anglo icadıdır... Kendini yetersiz, aşağı ve güçsüz hisseden Anglo, bu duyguları Chicanoyu utandırarak ona aktarır ya da yerinden eder" (1987: 83). Garcia ve Anzaldúa'nın söylemlerinden hareketle maçoluk kavramının ve onun Chicano aile yapısındaki öneminin erkek egemen Chicano kültürüne ve Anglo-Amerikan ABD devletinin politikalarına hizmet eden anti-feminist ve dışlayıcı unsurlar olduğu söylenebilir. Böylece geniş Chicano aile yapısında queer ve kadınlar baskı altına alınmış, Meksika kökenli queer ve kadınlara karşı etnik dışlanmanın yanı sıra cinsiyet ve cinsel kimlik temelli dışlanma politikalarına zemin oluşturulmuştur.

İdealize edilen Chicano aile yapısı, çekirdek ailenin ötesinde geniş aile anlayışıyla örtüşmektedir. Bu durum, bireye toplum içindeki aidiyet duygularını pekiştiren güvenli bir ortamda yaşama fırsatı sunabileceği gibi, kadınlar ve queer bireyler gibi baskı ve dışlanmaya maruz kalan gruplar için bir toplumsal baskı mekanizması olarak da karşımıza çıkar. Bu bağlamda aile kurumunun devletin bir uzantısı olarak işlev görmesi göz ardı edilemez. Dolayısıyla aile içerisindeki baba erki devlet iktidarına karşılık gelirken, devlet tarafından ayrımcılığa uğrayan bireyler toplumun yapı taşı olan aileleri tarafından da dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bu ilişkilendirme, maçoluk ve *la familia* kavramlarının Chicano kültürel mirasının sürdürülmesinde neden bu kadar önemli araçlar olduğunu açıklamaktadır. Tüm bu özellik ve işlevleriyle *la familia*, Meksikalı Amerikalı kültürünün önemli bir unsuru haline gelmiş ve Chicano Hareketinin siyasal söyleminde yerini almıştır. Zaman içerisinde farklı Chicana/o aktivist grupları tarafından milliyetçilik, feminizm ve toplumsal cinsiyet çalışmaları gibi kesişimsel alanlarda tartışılmıştır.

Chicano tarihi bağlamında ele alınması gereken başka önemli bir kavram olan Aztlán, Azteklerin Güneybatı Amerika Birleşik Devletleri ve Kuzey Meksika'yı içine alan mitik ana vatanıdır. Bu mite göre Aztekler, Aztlán adı verilen topraklardan Orta Meksika'ya göç etmiş ve Tenochtitlan şehir devletini kurmuşlardır. Ancak Aztlán'ın önemi sadece tarihsel değildir. Kavram, Meksika tarihi ve kültüründeki önemi nedeniyle halen büyük bir anlam taşımaktadır. Kavramın yeniden sahiplenilmesi Chicano aktivistlerinin onu Chicano halkının ana vatanı ve milliyetçi bir sembol olarak benimsemeleri ile gerçekleşmiştir. Guadalupe Antlaşması'ndan sonra Aztlán ikiye bölünmüş ve birçok Meksikalı o zamandan beri ABD'nin egemenliği altında yaşamıştır. Bu unsurun Chicano Hareketi sırasında yeniden vurgulanması, halkın kökenleri ile yeniden bağ kurarak ortak bir tarihsel anlatı çatısı altında birleşmesine zemin hazırlamıştır. Chicana/o aktivistleri Aztlán'ı Meksikalı Amerikalıları daha geniş bir tarihsel ve kültürel bağlamda birleştiren bir kavram olarak benimsemiş ve bu işgal altındaki toprakları örgütler aracılığıyla sahiplenmeye ve siyasi söylemlerine dahil etmeye başlamıştır. 1969 yılında ilk Ulusal Chicano Gençlik Kurtuluş Konferansı'nda hazırlanan *El*

Plan Espritual de Aztlán (Aztlán'ın Spiritüel Planı) adlı manifesto, Chicano topluluğunun ulusal kimlik inşası için önemli bir manifesto işlevi görerek ırkçılık ve sömürüden kurtuluşa dair siyasi bir söylem oluşturmasıyla dikkat çekmektedir. Aztlán kavramı, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Chicana/o öğrencilerin sorunlarını ele almayı amaçlayan Aztlán'lı Chicano Öğrenci Hareketi anlamına gelen Movimiento Estudiantil Chicano de Aztlán (M.E.Ch.A.) gibi örgütlerin adlarında da yer bulmuştur. İrfan Cenk Yay, Aztlán kavramının "etrafında bir ulus duygusunun, hatta 'hayali' bir ulus duygusunun pekiştirildiği kolektif bir sembol olarak" kullanıldığını belirtmektedir (2009: 49). Bu doğrultuda Aztlán kavramına yapılan vurgu, Chicano halkının topraklarını tekrar sahiplenme ve kökenleriyle bağ kurma arzusuna işaret etmektedir.

Chicano Hareketi döneminde halk için birlik ve beraberliği kuvvetlendiren bir unsur, "Tex-Mex İngilizcesi" olarak da bilinen Chicano İspanyolcasıdır. Meksikalı Amerikalılar tarafından konuşulan Chicano İspanyolcasının hem İngilizce hem de İspanyolcanın unsurlarını içeren melez bir dil olması, Anzaldúa'nın sınır bölgesinin kültürel melezliğinin ve liminal bir alanı olduğunun altını çizen "mestiza bilinci" kavramıyla ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla Chicano İspanyolcası, dilbilim açısından da bu tür bir gri alan olarak dikkat çekmektedir. Ancak bu melezlik Meksikalılar, diğer İspanyolca konuşanlar ve beyaz Amerikalılar tarafından hoş karşılanmamaktadır. Anzaldúa, Chicano İspanyolcasına yönelik küçümsemelere, eleştirilere ve Chicanoların İngilizceyi benimseyerek İspanyolcayı mahvettikleri iddialarına karşı çıkmaktadır:

> Chicano İspanyolcası, Chicanoların kendilerini farklı bir halk olarak tanımlama ihtiyacından ortaya çıktı. Kendimizle iletişim kurabileceğimiz, gizli bir dile ihtiyacımız vardı. Bazılarımız için dil, Güneybatıdan daha yakın bir vatandır çünkü bugün birçok Chicano, Orta Batı ve Doğuda yaşamaktadır (1987: 55).

Kendine ait bir dil yaratan Chicano halkı için konuştukları bu melez dil hem bir gurur kaynağı hem de Anglo-Amerikan kültürel emperyalizmine karşı bir direniş aracıdır. Çünkü Chicanolar iki dili birbirine karıştırarak egemen kültürün normlarına karşı durmaktadır. Yalnız burada birleştirici bir özellik olarak öne çıkan kültürel melezlik, sadece Meksikalı Amerikalılar için değil, ABD'deki diğer Latin kökenli halklar için

de geçerlidir. Sıklıkla Chicano İngilizcesi ile karıştırılan *Spanglish*, İngilizce ve İspanyolca dillerinin etkileşiminden doğan bir başka dilsel çeşitliliktir. Aradaki fark, Chicano İngilizcesinin Meksikalı Amerikalılarla ilişkilendirilmesi ve Meksikalı Amerikalıların Amerika Birleşik Devletleri'ndeki deneyimleri ve kültürel etkileriyle şekillenen ayrı bir dil olarak ortaya çıkmış olmasıdır. *Spanglish* ise Meksikalılar, Porto Rikolular, Dominikliler ve diğer farklı Hispanik kökenlerden gelen iki dilli halklar tarafından konuşulmaktadır. Remy Attig'in de bahsettiği üzere her iki dil de benzer eleştiri ve tepkilere maruz kalmakta, "İngilizce ve İspanyolca konuşan pek çok kişi tarafından argo ya da cahil olarak damgalanmaktadır" (2018: 2).

Tüm kültürel nedenlerin yanı sıra Chicano Hareketi boyunca siyasi ve ekonomik sorunlar halkı harekete geçiren temel etkenlerden biri olmuştur. Meksikalı Amerikalıların ABD'de çoğunlukla tarım işçisi olarak çalıştıklarının ve 1900'lerin başında tarım işlerinin büyük bir kısmının onlar tarafından yürütüldüğünün altını çizmek gerekir. Meksikalı Amerikalı tarım işçileri, fiziksel olarak zorlayıcı bir iş yapmalarına rağmen son derece düşük ücretler almış ve hayatlarını kötü barınma koşulları altında sürdürmüştür. Bununla beraber Meksikalı Amerikalı çocuklar kısıtlı eğitim fırsatlarına erişebilmiş ve hayatlarının birçok alanında yoksulluk ve ayrımcılıkla karşı karşıya kalmışlardır. Chicano halkının eğitimde fırsat eşitliği ve tarım işçilerinin hakları için verdikleri mücadele, ABD devleti tarafından yerleştirildikleri konumun bir sınıf bilinciyle reddedilmesi olarak yorumlanabilir. Lopez y Rivas'a göre "Meksikalı azınlık hem kötü sosyoekonomik koşullardan oluşan somut bir hapishanede hem de kendi gerçekliği olarak gördüğü şey hakkında önyargı, çarpıtma ve kafa karışıklığından kaynaklanan ideolojik bir hapishanede yaşamaktadır" (1973: 57). Chicano öğrenciler, 1967 yılında polis şiddeti ve ırkçı eğitim sistemine karşı örgütlenmiş ve militan bir Chicano sivil haklar grubu olan Kahverengi Bereliler (Brown Berets) örgütünü kurmuşlardır. Chicano öğrencilerin eğitim sisteminde karşılaştığı olumsuz koşulların iyileştirilmesine yönelik taleplerini dile getiren örgüt, eşitlikçi gösteriler aracılığıyla kaliteli eğitime eşit erişim sağlanması için mücadele etmektedir.

Guadalupe Antlaşması ile belirlenen ABD-Meksika sınırı, o tarihten bu yana

Meksikalı Amerikalıların ve Meksikalıların yaşamları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur. İki ülkeyi birbirinden ayıran sınır çizildiğinde Meksika kökenli birçok insan sınırın kuzeyinde kalmıştır. Meksika'da kalan halkla ortak bir tarih ve kültürü paylaşan Meksikalı Amerikalılar, sınır bölgesi tarafından şekillenen ve beslenen yeni bir kültür oluşturmuş ve baskın ABD kültürünün asimilasyon politikalarına karşı direnmişlerdir. Meksika sınırına yakın ABD toprakları birçok açıdan Kuzey Meksika'dan çok da farklı değildir. Bunun başlıca nedeni, sınırın soyut bir kavram olması ve ABD ile Meksika'yı ayıran beton bir duvar ya da çitin bulunmaması sebebiyle sınırı geçmenin oldukça kolay olmasıydı. García'ya göre "Belirgin sosyal ve coğrafi süreklilikler, Amerika tarafında Meksikalı göçmenlerin kendi ülkelerinden çok az farklılık gösteren bir sınır bölgesi yarattı" (García, 2002: 18). Dolayısıyla ABD'nin güneybatısı, ABD ile Meksika arasında bir gri alan işlevi gören arada kalmış bir bölgedir.

Gloria Anzaldúa'nın açıkladığı üzere bu durum, Meksikalı Amerikalılarda arada kalmışlık ve ötekilik hali yaratmaktadır. Anzaldúa, sınırın tanımını fiziksel bir varlıktan psikolojik, cinsel ve ruhsal bir varlığa doğru genişleterek tanımlamaktadır:

> ABD-Meksika sınırı, Üçüncü Dünya'nın Birinci Dünya'ya sürtünerek kanattığı açık bir yaradır. Ve kabuk bağlamadan önce tekrar kanar, iki dünyanın can damarı birleşerek üçüncü bir ülke, bir sınır kültürü oluşturur. Sınırlar güvenli ve güvensiz yerleri tanımlamak, bizi onlardan ayırmak için kurulur. Sınır bir ayrım çizgisidir, dik bir kenar boyunca uzanan dar bir şerittir. Sınır bölgesi, doğal olmayan bir sınırın duygusal kalıntılarının yarattığı muğlak ve belirsiz bir yerdir. Sürekli bir dönüşüm halindedir. Sakinleri, yasaklanmış ve men edilmiş olanlardır (1987: 3).

Bu sözleriyle Anzaldúa, sınırların oluşturduğu "keskin" bölünmelerin beraberinde gelen ikili karşıtlıklara dikkat çekmekte ve Meksikalı Amerikalıların üzerinde yaşadıkları topraklara da atıfta bulunan ve "sınır bölgesi" olarak adlandırdığı gri alanın, bir "üçüncü ülkenin" oluşumuna işaret ederek bunları yapısöküme uğratmaktadır.

Etnik köken açısından Meksikalı Amerikalı halk bağlamında bir homojenlikten söz edilemez. Aksine Meksikalı Amerikalılar; Avrupalı, yerli ve

"*mestizaje*" olarak adlandırılan melezler olmak üzere çok çeşitli etnik kökenlere sahiptir. *Mestizaje* terimi, diğer Latin Amerika uluslarının yanı sıra Chicano kültüründe de önemli bir terimdir ve genellikle Avrupalı ve Yerli Amerikalı kökenlere sahip kişileri tanımlar. Pérez-Torres'e göre "Chicano mestizaje, tarihsel bir maddi sürecin, şiddetli bir ırksal/sömürgeci karşılaşmanın izine işaret eder. Benzer karşılaşmalar, Avrupa ile ilk temastan bu yana Amerika'nın sosyo-kültürel dinamiklerini karakterize etmiştir" (1998: 154). Sömürgeleştirilen ve sömürgeci arasındaki ilişki, ayrımcılığa ve beyaz üstünlüğüne maruz kalan karma bir ırkın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum saf beyaz ırkın üstünlüğüne dayanan ırksal hiyerarşinin varlığına işaret etmektedir.

Sosyoekonomik koşullar söz konusu olduğunda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yasalar ve sosyal kodlar, Meksikalı Amerikalıların daha da yoksullaşmasına ve Anglo-Amerikalılara kıyasla daha elverişsiz koşullarda yaşamalarına neden olmuştur. Bu durumun arkasındaki sebeplerden biri, kaliteli eğitime erişimin kısıtlılığından kaynaklanmaktadır. Meksikalı Amerikalıların çoğunlukla kırsal kesimlerde yaşaması ve geçimini tarımdan sağlaması, Chicano Hareketinin politik ajandasında tarım işçilerinin hak ve koşullarının iyileştirilmesini neden önceliklendirdiğini açıklamaktadır. Şehirlerde yaşayan Meksikalı Amerikalılar ise genellikle *barrio* [16] adı verilen kenar mahallelerde yaşamaktadır. Kaynaklara erişiminin sınırlı olduğu bilinen *barrio*larda suç oranlarının ve çete şiddetinin yüksek olduğu da bilinmektedir.

Chicano Hareketinin etkilerini tartışmaya geçmeden önce, Meksikalı Amerikalı ve Chicano kavramlarının arasındaki farkı belirtmek önemlidir. Kısaca açıklamak gerekirse, Meksikalı Amerikalı, Meksika doğumlu ya da kökenli bir ABD vatandaşını ya da ABD'de yaşayan bir Meksikalı Amerikalıyı tanımlamak için kullanılır; Chicano ise daha önce olumsuz çağrışımları olan bir sözcüğün, halk tarafından sahiplenilmesiyle geri kazanılmış ve literatüre girmiş bir terimdir. 1940'larda Meksika kökenli gençler arasında ortaya çıkan bir alt kültür grubu olan

[16] *Barrio*, Amerika Birleşik Devletleri'nde Hispanik nüfusun yoğun olarak yaşadığı mahalleleri ifade etmektedir.

pachucos[17], işçi sınıfı Meksikalı Amerikalılara atıfta bulunan sınıfsal ayrımcılığa dayalı ve ırkçı bir hakaret olarak kullanılan "Chicano" kelimesini sahiplenerek kendilerini ifade etmek için kullanmaya başlamışlardır. Kültürel yeniden doğuş hissi, *El Movimiento* döneminde de sıkça vurgulanan saygınlık, öz değer ve milli gurur gibi kavramların etkisiyle, Chicano terimini Meksika kökenli insanlar için sınıf, cinsiyet, bölge ve kuşak gibi sınırların ötesine geçen cazip bir kimlik haline getirmiştir.

Genel olarak siyasi aktivizm, öğrenci yürüyüşleri ve gençlik örgütlenmelerini içersen Chicano Hareketi, Vietnam Savaşı dönemindeki savaş karşıtı eylemlerden de büyük ölçüde etkilenmiştir. Hareketin çok boyutlu yapısının bir sonucu olarak, tek bir örgütün sürdürdüğü siyasi ajanda, amaç, taktik ve söylemler *El Movimiento* esnasında yükselişe geçen ideolojilerin tamamını yansıtmamaktadır. Aksine çok sayıda örgüt, farklı ideoloji ve amaçlar uğruna Chicano Hareketinin çatısı altında toplanmıştır. Bunlardan en etkili olanları arasında United Farm Workers, Católicos por La Raza, Brown Berets, Movimiento Estudiantil Chicano de Aztlán ve the Raza Unida Party bulunmaktadır. Coğrafi bakımdan, Chicano aktivizmi Güneybatı'da, özellikle Güney Teksas ve Kaliforniya'daki büyük şehirlerde yoğunlaşmış, ancak bu bölgelerle sınırlı kalmamıştır. Örneğin, League of United Latin American Citizens (LULAC) örgütü Meksikalı Amerikalılar tarafından Teksas'ta kurulsa da 1940'ların ortalarında Güney ve Kaliforniya'ya yayılmış, 1950'lerin sonu ve 1960'ların başında Chicago da dahil olmak üzere Orta Batı'da faaliyet göstermeye başlamıştır. *El Movimiento'*nun geniş bir coğrafyaya yayılan çok sesli ve çok söylemli yapısı, Chicano halkının ABD'nin küçük bir bölümünde yaşayan homojen bir gruptan ziyade kendi içerisinde farklı mücadele ve önceliklere sahip olan çeşitli ve kalabalık bir nüfusu kapsadığını göstermektedir.

Chicano Hareketi, 1960 ve 1970'li yıllarda Afro-Amerikan Sivil Haklar Hareketi ile birlikte en aktif dönemini yaşamıştır. Çeşitli sivil haklar hareketlerinin protestolar gerçekleştirdiği bu dönemde Chicana/o aktivistler de farklı alanlarda

[17] *Pachucos*, 1940'lı yıllarda ABD'de Meksikalı Amerikalı gençler tarafından oluşturulmuş, gösterişli giyim tarzları ve özgün argo diliyle tanınan bir alt kültür grubudur.

kayda değer kazanımlar elde etmiştir. Güçlü bir toplumsal imaj sergileyen Chicana/o aktivistler, Meksika kökenli halkın *barrio*larda karşılaştığı sorunlara dair farkındalık oluşturmuşlardır. Bunun dışında Meksika kökenli Amerikalıların hükümet, akademi ve iş kurumlarındaki temsilinin artması da hareketin bir başka öne çıkan kazanımıdır. *El Movimiento* kültür ve sanat alanında da yeni bir dönemin kapılarını açmış, Meksikalı Amerikalıların sanatsal ve akademik eserlerinde Chicana/o deneyimine öncelik vermesine öncülük etmiştir. Hareket dağıldıktan sonra bile, Meksikalı Amerikalı sanatçılar tarafından siyasi bir çaba olarak kabul görmeye başlanan sanat eserlerinde *El Movimiento*'nun etkileri görülmeye devam etmiştir. Chicano Hareketi, Meksika kökenli Amerikalıların eğitim sisteminde eksik ya da olumsuz bir şekilde temsil edilmesine tepki olarak üniversitelerde Chicana/o Çalışmaları alanının kurulması için girişimlerde bulunmuştur. Böylece, Meksikalı Amerikalı akademisyenler tarafından sağlanan bir Chicana/o Çalışmaları eğitiminin önü açılmıştır. Chicanx ve Latinx Çalışmaları bölümlerinin günümüzde de çeşitli ülkelerde eğitime devam ettiği göz önüne alındığında, Chicano öğrenci hareketinin girişimlerinin kalıcı bir başarıya ulaştığı söylenebilir. Chicano Hareketinin günümüzde 1970'lerdeki kadar aktif olmaması direnişin tamamen sona erdiğini göstermemektedir. Günümüzde de polis şiddeti, ayrımcılık ve ırkçılıkla karşı karşıya kalan Meksikalı Amerikalılar hâlâ toplumsal düzlemde eşitliğin sağlanması için mücadelelerine devam etmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen, Chicano Hareketinin bugün Meksikalı Amerikalıların hayatlarında somut olarak görülebilen kazanımları göz ardı edilmemelidir.

Chicano Hareketi ile birlikte Afro-Amerikan, LGBTİ+ ve kadınlar gibi diğer ötekileştirilen grupların sivil hak hareketleri, akademik bağlamda sosyal adaletsizliklerle ilgili geniş çaplı tartışmaların önünü açmıştır. Bunun bir sonucu olarak Sınır Çalışmaları, Queer Çalışmaları ve Feminist Çalışmalar gibi birçok disiplinler arası alan ortaya çıkmış ve siyasi mücadeleyle birbirlerini güçlendirmişlerdir. Sivil haklar hareketleri sayesinde sosyal, ekonomik ve kültürel sorunları ele almak için daha kapsayıcı ve dolayısıyla disiplinler arası çalışmalara ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkmıştır.

Chicano Hareketinin ivme kaybettiği dönemi incelemek, düşüşün sebebini anlamak ve bunun Chicanoların hayatlarını nasıl etkilediğini anlamak için önemlidir. Sivil haklar hareketlerinin seyrini yavaşlatan faktörlerin başında, Vietnam Savaşı'nın sona ermesi gelmektedir. Acuña'nın da bahsettiği üzere hareketin aktif olduğu "on yıl, Chicano halkının savaşı protesto etmek için Los Angeles tarihinin en büyük yürüyüşünü düzenlemesiyle umut dolu başlamıştı. Ancak Vietnam Savaşı sona erdiğinde, sınıf ve diğer farklılıklar toplumu özel çıkar gruplarına ve örgütlere bölmüş, bu da coşkunun azalmasına sebep olmuştur" (1972: 354). Vietnam Savaşı'na karşı düzenlenen geniş çaplı protesto ve gösteriler, sadece ırksal ve cinsel azınlık gruplarının değil, Vietnam'da devam eden acımasız savaşı desteklemeyen Anglo- Amerikalıların da başkaldırısına yol açmıştır. Çiçek çocuklar olarak adlandırılan bu grup, savaşı ve ABD'deki ana akım değerleri reddeden hippi alt kültürünün ortaya çıkmasına yol açmıştır. Savaş karşıtı hareket ve sivil haklar hareketleri birbirinden farklı olsalar da tarihsel bağlamda birbirlerinden ayrı düşünülememelidir. Dolayısıyla birinin sona ermesiyle diğerinin ivme kaybetmesini gözlemlemek şaşırtıcı değildir.

1975'te Vietnam Savaşı'nın sona ermesi, çeşitli sivil haklar hareketi ile birlikte ve Chicano Hareketinin seyrinde önemli bir kırılma noktası olarak öne çıkar. Ancak bu, hareketi yavaşlatan tek faktör değildir. ABD hükümetinin sivil hak örgütlerinin faaliyetlerini engellemek ve dağılmalarına neden olmak için kurduğu COINTELPRO, Chicano Hareketini yavaşlatan bir diğer önemli faktördür. ABD'nin Federal Soruşturma Bürosu (FBI) tarafından yürütülen bir dizi gizli operasyonu içeren COINTELPRO, teşkilatın süregelen düzene tehdit olarak gördüğü örgütleri içeriden takip etmeyi, engellemeyi ve ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Lucks'ın **Selma'dan Saygon'a: Sivil Haklar Hareketi ve Vietnam Savaşı (Selma to Saigon: The Civil Rights Movement and the Vietnam War)** adlı kitabında da bahsettiğine göre "Sivil haklar liderlerinin baskı altına alınması ve FBI'ın (COINTELPRO olarak adlandırılan) karşı istihbarat programının başlatılması, 1960'larda ve 1970'lerin başında doruk noktasına ulaşan hükümet destekli sindirme faaliyetlerinin bir kanıtıdır" (2014: 4). Bir diğer önemli neden de Chicano Hareketi çatısı altında toplanan örgütler arasında giderek

belirginleşen ideolojik ayrışmalardır. İç çatışmalar hareketin birliğini bozarak 80'li ve 90'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki siyasi ve sosyal atmosferdeki değişime uyum sağlamayı zorlaştırmıştır. Bu dönemde muhafazakar siyasetin ve bireyselciliğin yükselişi, Chicano Hareketi boyunca desteklenen topluluk odaklı değerlerin etkisini azaltmıştır.

Chicano Hareketinin temel ilkeleri, ana akım söylemin kadın ve queer bireylere karşı kapsayıcı olmadığını göstermektedir. Aksine César Chavez, Reies López Tijerina, Rodolfo "Corky" Gonzales ve José Angel Gutiérrez gibi erkek lider figürlerinin hakimiyetinde ilerleyen mücadele, ilkelerini ağırlıklı olarak maçoluk, heteroseksizm ve ailecilik gibi toplumsal değerlere dayandırmaktadır. Bu durum erkek kahramanların idealize edilmesiyle sonuçlanmış ve Bruce-Novoa'nın da bahsettiği üzere "erkek kahramanı neredeyse romantik bir abartıya varacak kadar yüceltmiştir" (1986: 69). Chicano Hareketinin erkek egemen yapısı, Chicana aktivistlerinin Chicana kadınların ABD'de karşılaştıkları sorunları ele alma çabasıyla zaman içerisinde zayıflamıştır. Ancak Feminist teori ve Chicano çalışmalarından beslenen Chicana aktivist ve teorisyenlerin mücadelesi sadece Anglo-Amerikan kültüre ve ABD hükümetine karşı değildir; aksine Chicano kültürüne ve erkek-egemen duruşa karşı da içeriden bir eleştiri niteliği taşmaktadır. Queer Chicanx aktivistler ise el Movimiento içerisinde görünürlük kazanmak uğruna çeşitli ayrımcılıklara ve ötekileştirmelere maruz kalmışlardır.

> Avrupa sömürgeciliği, ABD emperyalizmi ve Kuzey Amerika ırkçılığının tarihi göz önüne alındığında, queer ve feminist aktivistler tipik olarak kültürel milliyetçiliğin kilit noktası olduğu daha büyük sol hareket ağlarının bir parçasıydılar. Dönemin pek çok 'ilerici' Meksikalı ve Chicano sosyal hareketi kültürün hegemonik heteroseksizmine uyum sağladığından, bu uyum çoğu zaman rahatsız ediciydi (McCaughan, 2014: 109).

Bu zorlu koşullar altında dahi olsa, feminist ve LGBTİ+ hareketlerinin artan etkisi sayesinde, Chicana kadınları ve queer Chicanx topluluğuna ilişkin tartışmaların gündeme gelmesi kaçınılmaz olmuştur.

Meksikalı Amerikalı kültüründe maçoluğun yüceltilmesi, geleneksel aile kavramına verilen önem ve Latin Katolik Kilisesi'nin LGBTİ+ haklarına katı bir şekilde karşı çıkması gibi olgular mevcut durumun ataerkil yapısını güçlendirmiştir.

Dolayısıyla, bir Chicano ailesinin queer bir birey için elverişli bir ortam sunması genel olarak mümkün gözükmemektedir. Meksika kültürüne ek olarak, ABD'nin baskın kültürü de LGBTİ+ topluluğunun yükselen mücadelesine rağmen son derece homofobiktir. Özellikle sivil haklar döneminde ABD hükümeti, LGBTİ+ topluluğunu ötekileştirmek için çeşitli baskı mekanizmaları kullanmıştır. Tüm bu baskılara rağmen queer Chicanx temsilleri *el Movimiento* sonrası dönemde daha görünür hale gelmiştir. Homofil hareketinin ve Stonewall ayaklanmaları gibi dönüm noktası niteliğindeki başkaldırıların rolü de bu görünürlüğü değerlendirirken göz ardı edilmemelidir.

1.3. Queer Chicanx: Tarihsel ve Kuramsal Artzemin

Queer kelimesi, akademik literatürde, popüler kültürde ve medyada sıkça karşılaşılan, yaygın bir terimdir. Bu popüler terimin tam olarak ne anlama geldiğini kavramak, queer teori gibi çalışma alanlarının kapsamını anlayabilmek için önemlidir. Queer, kelime anlamı olarak tek bir veya sabit bir tanımdan ziyade kullanılan bağlama göre değişebilen çoklu anlamlara sahiptir. Orijinal olarak garip ve tuhaf anlamlarına gelen queer, kısa bir süre öncesine kadar LGBTİ+ (lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, interseks ve daha fazlası) bireylere karşı bir hakaret olarak kullanılmaktaydı. Ancak, sivil haklar hareketi döneminde, LGBTİ+ aktivistler, bu kelimeyi eleştirel ve politik bir kimlik olarak geri kazanarak kendilerini tanımlayan bir şemsiye terim olarak kullanmaya başlamıştır. Lezbiyen" ve gey gibi kategorizasyon ve etiketlerin sınırlandırıcı yapısına karşın "queer" kelimesi daha kapsayıcı, akışkan ve normatif olandan uzak yapısıyla dikkat çekmiştir. Dolayısıyla queer kelimesinin somut bir tanımının olmaması, terimin belirsizlik ve muğlaklıktan güç alan yapısını yansıtmaktadır. Toplumsal cinsiyete dair süregelen ikili karşıtlığın ve katı sınırların aksine queer, bu ikiliğin arasında ya da dışında var olan genderfluid (akışkan cinsiyetli veya cinsiyetler arası geçiş yapan), non- binary (kili cinsiyet kalıplarının dışında kalan) ve agender (cinsiyetsiz) gibi kapsayıcı kimlikleri kapsar ve aralarındaki gri alanları vurgulamayı amaçlar.

Queer kimlik ve deneyimlerin çeşitli bağlamlarda incelenmesini amaçlayan

queer teorinin tam olarak ne zaman başladığını belirlemek güçtür. David M. Halperin'e göre bu terim ilk kez Teresa de Lauretis'in 1990 yılında Kaliforniya Üniversitesi, Santa Cruz'da düzenlediği bir konferansın başlığında kullanmasıyla ortaya çıkmıştır (2003: 339). LGBTİ+ hakları ve gündelik hayatta karşılaştıkları ayrımcılıklar gibi konuların tartışmaya açıldığı sivil haklar hareketi dönemi, toplumsal cinsiyete ilişkin akademik tartışmaların da önünü açmış ve nihayetinde queer teorinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla tıpkı Chicano çalışmaları gibi queer teorinin de literatürde yer edinmesi, birçok azınlık grubunun sorunlarını gözler önüne seren sivil haklar hareketinin ardından, post-yapısalcılığın yükselişiyle aynı döneme denk gelmiştir. Dönemin feminist teori, kültürel çalışmalar ve AIDS aktivizminin yanı sıra Michel Foucault, Gloria Anzaldúa ve Gayle Rubin gibi teorisyenlerin eleştirel bakış açılarından beslenen queer teori, toplumsal cinsiyet ve cinsel arzunun herhangi bir tarihsel, kültürel, sosyal ve politik olgu üzerindeki etkisini analiz etmeyi amaçlayan kesişimsel bir alandır.

Michel Foucault'nun **Cinselliğin Tarihi (The History of Sexuality)** kitabı, toplumsal cinsiyet tartışmalarına yön veren önemli eserlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Foucault'nun dört ciltlik eseri, modern cinsellik algısını söylemsel bir nesne olarak ele alır ve yazar ve kültür tarihçisi Tamsin Spargo'nun da bahsettiği üzere "Viktorya dönemindeki cinsel baskının 20. yüzyılda yerini ilerici bir özgürleşme ve aydınlanmaya bıraktığına dair uzun zamandır bilinen hikayeye güçlü ve kışkırtıcı bir karşı anlatı" sunar (1999: 11). Bunun yanı sıra, **Cinselliğin Tarihi**'nin toplumsal cinsiyet çalışmaları için önemli bir metin olmasının asıl nedeni yalnızca cinselliğin bir soyağacını sunması değil, aynı zamanda onu toplumsal bir yapı olarak incelemesidir. Foucault, cinselliğin nüfus ve toplumsal düzenin korunması için insanları kontrol altına alan bir aygıt işlevi gördüğünü ileri sürmüş, bu argümanıyla kendisinden önceki biyolojik ve özcü görüşlere meydan okuyarak cinsellik ve toplumsal cinsiyete daha incelikli bir anlayışın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Foucault'un eserinin yanı sıra Anzaldúa'nın **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** adlı eseri de queer teorinin gelişimi açısından bir oldukça önemli metindir. Yarı otobiyografik çalışma, ırksal ve cinsel kimlikler arasındaki sınırları

ve ikili karşıtlıkları eleştirel bir bakış açısıyla ele alarak onlara meydan okur. Ortaya koyduğu mestiza bilinci (*mestiza consciousness*) ve sınır bölgesi (*borderland)* kuramlarıyla eser, Chicanx queer çalışmaları alanında büyük iz bırakmıştır.

Buna ek olarak, Gayle Rubin, "Seksi Düşünmek: Radikal Bir Cinsellik Politikası Kuramı İçin Notlar" (Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality) adlı makalesinde Viktorya dönemi ahlakçılığının sonuçlarını inceleyerek cinsellik ve toplumsal cinsiyetin aslında ikili karşıtlıklara dayanan siyasi ve sosyal yapılar olduğu eleştirisini öne sürer: "Toplumsal cinsiyet gibi cinsellik de politiktir. Bazı bireyleri ve eylemleri ödüllendirip teşvik ederken diğerlerini cezalandırarak bastıran iktidar sistemleri şeklinde örgütlenmiştir" (1984: 171). Bu argümanlar, cinselliğin hayatımızdaki yerinin sorgulanması ve analiz edilmesi yönünde küçük ama önemli adımlar olmuş, diğer araştırmacılar tarafından geliştirilecek post- modernist ve queer bakış açılarının önünü açmışlardır.

Queer çalışmaların akademik literatürde yerini alması 1980'lerin sonu ve 1990'ların başlarına denk gelse de LGBTİ+ bireylerin sivil hak ve özgürlüklerine ilişkin tartışmalar bu dönemden çok daha önce başlamıştır. Homofil hareketi ve lezbiyen ve gey çalışmaları, gey ve lezbiyenlerin 20. yüzyılın sonları boyunca karşılaştıkları çeşitli sorunları gündeme taşımıştır. Ancak bu tartışmalar çoğunlukla beyaz, orta sınıf ve natrans[18] gey erkek ve lezbiyen kadınların deneyimlerine odaklanmış, LGBTİ+ bireyleri altta bırakan toplumsal tabakalaşmayı farklı bir bağlamda sürdürmeye devam etmiştir. Queer teori ve aktivizm, LGBTİ+ hareketleri içerisindeki bu natrans ve beyaz merkezci anlayışa karşı çıkmış ve daha kapsayıcı bir yaklaşımı teşvik etmiştir. Cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve cinsel arzuya ilişkin tartışmaları geleneksel ve toplumsal cinsiyet normatif bir bakış açısından daha kapsayıcı ve eleştirel bir bakış açısına kaydırır.

Cinsellik ve toplumsal cinsiyetin hayatlarımız üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda, queer teorinin 1990'larda ivme kazanarak kısa sürede popüler bir alan haline gelmesi şaşırtıcı değildir. Eve Kosofsky Sedgwick ve Judith

[18] İng. *cisgender*. Toplumsal cinsiyetiyle biyolojik cinsiyeti örtüşen kişileri tanımlamak için kullanılır. Trans kavramının zıttıdır.

Butler'ın çalışmaları, queerliğin kendisini detaylandırarak ve sabit ve istikrarlı olan yapısalcı kimlik görüşünü yapısöküme uğratarak queer teorinin yükselişini muazzam bir şekilde destekledi. Butler, **Cinsiyet Belası (Gender Trouble)** adlı kitabında, bir kimlik olarak toplumsal cinsiyetin, kültürel normlara ve beklentilere uymak için hepimizin günlük yaşamlarımızda gerçekleştirdiğimiz bir toplumsal kurgu olduğunu savunur. Ayrıca Foucault'nun **Cinselliğin Tarihi** kitabına ve iktidar, cinsellik ve söylem üzerine argümanlarına atıfta bulunur.

Sedgwick ve Butler'ın çalışmaları, queer terimini detaylandırarak sabit ve yapısalcı kimlik görüşünü yapısöküme uğratmış, queer teorinin yükselişine zemin hazırlamıştır. Butler, **Cinsiyet Belası** adlı kitabında, Foucault'nun **Cinselliğin Tarihi**'ne ve onun iktidar, cinsellik ve söylem üzerine argümanlarına atıfta bulunarak toplumsal cinsiyetin sosyal bir yapı aldığını ve bir çoğumuzun kültürel normlara ve beklentilere uymak için günlük yaşamlarımızda yerine getirdiği rolleri içerdiğinin altını çizer.

Annamarie Jagose, **Queer Teori: Bir Giriş (Queer Theory: An Introduction)** adlı kitabında LGBTİ+ aktivizminin seyrini kronolojik bir şekilde aktarır ve queer teorinin kısa ve öz bir tanımını yapar. Gey kurtuluş hareketinin tarihsel kökeni hakkında şunları öne sürer: "Eşcinsel özgürleşme hareketi ve lezbiyen feminist hareket gibi muğlak şeylerin tarihsel kökenlerini kesin bir şekilde belirlemek güçtür" (Jagose, 2017: 35). Bunun yanı sıra, John Lauritsen ve David Thorstad, **Erken Dönem Eşcinsel Hakları Hareketi (The Early Homosexual Rights Movement)** kitabında Stonewall ayaklanmalarının eşcinsel hakları hareketinin başlangıcı olduğu varsayımının yanlış olduğunu ve bilgi eksikliğinden kaynaklandığını öne sürer (1974: 5). Stonewall ayaklanmalarını eşcinsel özgürlük mücadelesinin 100. yıldönümü olarak kabul eden ikili, "homoseksüel" kelimesini literatüre kazandıran Károly Mária Kertbeny'nin (ya da Karl Maria Benkert) eşcinsellik ile ilgili tartışmalara olan katkılarını eşcinsel hakları hareketinin başlangıcı olarak kabul ederler. Bunu takiben 1897 yılında Almanya'nın ilk eşcinsel özgürlük örgütü olarak Bilimsel İnsani Komite (Scientific Humanitarian Committee) kurulmuştur.

> Komite, yıllığının ilk sayılarından birinde hedeflerini şu şekilde belirtmiştir: (1) yasama organlarını, Alman Ceza Kanunu'nun eşcinsel karşıtı paragrafı olan 175. Paragrafın kaldırılması yönünde ikna etmek; (2) kamuoyunu eşcinsellik konusunda aydınlatmak; (3) "hakları için mücadelede eşcinsellerin ilgisini çekmek" (Lauritsen ve Thorstad, 1974: 11).

Komite aynı zamanda lezbiyen feministleri de dahil etmek ve lezbiyen özgürlüğü ile kadın özgürlüğü arasındaki ilişki konusunda farkındalığı artırmak için çalışmalarda bulunmuştur. Ancak lezbiyen aktivistlerin hareketin ilk evrelerindeki rolü, homoseksüel erkeklere kıyasla oldukça sınırlı kalmıştır. Lauritsen ve Thorstad'a göre bunun temel nedenlerinden biri "erken hareketin ana odağının eşcinsel karşıtı yasalara karşı çıkmak olması, ancak bu yasalar yalnızca erkeklere yönelik olduğu için lezbiyen kadınlarla doğrudan ilişkilendirilebilecek bir konu olmamasıydı" (1974: 18). Stonewall ayaklanmalarını eşcinsel hareketlerin başlangıcı olduğuna dair yanlış kanı, ayaklanmanın yarattığı geniş çaplı etki ve sivil haklar hareketlerinin olduğu dönemde ABD'de gerçekleşmiş olmasından kaynaklanıyor olabilir. Ancak eşcinsel hakları hareketine dair ilk katkılar ABD'den ziyade 19. yüzyıl Avrupa'sında gerçekleşmiştir.

LGBTİ+ aktivizmi, Amerika Birleşik Devletleri'nde Avrupa'ya kıyasla çok daha yavaş gelişme göstermiştir. Bu bağlamda 1869-1949 yılları arasında yaşamış anarşist ve feminist bir siyasi aktivist olan Emma Goldman, daha çok anarşizm ve kadın hakları alanlarındaki aktivizmiyle tanınsa da eşcinsel haklarını açık bir şekilde savunarak tarihe damgasını vurmuştur. Öte yandan, ABD'de gey haklarını savunan bir örgütün ortaya çıkması da Avrupa'ya kıyasla daha uzun ve zorlu bir süreç olmuştur. ABD'de kayıtlara geçen ilk homofil örgütü olan *Society for Human Rights* derneği 1924 yılında Henry Gerber tarafından kurulmuş ancak örgüt üyeleri 1925 yılında müstehcenlik suçlamasıyla tutuklanmışlardır. Örgüt LGBTİ+ haklarına yönelik hedeflerini gerçekleştiremeden dağılmış olsa da kendisinden sonra gelecek olan Mattachine Topluluğu (*Mattachine Society*), Janus Topluluğu (*Janus Society*) ve Bilitis'in Kızları (*Daughters of Bilitis*) gibi homofil örgütlerine öncülük etmiştir. Bu örgütler yavaş yavaş eşcinsel hakları hareketine zemin hazırlamış olsalar da hakim olan korku iklimi nedeniyle kamusal alandaki faaliyetleri sınırlı ve gizli ilerlemiştir. Jagose, bahsi geçen derneklerin karşılaştığı zorlukları şu sözlerle

açıklamaktadır:

> Mattachine Topluluğu da Bilitis'in Kızları da hiçbir zaman kitlesel hareketlere dönüşememiştir. 1950'lerde eşcinsel olarak tanımlanmanın sonuçlarından duyulan korku, siyasi örgütlenmenin zor olması anlamına geliyordu; örgütün tanıtımını yapmak veya bir posta adresi almak gibi basit görünen işler bile oldukça güç oluyordu (Jagose, 2017: 42).

Tüm bu baskı ve kısıtlamalara rağmen queer bireyler, özellikle New York, San Francisco, Boston ve Şikago gibi şehirlerde örgütlenerek kendi güvenli alanlarını oluşturmuş, buralarda görünürlük kazanarak güçlenmeye başlamıştır. Ancak hükümetin baskısı da bu görünürlükle doğru orantılı bir şekilde artmış, queer mekanlar polisler tarafından rutin olarak hedef alınmış ve insanlar tutuklanarak taciz ve ayrımcılığa maruz bırakılmıştır. Nihayetinde bu ortam, sadece ABD'de değil küresel olarak da LGBTİ+ aktivizminin tarihinde bir dönüm noktası olan Stonewall ayaklanmalarına zemin hazırlamıştır. New York'ta bulunan popüler bir gey barı olan Stonewall Inn'de 28 Haziran 1969'da başlayan isyan, birkaç gün boyunca devam etmiş ve LGBTİ+ topluluğunun hafızasında özel bir yer edinmiştir. 28 Haziran 1970 tarihinde Stonewall ayaklanmasının anısına yürüyüşler düzenlenmiş, zamanla bu yürüyüşler dünyanın dört bir yanında her yıl haziran ayında gerçekleşen onur yürüyüşlerine dönüşmüştür.

Avrupa'ya kıyasla yavaş bir seyir gösteren Amerikan queer aktivizmi, Chicano halkı içerisinde daha da yavaş gelişmiştir. *Chicanismo* ideolojisini merkezine alan Chicano Hareketi, söylemini etnik temellere dayandırmış ve bu alanlarda farkındalık yaratmıştır. Ek olarak hareketin ana söyleminin erkek egemen gelenek ve değerlere uyumluluğu göze çarpan bir unsurdur. Chicana feminist aktivistler, Chicano halkının geleneksel anlayışına karşı mücadele vererek hareketin bir parçası haline gelmişlerdir. Chicana feminist ve yazar Norma Alarcón, Chicana aktivistlerin *El Movimiento*'ya karşı yürüttükleri mücadeleyi şu ifadelerle anlatmaktadır:

> Chicana aktivistlerin ilk girişimleri, 1960'lar ve 1970'lerde Amerika Birleşik Devletleri'nde alternatif basınla birlikteartış gösteren dergi ve gazetelerde yer almaktadır. Ancak, ne yazık ki, Chicanaların bu erken dönem çalışmalarının çoğu genellikle tanınmamaktadır; bu da etnik kadınların ataerkil, kültürel ve politik ekonomi içinde silinme ve dışlanma sürecinin bir göstergesidir (2006: 184)

Bu dışlama, kaçınılmaz olarak Chicana feminizminin ayrı ve kesişimsel bir çalışma alanı olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. *Chicanismo* ideolojisinin ataerkil ideolojisinden farklı olarak Chicana feministler, Chicano kültüründe yerleşmiş olan toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklere ve toplumsal cinsiyet rollerine karşı mücadele etmeyi amaçlamıştır. Garcia'nın da bahsettiği üzere: "İlk olarak Chicana milliyetçileri olarak ortaya çıkan ve belki de kendi ailelerindeki güçlü kadın rol modellerinden etkilenen bazı Chicanalar, 1970'lerin başlarında kendilerini ilk aşamada harekete dahil eden kültürel milliyetçi *Chicanismo* ideolojisini ciddi bir şekilde sorgulamaya başlamışlardır" (1997: 17). Chicana feminizmi, ırksal kimliği göz ardı etmemesi sebebiyle kesişimsel bir çalışma alanıdır. Bu nedenle yapılan eleştiriler Chicano Hareketi ve kültürünü yok saymaktan ziyade içsel bir hesaplaşma arayışı olarak yorumlanabilir. Yine Garcia'ya göre:

> Irkçılığa karşı mücadeleyi cinsiyetçiliğe karşı mücadeleye tercih edenlere karşı Chicana feministler, katı bir kültürel milliyetçi söylem yerine, ataerkil sistem, ideoloji ve davranışları kültürel bir olgudan ziyade evrensel bir olgu olarak, özellikle de Meksika kültüründen kaynaklanan bir olgu olarak değerlendiren yeni bir Chicana feminist söylem geliştirmişlerdir (García, 2004: 117).

Bu kesişimsel ve çok boyutlu yaklaşıma rağmen Chicana feministler, Chicano Hareketi ve ABD'deki ana akım feminist hareket tarafından tam anlamıyla kabul görmemişlerdir.

Chicana feministlerinin ilk faaliyeti, 1971 yılında 600'den fazla Chicana kadının Houston, Teksas'ta Birinci Ulusal Chicana Konferansı'nda bir araya gelmesiyle gerçekleşmiştir. Bu konferansın ardından, hareket ivme kazanarak söylemlerini teorik, edebi ve politik alanlarda genişletmiştir. Gloria Anzaldúa, Alma M. García ve Dolores Huerta gibi önemli Chicana aktivistler eğitimde cinsiyet eşitliğinin sağlanması, sağlık hizmetlerine erişimin artırılması ve Chicana/o ailelerindeki cinsiyetçilik, tecavüz ve şiddetle ilgili sorunlar için çözüm taleplerinde bulunmuşlardır. Bu bağlamda *la familia* ve *machismo* kavramlarının Chicano toplumsal yaşamındaki önemi, kadın ve queer bireylerin hayatlarını zorlaştıran faktörler olarak öne çıkmaktadır. Zira hayatları ev ve aile etrafında şekillenen Chicanaların, cinsiyet temelli şiddet ve eşitsizlikle karşılaştıkları ilk yerler de yine evleri olmuştur. Bu kavramlar Chicano Hareketi esnasında milli bilinci pekiştirme

işlevi görseler dahi kadınları ve cinsel azınlıkları hayatlarının pek çok alanında kısıtlayan baskı unsurları olarak da karşımıza çıkar. Chicana feministler maçoluk kavramını ve ailenin kadının hayatındaki önemini kolektif bir şekilde sorgulayarak Chicano kültüründeki ırkçı, cinsiyetçi, sınıfsal ayrımcılığa dayalı ve heteroseksist paradigmalara postkolonyal teorileri de dahil ederek meydan okumayı ve bunları yapısöküme uğratmayı amaçlamışlardır.

Feminist hareketin en önemli figürlerinden biri olan Gloria Anzaldúa'nın **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** adlı eseri, Chicana lezbiyen kimliğinin getirdiği karmaşık deneyimi ele alır. Anzaldúa, eserinde kültür, ırk, toplumsal cinsiyet, cinsellik ve vatandaşlık gibi birbirinden farklı konuları ele alırken kültürel ve queer çalışmalara önemli katkılarda bulunur ve Chicana feminizminde çığır açar. Irkçı, ataerkil ve heteronormatif bir ortamda Chicana *mestizaje* ve lezbiyen bir kadın olan Anzaldúa, kendisini toplumda birçok açıdan dışlanmış hissettiren bu tür kavramsal sınırları ya da "egemen paradigmaları" yıkmak için *mestizaje* terimini yeniden tanımlar ve iki ya da daha fazla kültür arasında sürekli yer değiştirmekten kaynaklanan kültürel belirsizliği ifade eden yeni bir "mestiza bilinci" kavramını ortaya koyar. Anzaldúa'nın da belirttiği gibi: "sorgulanamaz, tartışılamaz olan egemen paradigmalar, bize kültür aracılığıyla aktarılır. Kültür, iktidardakiler-erkekler -tarafından üretilir. Kuralları ve yasaları erkekler koyar; kadınlar ise bunları aktarır" (1987: 16). Bu sözleriyle Anzaldúa, uzun zamandır karşı çıkılamaz olarak kabul edilen paradigmalara meydan okumuş ve erkekler tarafından üretilen, kadınlar tarafından nesilden nesle aktarılan ataerkil kültürün, bu kültür tarafından ötekileştirilenler tarafından yapısöküme uğratılmasına dikkat çekmektedir:

> *Mestiza* bilincinin amacı, onu [mestiza'yı] tutsak eden özne-nesne ikiliğini yıkmak ve nasıl aşılabileceğini somut olarak ve çalışmalarındaki imgeler aracılığıyla göstermektir. Beyaz ırk ve diğerleri, erkekler ve kadınlar gibi ikili karşıtlıkların çözümü, yaşamlarımızın, kültürümüzün, dilimizin ve düşüncelerimizin temelinde yatan bölünmüşlüğün onarılmasında yatmaktadır. Bireysel ve kolektif bilinçlerimizde yatan düalist düşüncenin kökten değişmesi uzun bir mücadeleye işaret etse de, umuyorum ki bizi tecavüzün, şiddetin ve savaşın olmadığı bir dünyaya kavuşturabilir (1987: 80).

Gloria Anzaldúa'nın kolektif kimliklerin kesişimselliği üzerine geliştirdiği teoriler, kendisini Chicana feminizminin yanı sıra queer çalışmalarında da önemli bir figür

haline getirmiştir. Anzaldúa, kimliğe yaklaşımına benzer olarak cinsel kimlikleri de birer görünüş olarak ele almıştır. Núñez-Puente, Anzaldúa'nın eseri, "Batı metafiziğine diyalojik bir meydan okumayı ima eder. Yani, yeni mestiza yaşam biçimi, ya/ya da hiyerarşisine dayalı bir kimlik fikrinin ötesine geçer" (2018: 50). Post-yapısalcı teoride önemli bir yöntem olan yapısökümün queer teoriyle büyük ölçüde paralel olması, Anzaldúa'nın **Sınır Bölgesi** eserinde egemen paradigmaları yapısöküme uğratmasının queer teoriden ayrı düşünülmemesi gerektiğini gösterir. Dolayısıyla Anzaldúa'nın ikili karşıtlıklara ve aralarındaki hiyerarşik yapıya yönelik eleştirileri, kültürel ve dolayısıyla ataerkil kavramların yapısökümünü amaçlar.

Sonuç olarak Chicano Hareketi, gücünü ataerkil değerlerden almış ve söylem ve uygulamalarını bu değerleri esas alarak belirlemiştir. Bu doğrultuda mücadele içerisinde öne çıkan erkek figürleri yüceltme eğilimi göstermiştir. Chicana feminist yazar Cherrié Moraga, "Queer Aztlán: Chicano Kabilesinin Yeniden Kurulumu" (Queer Aztlán: The Re-formation of Chicano Tribe) başlıklı makalesinde bu soruna şu sözlerle parmak basar: "Bir nesil boyunca milliyetçi liderler bir tür 'seçici hafıza' kullanarak Meksikalı ve Yerli kültürlerin yalnızca erkek heteroseksüellerin çıkarlarına hizmet eden yönlerinden yararlandılar" (2004: 230). Milliyetçi Chicano Hareketinin erkek egemen söylem ve pratikleri, kadın ve queer bireyleri tarihsel söylemden dışlayarak onların toplumsal yapı içerisindeki konumlarını iyileştirmek konusunda yeterli çabayı göstermemiş, queer bireyleri ötekileştirmiştir. Bu bağlamda Chicana feminizmi toplumsal cinsiyet eşitliği ve Chicana kadınlarının özgürleşmesi için mücadele ederken queer Chicanx aktivistler ise Chicano topluluğu içindeki queer bireylerin sorunlarını ele alan alternatif bir söylem benimsemek durumunda kalmıştır. Chicano milliyetçi hareketinin yanı sıra ana akım ABD kültüründen de dışlanan Chicanx LGBTİ+ aktivistlerin mücadelesi, diğer sivil haklar hareketleriyle dayanışma içinde ilerlemiştir.

Edebiyat, gerçek hayata dair deneyimlerin ve hatta daha fazlasının temsil bulduğu bir alandır. Ancak söz konusu queer kimlik ve deneyimler olduğunda bu temsilleri tespit etmek karmaşık bir hal alabilmektedir. Batı toplumlarında

cinselliğin yüzyıllar boyunca bir tabu niteliği taşıması ve normatif olmayana yönelik kültürel ve toplumsal baskı gibi faktörler, eşcinsel karakterlerin edebi metinlerde açık bir şekilde temsil edilmesini engellemiştir. Feminist ve queer teorilerin ortaya çıkmasıyla birlikte akademisyenler, edebi kanondaki metinleri yeni kuramlar aracılığıyla tekrar analiz edip yorumlamış ve daha önce fark edilmemiş heteroseksüel olmayan uygulamaları ve kadın-erkek ikili karşıtlığından doğan toplumsal cinsiyet sistemine uymayan karakterleri yeniden ilişkilendirerek gündeme getirmişlerdir. Örneğin, Shakespeare'in oyunlarında queer kodlanmış karakterler bulunmaktadır. Bazı akademisyenler, *Venedik Taciri*'ndeki Antonio'nun Bassanio adlı başka bir erkek karaktere karşı duygusal bir ilgisi olduğunu öne sürmektelerdir. Benzer şekilde Jane Austen'ın *Gurur ve Önyargı* romanındaki Charlotte Lucas'ın, romanda bu teoriyi destekleyecek herhangi bir doğrudan kanıt olmamasına rağmen gizli bir lezbiyen olduğu tahmin edilmektedir. Bu metinleri ortak kılan özellik, queer kodlanmış karakterlerin cinsel yönelimlerinin üstü kapalı bir şekilde bırakılmış olması ve eşcinselliğin açıkça temsil edilmek yerine kodlanarak verilmiş olmasıdır. Amerikalı edebiyat akademisyeni Claude J. Summers, klasik edebiyatta queer kimlik temsiline dair şu sözleri söyler: "Eşcinsellik ve hatta eşcinsel özne olma durumu, İngiliz Rönesans ve Aydınlanma edebiyatında geniş yer tutar, ancak bu değişken söylemdeki yer alış nadiren doğrudan ve açıktır" (Summers: 1992, 2). Bu gizlilik sebebiyle klasik edebiyatın queer okuması, tarihsel ve kültürel bağlamı göz önünde bulundurarak alt metinleri ortaya çıkarma ve çıkarımları analiz etme eylemi olarak yorumlanabilir.

Queer edebiyat yüzyıllara dayanan zengin bir geçmişe sahiptir. Yunan şair Sappho ve İrlandalı oyun yazarı Oscar Wilde gibi, metinlerinde cinselliğin ve LGBTİ+ deneyiminin karmaşıklığı ve zevklerini ustalıkla ele alan önemli figürler bulunmaktadır. Sappho'nun şiirleri bazı akademisyenlerin onun biseksüel veya lezbiyen olduğunu varsaymasına neden olan homoerotik imalar içermektedir. Ancak, Sappho'nun cinselliği hakkında çok az şey bilinse de şiirlerinin genellikle homoerotik duygular içerdiği kabul edilir. Oscar Wilde, queer edebiyat ve kültür tarihi üzerindeki etkisi nedeniyle bir gey ikonu olarak kabul edilen bir diğer önemli edebi figürdür. Yazarın tek uzun romanı olan **Dorian Gray'in Portresi** de

bastırılmış eşcinsellik anlatısıyla bilinir. LGBTİ+ kimliklerin dünya edebiyatındaki üstü kapalı temsili, hem Sappho hem de Oscar Wilde örneklerinde açıkça görülmektedir.

Amerikan edebiyatında LGBTİ+ kimliklerin temsili, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, özellikle de Stonewall ayaklanmaları ve eşcinsel hakları hareketinden sonra kayda değer bir yükselişe tanık olmuştur. Robert McRuer, **Queer Rönesans: Çağdaş Amerikan Edebiyatı ve Lezbiyen ve Gey Kimliklerinin Yeniden Keşfi (The Queer Renaissance: Contemporary American Literature and the Reinvention of Lesbian and Gay Identities)** adlı kitabında lezbiyen ve gey karakterlerin edebiyat ve sanat alanlarında daha açık bir şekilde temsil edilmeye başlandığı bu dönemi "Queer Rönesans" olarak adlandırmaktadır. Audre Lorde, Gloria Anzaldúa, Randall Kenan, Edmund White, Tony Kushner ve Sarah Schulman gibi bazı yazar ve LGBTİ+ aktivistleri, bu kültürel ve sanatsal canlanma döneminin önde gelen isimleridir. Harlem ve Chicano Rönesansları gibi dönemin diğer entelektüel hareketlerinin yanı sıra Queer Rönesans, cinsel kimlikler ve cinsiyet kimlikleri üzerine yapılan tartışmalara hız kazandırmıştır. McRuer, yazar ve kuramcılarının tarihsel anlatılarda yok sayılmaya karşı direndiklerini belirterek Queer Rönesans'ın diğer iki hareketten belirli nitelikleri sebebiyle farklılaştığına işaret eder:

> ...Queer Rönesans'ın merkezi figürlerinin çoğu, politik bilinçlerini şekillendirmede gey ve lezbiyen tarihinin yanı sıra -ya da öncelikle- Chicana/o, Afro-Amerikan, feminist ve işçi sınıfı tarihine de itibar eder. Dolayısıyla bu daha önceki edebi ve siyasi hareketlere Queer Rönesans'ta sıklıkla açıkça atıfta bulunulmaktadır (1997: 17).

Dolayısıyla Queer Rönesans'a ait kültürel, sanatsal ve edebi çalışmalarda, kendisinden önceki dönemlere ait ve çağdaşı hareketlere göre daha kesişimsel bir yaklaşım hakimdir. Bu kesişimselliğin getirdiği iç ve dış çatışmaların örneklerine birçok Amerikan edebi eserinde rastlamak mümkündür.

James Baldwin'in **Giovanni'nin Odası (Giovanni's Room)** adlı eseri, queer arzuyu açıkça ele alan ilk ana akım Amerikan romanlarından biridir. 1956 yılında yayımlanan roman, kahramanı David'in Giovanni adında bir İtalyan'a duyduğu aşk

üzerinden eşcinselliğin ve romantik ilişkilerin karmaşıklığını ele alır. Queer Çalışmalar akademisyeni Matt Brim, **James Baldwin ve Queer İmgelem (James Baldwin and the Queer Imagination)** adlı kitabında **Giovanni'nin Odası**'ndan şu sözlerle bahseder: "Roman, Baldwin'in insanın sevgi verme ve alma kapasitesini zayıflattığına inandığı bir sorun olan cinsel ve toplumsal cinsiyet kategorilerinin inşa edilmiş, sınırlayıcı ve yoksullaştırıcı olduğuna dair açık bir eleştiridir" (Brim: 2014, 57). Bu durum, özellikle cinsellik ve cinsiyet kimliği açısından toplumsal normlara uyma mücadelesi veren karakterler aracılığıyla aktarılır. **Giovanni'nin Odası**'nı günümüzde hala önemli kılan şey, romanda David'in Giovanni'ye olan aşkı ile toplumsal beklentiler arasında kalışı aracılığıyla modern eşcinsel erkeğin ikilemini ele almasıdır. Amerikan edebiyatında queer bir karakterin çarpıcı bir şekilde temsil edildiği bir başka eser de Alice Walker'ın **Renklerden Moru (The Color Purple)** romanıdır. Mektuplardan oluşan roman, eşcinsel arzu, toplumsal cinsiyet, ırk ve sınıf çatışmaları gibi temaları işlemektedir. 20. yüzyılın başlarında, ABD'nin Georgia eyaletinde geçen romanın başkahramanı Celie, fiziksel ve cinsel istismarla dolu bir yaşam süren Afro-Amerikan bir kızdır. Roman, eşcinselliği Celie'nin geceleri blues şarkıcısı olarak çalışan Shug Avery adındaki başka bir kadına duyduğu aşk üzerinden ele alır. Celie ve Shug arasındaki ilişki aracılığıyla roman, toplumda yaygın olan geleneksel aşk ve ilişki kavramlarına meydan okumaktadır. Özellikle 1969'daki Stonewall Ayaklanmaları ve eşcinsel hakları hareketinden sonra, edebiyatta queer temsili de önemli ölçüde artmıştır. Bunun önemli örnekleri arasında **Kent Masalları (Tales of the City)**, **Stone Butch Blues** ve **A Boy's Own Story** yer alır. Sonuç olarak ana akım Amerikan edebiyatı, 1969'daki Stonewall ayaklanmalarından oldukça etkilenmiş ve bu da LGBTİ+ karakterlerin edebiyatta küresel ölçekte daha çok ve kapsamlı bir şekilde temsil edilmesine yol açmıştır.

Queer Chicanx edebiyatında LGBTİ+ karakterlerin görünürlüğü uzun yıllar boyunca nispeten zayıf kalmıştır. Bu durum bazı metinlerin açık bir şekilde "queer" olarak nitelendirilmemesine sebep olmaktadır. Yine de Sivil Haklar Hareketi dönemiyle birlikte Chicanx edebiyatında da queer kurgu örneklerine daha sık rastlanmaya başlanmıştır. Queer ve feminist hareketler, 1960'lardaki cinsel devrim

hareketiyle birlikte, LGBTİ+ aktivistlerinin queer insanların hayatlarındaki sorunları ve eşitsizlikleri tartışmaları için elverişli bir ortam sağlarken Chicana/o edebiyatının odak noktası, öncelikle Chicano Hareketi ve dönemin ulusal kimlik oluşturma ve eşit haklar elde etme kaygısı olmuştur. Bu eş zamanlı hareketlerin beraberinde getirdiği yenilikçi atmosfer sayesinde Chicanx yazarlar eserlerinde LGBTİ+ temsiline nispeten daha açık bir şekilde yer vermişlerdir. Bu tartışmaların edebiyattaki yansımaları, queer karakterlere odaklanan romanların ve cinsel yaşamları metinde açıkça aktarılan queer karakterlerin sayısının artmasıyla gerçekleşmiştir. Ancak, edebiyatta queer bireyler için bir alan oluşturmak, tıpkı Chicano topluluğu içinde queer olmak kadar zorlu olmuştur.

Chicanx edebiyatı çerçevesinde queer aktivizm ve edebiyatın yükselişi hem maço Chicano kültürüne hem de ana akım eşcinsel hakları aktivizminin beyaz merkezci yapısına bir tepki olarak değerlendirilebilir. Gloria Anzaldúa ve Cherríe Moraga gibi Chicana feminist yazarlar, Chicano halkının ana akım söylemindeki cinsiyetçi ve homofobik yaklaşımı konu alan öncü yazarlar olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Gloria Anzaldúa, Chicano lezbiyen deneyimini ele aldığı **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın (Borderlands/La Frontera: The New Mestiza)** adlı kitabıyla bilinmektedir. Egemen Chicano kültürünün toplumsal cinsiyet ve cinsellik konularındaki ikiyüzlülüğünü eleştiren Anzaldúa, sınır bölgesi, iki dillilik, kültürel emperyalizm ve kültürel melezlik gibi kavramlara da değinmektedir. Cherríe Moraga ise en çok Anzaldúa ile birlikte editörlüğünü yaptığı 1981 tarihli antoloji **Bu Köprü Benim Sırtım: Beyaz Olmayan Radikal Kadınlardan Denemeler (This Bridge Called My Back: Writings by Radical Women of Color)** ile tanınmaktadır. ABD'deki beyaz olmayan feminist kadınların denemelerinden oluşan antoloji, eşitlik mücadelesinde feminist kadınlar arasındaki kız kardeşliği güçlendirmeye odaklanır. Yalnızca Chicana yazarların eserlerini içermese de, antoloji Cherríe Moraga'nın "Kaynakçı" (The Welder) şiiri gibi queer Chicanx edebiyatının önemli örneklerini içermesi açısından önemlidir. Queer Chicanx edebiyatının diğer önde gelen isimleri arasında Ana Castillo, Rigoberto González, Benjamin Alire Sáenz, Emma Pérez, John Rechy ve Arturo Islas yer almaktadır.

Queer Chicanx edebiyatında öne çıkan temalar, diğer ulusların queer yazınından birtakım farklılıklar göstermektedir. Bunun başlıca nedeni, ABD'deki Chicano halkının ikili kimliğinden doğan sorunların yanı sıra aile ve maçoluk gibi kavramlara verilen önemdir. Chicano Hareketinde farklı seslerin ortaya çıkması gibi Chicanx queer edebiyatında da aile kavramına farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda, *la familia* daha çok queer bireylerin kendilerini gerçekleştirme mücadelesine karşı bir baskı aracı olarak ortaya çıkmıştır. **Belirsizliğe Tolerans Göstermek: Chicano/a Yazınında Etnisite ve Topluluk (Tolerating Ambiguity: Ethnicity and Community in Chicano/a Writing)** adlı kitabında Wilson Neate, "çağdaş çekirdek aile, giderek daha fazla ataerkil otoritenin yeniden üretim alanı olarak hizmet eden, yerelleştirilmiş, ödipal bir boyun eğdirme mekanizması olarak tanımlanmaktadır" (222) sözleriyle bu argümanı güçlendirmektedir. Cherríe Moraga'nın deneme ve şiirlerinden oluşan **Savaş Yıllarında Aşk (Loving in the War Years)** Chicano aile yapısına yönelik eleştiriler içerir. Öte yandan "Dudaklarından Asla Geçmeyenler" (Lo Que Nunca Paso por Sus Labios) başlıklı bölümün başında Moraga, Chicano ailesinin kadın emeğini hafife almasından duyduğu rahatsızlığı şu sözlerle dile getirir: "Ancak o yıllarda hizmet etmenin zoruma gitmesinin asıl sebebi erkek kardeşimdi. Çünkü her gün karnımı doyurmak için bazen haftada yetmiş saate kadar çalışan babamın aksine, abime hizmet etmemin tek nedeni onun erkek olmasıydı" (1983: 90). Moraga'nın sözlerinden hareketle, Chicano ailesinin erkek ve kız çocuklara eşit davranmadığı, aksine kadın olmanın ev içi emeğin sömürülmesi için yeterli bir neden olarak görüldüğünü göstermektedir.

Bu örnekler, ailenin queer Chicanx metinlerde yer alan önemli temalardan biri olduğunu göstermektedir. Öte yandan *machismo* kavramı da queer Chicanx bireyler ile aileleri arasındaki çatışmaların bir nedeni olarak öne çıkmaktadır. Chicano Hareketi, kültürel kimliğe dayalı bir milli bilinç oluşturmayı amaçlasa da aile ve maçoluk kavramları kadınlar ve queerler üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olmuştur. Bu çatışma, queer Chicanx edebiyatında da sıkça yer almaktadır.

Toplumsal kavramlar ve bunların queer edebiyattaki yeri tartışıldığında,

azınlık grupları geniş halk kitlelerinden çok da farklı düşünülmemelidir. Çünkü eğer bir şeye toplumda özel bir önem atfediliyorsa, bu doğal olarak toplumun bir parçası olan queer bireylerin hayatlarında da önemli bir yere sahiptir.

Bu bağlamda din, queer Chicanx edebiyatında önemli bir başka kavram olarak karşımıza çıkar. Maçoluk gibi Katoliklik de *El Movimiento* tarafından Chicano kültürünün temel taşlarından biri ya da deyim yerindeyse Chicano yaşam tarzında yol gösteren bir ilke olarak kabul edilir. İnanç Çalışmaları Profesörü Michelle A. Gonzalez, dinin Chicano halkının günlük yaşamında vazgeçilmez bir yere sahip olmasıyla ilgili olarak "Latin halklarının maneviyatı, onların günlük yaşamları ve ritüellerinde kök salmıştır" ifadesini kullanmaktadır (1989: 15). Dinin ve maneviyatın önemi edebiyatta da kendini gösterir, ancak Chicana/o edebiyatında dinin incelenmesi Katolikliğin yanı sıra Kolomb öncesi dönemde yaygın olan Meksikalıların yerli dinlerine ait unsurları içermeli, bu sebeple de çok yönlü olmalıdır. Ana Castillo'nun 1993 tarihli romanı **Tanrı'dan Çok Uzakta (So Far From God)**, dine büyük yer verir ve arketipik kadın karakterleri aracılığıyla ataerkil statükoyu eleştirmek için dini unsurları kullanır. Geleneksel heteroseksüel ilişkileri tasvir etme biçimi ve lezbiyen bir çift içermesi gibi sebeplerle queer bir eser olarak kabul edilen roman, Chicano ve LGBTİ+ kimliklerinin din ile kesişimini sağlayarak yaygın olarak kabul gören kadın algısına ve Chicano halkının toplumsal ve dini değerlerine meydan okur.

Chicana/o edebiyatında queer kimliklerin varlığı göz ardı edilemese de, gey erkek karakterlerin temsilinin tutarsız ve kısıtlı olduğu açıktır. Edebiyat Profesörü Antonio Viego'ya göre "Chicano ve Latino çalışmalarında, yeterli sayıda gey Chicano ve Latino edebiyat eserinin üretilmediği oldukça alışılmış bir gözlem haline gelmiştir" (1999: 91). Ancak bu eksikliğin arkasında heteroseksist ve ataerkil Chicano kültürünün sebep olduğu baskının etkisi göz ardı edilmemelidir. Öyle ki, yayınlanan queer metinlerde dahi bir Chicano olarak gey olmanın yol açtığı zorluklardan yeterince bahsedilmediği görülmektedir. Tomás Almaguer, "Chicano Erkekler: Eşcinsel Kimlik ve Davranış Kartografyası" (Chicano Men: A Cartography of Homosexual Identity and Behavior) adlı makalesinde Chicana/o

edebiyatındaki gey temsilinin özellikle Chicana lezbiyen yazınına kıyasla kısıtlılığına ve alan üzerine yapılan çalışmaların yetersizliğine şu sözlerle değinir:

> Chicana/Latina lezbiyen deneyimine dair zengin literatürün aksine, Chicano gey kimliğine ilişkin çalışmalar oldukça azdır. Bu konuyu ikincil bir mesele olarak ele alan yayınlanmamış bir çalışma dışında (Carrillo ve Maiorana) herhangi bir bilimsel literatür bulunmamaktadır. Mevcut literatür, esas olarak John Rechy, Arturo Islas ve Richard Rodriguez gibi yazarların yarı otobiyografik, yinelemeli metinlerinden oluşmaktadır. Ancak Chicana lezbiyen kimliği üzerine yazılan eserlerin aksine, bu eserler Chicano gey erkeklerin Chicano aile yaşamındaki birincil sosyalleşmeleri ile baskın kültürün cinsel normlarını uzlaştırırken karşılaştıkları kültürel çelişkiyi ele almamaktadır (1993: 256).

Benzer şekilde Viego da eşcinsel Chicano yazarlarını eşcinselliği açıkça ele alma riskini reddettikleri için eleştirmektedir. Ona göre gey Chicano yazarların başarısızlığının temel sebebi "yazarların anlatıdaki suskun ve iletişimsiz yanlarının aynı sıra, gey erkek Chicano yazarın kendi eşcinselliğini (bu bağlamda kendi ne anlama geliyorsa) yazıya dökmeyi reddetmesinde kendini gösteren bir çekingenliktir" (2000: 130). Bu bağlamda John Rechy'nin ünlü romanı **Gece Şehri (City of Night)**, Chicano gey bir karakteri merkeze alarak deneyimlerini açık bir üslupla aktarması sebebiyle bahsi geçen Chicano gey yazarlardan ayrılmaktadır. Ancak o da Chicano kimliğini ikinci plana atarak neredeyse tamamen eşcinsellik temalarına odaklanması sebebiyle bazı akademisyenler tarafından Chicana/o edebiyatının dışında kabul edilir.

Sonuç olarak LGBTİ+ hareketlerinin güç kazanmasıyla birlikte queer Chicanx çalışmaları ve edebiyatında da bir canlanma gözlenmiştir. Ancak bu etki Chicana lezbiyen edebiyatında olduğu kadar Chicano gey edebiyatında belirgin değildir. Chicana lezbiyen yazarlar hem aktivizm hem de edebiyat alanında daha aktif yer alırken Chicano gey yazarlar, geleneksel Chicano kültürünün baskın etkileri ve *machismo* ideolojisi gibi sebeplerden dolayı geride kalmıştır. Bu durum, Chicano gey edebiyatında öznelerin tutarsız ve belirsiz bir şekilde temsil edilmesine sebep olmuştur. 20. yüzyıl Chicano yazınındaki gey kimliklerin temsili, türün iki ana örneği olan Rechy'nin **Gece Şehri** ve Islas'ın **Yağmur Tanrısı** eserleri üzerinden değerlendirilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

JOHN RECHY'NİN GECE ŞEHRİ ROMANINDA QUEER CHICANX KİMLİĞİ VE *NEPANTLA* BİLİNCİ

John Rechy'nin ilk romanı **Gece Şehri (City of Night)**, Stonewall ayaklanmaları, Chicano Hareketi ve Sivil Haklar Hareketleri gibi toplumda kırılma noktası niteliği taşıyan olaylardan hemen önce, 1963 yılında yayımlanmıştır. Günümüzde bir yeraltı klasiği olarak kabul edilen eser, Stonewall öncesi dönemde ötekileştirilmiş grupların hayatlarına dair kent bağlamında incelikli bir tasvir sunmaktadır. Metnin başkahramanı ve aynı zamanda anlatıcısı, *mestizo* (yarı Chicano kökenli yarı beyaz) queer bir erkek çocuğudur. Yetişkin olduğunda doğup büyüdüğü sınır şehrini terk eden anlatıcı, hayatını ABD'nin büyük şehirlerinde amaçsızca dolaşıp diğer erkeklerle para karşılığında cinsel ilişkiye girerek kazanmaya başlar. Eser bu doğrultuda Chicano kimliğine dair temalara kısıtlı yer verse de Stonewall öncesi queer yaşamı cesur bir üslupla gözler önüne sermesi açısından oldukça önemlidir. Romandaki başkahramanın *mestizo* olması ve queer kimliğini içselleştirememesi gibi sebepler, onu aidiyet duygusundan yoksun bir hale getirir. Ne tam olarak Chicano ne beyaz, ne eşcinsel, ne de heteroseksüel olan karakterin bu arada kalmışlığı, Gloria Anzaldúa'nın *nepantla* kavramıyla paralellik gösterirken etnik ve cinsel kimliklerin muğlak temsili parçalanmış kimlik temasının altını çizer. Dolayısıyla, katı ve değişmez kimlik algılarının aksine, toplumsal inşalar olarak yapısöküme uğratılabilen, eğilip bükülebilen bir kimlik anlayışı sunan roman, bu özelliğiyle Chicanx queer yazınında öncü bir nitelik taşımaktadır.

Sonuç olarak **Gece Şehri**, Stonewall öncesi kent bağlamında ötekileştirilmiş queer toplulukların deneyimlerini etkili ve çarpıcı bir üslupla aktarıp Chicano kimliğine dair temaları daha kısıtlı bir şekilde tasvir ederek queer deneyimleri ne tam olarak Chicano aile ve kültürel yapısının içinde tasvir etmiş ne de onları tümüyle bu yapının dışına taşımıştır. Kimliğin çok yönlü ve karmaşık bir kavram olarak ele alındığı eserde etnik ve cinsel kimlikler, arada kalmışlık ve belirsizlik olgularıyla temsil edilmiştir. Bu arada kalmışlık ve muğlaklık, başkahramanı

Anzaldúa'nın sınır bölgesi terimiyle tanımlanabilecek bir gri alanda konumlandırmaktadır.

2.1. Gece Şehri'nde Chicano Kimliği

Gece Şehri, Stonewall ayaklanmaları, Chicano Hareketi ve Sivil Haklar Hareketleri gibi toplumda kırılma noktası niteliği taşıyan olaylardan önce yazılmış ve yayımlanmıştır. Ancak büyük Amerikan şehirlerindeki ya da Rechy'nin romanda adlandırdığı şekliyle "gece şehirlerindeki" (11) queer bireylerin çoğu zaman göz ardı edilen sorunlarına ışık tutması, romanı önemli kılar. Eser, başkahramanın Chicano kimliğini ikinci plana atması sebebiyle Chicana/o edebiyat kanonundan dışlanmış olsa da Stonewall öncesi queer edebiyatının önemli bir örneğidir. Queer Chicano anlatıcı aracılığıyla eşcinsel hakları hareketi ve Stonewall ayaklanmaları gibi önemli olaylara sebebiyet veren LGBTİ+ fobi ve cinsiyetçilik, cesur bir anlatımla gözler önüne serilmektedir.

Romanda ismi belirtilmeyen anlatıcı, toplumsal kimlik bağlamında arada kalmışlığın somut bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Edebiyat bilimci Eric Bergman, bu melezliği, Gloria Anzaldúa'nın "yollar arasında kalmış" anlamına gelen *nepantla* kavramı üzerinden inceler. Anzaldúa'nın tanımına göre "...nepantla, *tierra entre medio* anlamına gelen bir Nahuatl[19] kelimedir. Bu arada kalmış, keskin sınırlardan yoksun, istikrarsız, öngörülemez, güvencesiz, her zaman geçiş halinde olan bu alanda dönüşümler meydana gelir. Nepantla bilinmeyen bir diyar ve bu liminal bölgede yaşamak, rahatsız edici, hatta endişe verici bir duygu uyandıran sürekli yer değiştirme durumuna işaret eder. Birçoğumuz *nepantla*'da o kadar çok yaşıyoruz ki burası bir tür 'evimiz' haline geliyor" (2002: 1). Anzaldúa'nın tanımından hareketle *nepantla, mestizaje*'nin daha detaylı bir yorumu olarak tanımlanabilir. Eric Bergman'ın kavrama ilişkin yorumu, *nepantla* ve *mestizaje* arasındaki ayrımı daha da netleştirmektedir: "Nepantla kavramı devam eden bir süreçtir ve son akademik çalışmalar, Chicano/a ve diğer kültürlerdeki çok katmanlılığı ve arada kalmışlığı, *mestizaje* gibi kendisinden önceki kavramlardan daha iyi tanımlayabileceğini göstermektedir" (2015: 79). Hem queer hem de

[19] *Nahuatl*, Meksika ve El Salvador'da Nahualar tarafından konuşulan bir dildir.

Chicano temalarını ele alan **Gece Şehri**, ırksal ve cinsel kimlikleri ele alış biçimiyle ikili karşıtlıkların ötesine geçer ve *nepantla* kavramını yansıtır. Romanın başkahramanı, yaşadığı aidiyetsizlik duygusu, parçalanmış kimliği ve sürekli yolda olma halinin bir tezahürü olması gibi sebeplerle Anzaldúa'nın *nepantla* tanımına paralellik göstermektedir. Bu nedenle, *nepantla*'nın bir tezahürü olarak görülebilir. Bunun romandaki en belirgin örneği, anlatıcının hem mestizo Chicano hem de queer olmak suretiyle çifte kimliğe sahip olmasıdır. Anlatıcının etnik kökeninin melez olması onu liminal bir noktaya yerleştirir. Bu da romanın Chicano kültürel unsurlarına vurgu yapmamasının sebeplerinden biri olarak gösterilebilir. Bergman bu konuyu "konsolide olmayan kimlik" terimiyle ele alır ve Rechy'nin toplumsal kimlikleri, bu tür bir çalışma için teorik çerçeveler oluşturulmadan önce bile oldukça post-modern ve post-yapısalcı bir perspektifle ele aldığını öne sürer:

> Metinsel arada kalmışlığın önemli bir örneği olan **Gece Şehri** romanında Rechy, Chicano meselelerinin anlaşılması kapsamında, burada özetlenen bir gelişim kronolojisini (bir Chicano/a kimliğini kurulması ve ardından orijinal kurucu fikrin yapısökümeuğratılarak çeşitlendirilmesi gibi) atlar. Rechy, 1963 gibi erken bir tarihte konsolide olmayan bir kimliği tercih ederek bu kuralları ihlal etmiştir. Bu da romanı, anlatıların kavramsal alanları henüz kuramsallaştırılmadan önce nasıl öngörebileceğine dair önemli bir örnek olarak karşımıza çıkarmaktadır (Bergman, 2015: 76).

Bergman'ın argümanları ışığında, **Gece Şehri**'ndeki çokluk ve arada kalmışlık örnekleri, onu *nepantla* kavramının bir tezahürü olarak ele almayı mümkün kılar. Roman, Gloria Anzaldúa bunu kuramlaştırıp *mestiza* bilinci terimini ortaya koymadan önce katı kimlik algısını mestizo bir karakter aracılığıyla yapısökümeuğratmıştır. Amerikalı tarihçi Ramón Arturo Gutiérrez'in argümanları Rechy'nin eserlerinin bu öncü yönünü daha da vurgulamaktadır:

> Rechy'nin romanları Meksikalı Amerikalı edebiyatında postmodernizmin düşünsel öncüleriydi. İlk kez onun işlediği marjinallik, parçalanmış kimlikler ve iki dünya arasında kalmak gibi temalar, Gloria Anzaldúa'nın **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** adlı kitabının yayımlandığı 1987 yılına kadar bir daha ortaya çıkmayacak temalardı. (1993: 371- 372).

Sonuç itibariyle, queer bir Chicano yazar olarak John Rechy, postmodernizmin getirdiği yapısökümcü kimlik tartışmalarından önce bile, sabit bir kimlik anlayışını benimsememiş, onu çok yönlü ve karmaşık bir kavram olarak ele almıştır. Anlatıda

kimliğin ele alınışı, başkahramanın kimlik çatışmaları etrafında şekillenir ve *nepantla* kavramının bir örneği olarak karşımıza çıkar. Anlatıcının bölünmüş benlik duygusu ve anlatıdaki sürekli arada kalmışlık hali, kimlik ve uyum sağlama gibi kavramların karmaşıklığını gözler önüne serer.

Gece Şehri romanı, ABD'nin güneybatı sınırında yer alan El Paso kasabasında başlar. Anlatıcının benlik arayışı amacıyla memleketinden ayrılmadan önceki hayatına, çocukluğuna ve aile geçmişine odaklanılan ilk bölüm, anlatıcının dışarıda fırtına varken pencereden köpeği Winnie'nin ölümünü izlemesiyle başlar. Romanın sonraki bölümlerinde de sıkça bahsi geçen bu olay, karakterin yaşadığı ilk büyük travmadır ve çocukluk masumiyetinin yitirilmesiyle birlikte karakterin yetişkinliğe adım atışını sembolize eder. Chicana bir anne ile "dönüşümlü olarak Fransız, İngiliz, İskoç kökenli olduğunu iddia eden" (16) beyaz bir babanın çocuğu olan anlatıcı, yoksulluk ve şiddet dolu bir aile ortamında büyür. Anlatıcı, annesini çocuklarına karşı sevgi dolu, mazbut ve muhafazakâr bir Katolik kadın olarak tasvir ederken ev içerisinde babasının sözünün geçtiğinin de altını çizer. Babasını saldırgan ve istismarcı bir adam olarak tanımlar ve onunla duygusal ve fiziksel mesafesini korumaya özen gösterir. Bununla birlikte, babasını hor görmesine rağmen, zalim davranışlarının ardında çocukken müziğe olan tutkusunun peşinden gidememesi ve yoksulluğa mahkum olması gibi nedenler olduğuna işaret etmesi dikkat çekicidir. Buradan hareketle, babasının gerçekleştiremediği hayaller, hayata ve topluma duyduğu öfkenin açıklayan potansiyel bir unsurdur. Birinci bölümde anlatıcının 17 yaşındayken bir kıza duyduğu ilk ilgiye de yer verilir. Anlatıcı, duygularını asla açmadığı bu "vahşi gözlü kız"ın kendisinin tek taraflı ilgiye duyduğu ihtiyacı fark etmesini sağladığını şu sözlerle belirtir: "Ancak insanlara karşı bir uzaklık hissetmeye başlamıştım. Tek taraflı ilgiye duyduğum istek her geçen gün daha da artıyor, sanki içimdeki ihtiyaç paylaşılamayacak ya da aynı şekilde karşılık verilemeyecek kadar büyükmüş gibi hissediyordum" (21). İlk cinsel deneyimini bu kızla yaşadıktan sonra, birbirlerinden karşılıklı olarak uzaklaşırlar. Anlatıcıya göre hayatının "narsisistik döngüsü" işte o zaman başlar (21). Romanın ilk bölümü, babanın ölümü ve karakterin özgürlüğü ile bağdaştırdığı New York yolculuğuna başlamak üzere El Paso'dan ayrılmasıyla sona erer. Kısacası, ilk bölüm

anlatıcının yolculuğu için bir zemin hazırlar. Köpeğinin ölümü, ailesine ve dinine yabancılaşması, bir kızla yaşadığı kısa ilişki ve nihayetinde babasının ölümü gibi olaylar en nihayetinde anlatıcının "gece şehirlerine" giden yolculuğuna yol açar.

Romanın ikinci bölümünde anlatıcı, memleketi El Paso'yu çoktan terk edip kendini keşfetme yolculuğuna çıkmış ve New York'a ulaşmıştır. Bu bölümden itibaren anlatıcı çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri'nin farklı şehirlerinde yaşar ve nadiren El Paso'ya döner. Para karşılığında diğer erkeklerle cinsel ilişkiye girerek hayatını kazanan anlatıcı New York, Los Angeles, San Francisco, Chicago ve New Orleans şehirlerini gezer, buralarda yaşar ve queer toplulukların arasına karışır. Bu noktadan itibaren anlatıcı, bir Chicano gey flanör olarak queer yeraltı sahnesinin derinlemesine bir tasvirini sunar.

John Rechy, yarı Meksika kökenli olmasına rağmen, **Gece Şehri** romanında etnik köken ve Chicano kültürel kimliğine dair unsurlar yok denecek kadar az yer kaplar. Bu nedenle, eserin Chicana/o edebiyatındaki bazı eleştirmenler tarafınca tartışmalı bulunmuştur. Rechy, uzun süre Chicana/o edebiyat kanonundan dışlanmış ve öncü bir figür olarak görülmemiştir. Amerikan tarihçi Ramón A. Gutiérrez, Rechy'nin Chicano kökenine rağmen dışlanmasının sebebini "Onu Chicano olarak tanımlanan genç erkekler topluluğundan dışlayan şey adı, eşcinselliği ve basılı eserlerinde işlediği temalardı" sözleriyle açıklar (1993: 371). Gutiérrez'in yorumundan hareketle, Chicana bir anne tarafından Chicano halkının yoğunluklu olarak yaşadığı El Paso şehrinde büyütülen John Rechy'nin, yarı beyaz etnik kökeni ve Anglo- Amerikan "John" isminin yanı sıra, eserlerinde Chicano temalarına öncelik vermemesi sebebiyle Chicano edebiyat kanonundan dışlandığı söylenebilir. Yine de otobiyografik özellikler taşıyan **Gece Şehri**'nde başkahraman da tıpkı Rechy gibi Chicana bir anneye sahip ve El Paso'da doğup büyümüştür ve romanın birinci bölümünde Chicano kültürüne dair öğeler yer almaktadır.

Gece Şehri, milliyetçi bir politika izleyen Chicano Hareketinden önce yayımlanması sebebiyle *El Movimiento* öncesi hakim olan bireyselci hayat görüşünün izlerini taşır. Başkahraman Chicano bir ortamda yetişse de Chicano halkında yaygın olarak gözlemlenen geniş aile yapısına ve komünal yaşam tarzına

maruz kalmaz; aksine çekirdek bir ailede yetiştir ve erken yaşta memleketini terk ederek kendi bireysel kurtuluşunun peşine düşer. Yarı otobiyografik bir eser olan **Gece Şehri**, başkahramanın geçirdiği yolculuk ve değişimi anlatması sebebiyle bir Oluşum Romanı (*Bildungsroman*) olarak da değerlendirilir. Dolayısıyla, Chicano unsurlarının romanda en görünür olduğu kısım, anlatıcının etnik kökeni, finansal durumu, ebeveynleriyle ilişkisi, çocukluk travmaları ve sosyal ilişkileri gibi karakterin kişiliğine yön veren önemli olay ve olgulara yer verilen ilk bölümdür. Ancak romanın queer deneyimlerine odaklanan bölümlerde kahramanın etnik kimliğine veya Chicano mestizo kökenlerine dair kültürel unsurlara neredeyse hiç atıfta bulunulmaz. Bu durum, romanın neden Chicana/o edebiyat kanonundan dışlandığı ve daha çok queer edebiyat kapsamında değerlendirildiğini kısmen de olsa açıklamaktadır. **Gece Şehri**, belirgin bir Chicano kültürel ortamı yerine anlatı boyunca kimlik temsiline yönelik bir arada kalmışlığa işaret eder.

Romanın Chicano kimliğinden ziyade yeraltı queer dünyasına odaklanması, başkahramanın etnik kimliğinin tamamen göz ardı edildiği anlamına gelmemektedir. Aksine, romanın ilk bölümünde anlatıcının El Paso'daki yaşamı anlatılırken etnik kimliğine ve aile geçmişine dair metinsel kanıtlara da yer verilir. ABD-Meksika sınırında yer alan El Paso, Meksika kökenli Amerikalıların köklü tarihi ve dikkate değer nüfusu ile bilinir. Bunun yanı sıra, anlatıcının Chicana annesi romanda Meksikalı Amerikalı kimliğinin en canlı temsili olarak dikkat çeker. Güzelliği ve sevgi dolu kişiliğinin yanı sıra, anlatıcının annesiyle ilgili verdiği en çarpıcı bilgi, içinde melek figürleri, Guadalupe Bakireleri ve oyuncak bebekler bulunan cam vitrinidir. Bu cam vitrin, anlatıcının zihninde önemli bir yer tutar, öyle ki ondan kendisine musallat olacak bir hayalet imgesi olarak bahseder (17). Sakin, sevecen ve dindar karakteri, başkahramanın annesini idealize edilen Chicana anne modelinin somut bir örneği kılarken Guadalupe Bakiresi figürlerinin yer aldığı vitrin, onun Chicano bir anne olarak dindar ve geleneksel kişiliğinin altını çizer. Meksika'nın ulusal ve dini bir simgesi olan Guadalupe Bakiresi genellikle geleneksel Chicana kadınını sembolize eden arketipik bir figür olarak karşımıza çıkar. Ancak, bir grup insanla ilişkilendirilen diğer tüm arketipler gibi Guadalupe Bakiresi de Chicana kadınları için bir norm oluşturur. Miren Neyra Alcántara, bu

arketipin Chicana kadınları için bir baskı aracı olarak işlev gördüğünü şu sözlerle ileri sürer:

> Bakireliğini kaybetmemiş anne figürü olarak Guadalupe Bakiresi, kadınları saf bir ruh ve cinsel kısıtlama yoluyla kontrol eden bir baskı aracıdır. Meksikalı kadının itibarı ve toplumdaki konumu, bu bakire kadınlık beklentisine ne kadar ayak uydurabildiğine, itaatkar ve iyi bir eş ve anne olabildiğine göre belirlenir (2021: 133).

Buna göre, **Gece Şehri**'nde yoksulluk içinde yaşamasına ve kocası tarafından baskı ve şiddete maruz kalmasına rağmen, sadık ve inançlı kalan anne, Guadalupe Bakiresi'nin temsil ettiği inanç, bağlılık ve dayanıklılığın somut bir örneği olarak karşımıza çıkar.

Gece Şehri romanının odaklandığı ana temalar seks işçiliği, cinsellik ve queerliktir. Ancak anlatıcı, diğer şehirlerde bulunduğu yolculuğu boyunca tanıştığı insanlara kendisi hakkında fazla bilgi vermez ve etnik ve cinsel kimliklerinden bahsetmekten kaçınır. Romanda gözlemsel bir anlatım tekniğinin kullanılması da anlatıcının etkileşime girdiği diğer karakterlerin yanı sıra okura da kendisi hakkında fazla bilgi vermemesine zemin hazırlar. Birinci tekil şahıs anlatıcının, karakterin kendisi hakkında daha fazla kişisel bilgi paylaşmasına olanak tanısa da bu durum **Gece Şehri** romanında farklılık gösterir. Anlatıcı daha çok çevresinde olup bitenleri gözlemler ve görüşleri genellikle gittiği yerler ve tanıştığı insanlar hakkındadır. Bu bağlamda, anlatıcı etnik ve kültürel geçmişini neredeyse hiç açıklamaz; romanın ilk bölümü, okuyucunun bu tür bilgileri öğrenebileceği tek bölüm olarak kalır.

Din, romanda anlatıcının Chicano kökleriyle yakından bağlantılı olan önemli bir tema olarak dikkat çeker. Meksika-Amerika sınır kentinde dindar bir Chicana Katolik anne tarafından yetiştirilen anlatıcının dinle ilişkisi de doğal olarak Chicano Katolik inancıyla bağlantılıdır. Anlatıcının dine en yakın olduğu anlar romanın ilk ve son bölümleridir. Romandaki ilk dini referans, anlatıcının annesine "-eğer [Winnie] ölürse üzülmeyeceğim çünkü cennete gidecek ve onu orada göreceğim" (13) demesiyle ortaya çıkar. Annesi ise çocuğunun bu saf tesellisine şu şekilde karşılık verir: "Köpekler cennete gidemez, onların ruhu yok" (13). Annenin

bu acımasız derecede dürüst yanıtı anlatıcıyı oldukça derinden etkiler ve onu ölümün acı gerçekliğiyle yüzleştirir. Anlatıcının "Çocukluğuma dair en sık hatırladığım olay" (14) olarak tanımladığı Winnie'nin ölümün, anlatıcının inancını kaybetmesine giden yolda ilk tetikleyici etken olması sebebiyle önemlidir. Bir başka örnekte anlatıcı, babasıyla büyük bir kavga ettikten sonra şöyle der:

> Bir süre sonra kiliseye gitmeyi ve dua etmeyi bıraktım. Böylesine büyük bir acıya müsaade eden Tanrıya isyan etmek istiyordum. Köpeğimin bedeninin çürümeye başladığını gördüğüm ve ruhunun Cennete kabul edilmediğini öğrendiğim o iğrenç akşamüstü ruhuma ekilen isyan tohumlarının filizlenmeye başladığını hissediyordum (20).

Winnie'nin ölümü ve babasının sistematik istismarı gibi üst üste gelen olaylar, anlatıcının tanrıya olan inancını köreltir. Bunun bir sonucu olarak din, karaktere yolculuğu boyunca uzak ve etkisiz bir unsur olarak kalmaya devam eder. El Paso'dan ayrılırken Katolik inancını da geride bırakır ve onu New Orleans'taki Mardi Gras gecesine kadar görmezden gelir. İngilizce Profesörü James R. Giles'in belirttiği üzere, anlatıcı romanın sonunda, Mardi Gras'tan hemen sonra "bir tür epifani, başkalarına duyduğu şefkati inkâr edemeyeceğine dair ruhani bir farkındalık yaşar. Bu içsel değişim yavaş yavaş ve ancak büyük bir acıdan sonra gerçekleşir" (1974: 370). Anlatıcı, Mardi Gras'ın queer insanların maskeler ve kostümler sayesinde özgürce dışarı çıkıp giyinmelerine izin veren karnavalesk ortamıyla yüzleştikten sonra adeta bir sinir krizi geçirir. Gece yarısı bir Katolik rahibe ulaşmaya çalışır ancak dört rahip tarafından reddedilir. Sadece genç bir rahip onu dinlemeyi kabul eder ve ona anlatıcının hatırladığı kadarıyla "Biliyorum... Evet, biliyorum!" sözleriyle yanıt verir (410). Bu katarsisten sonra anlatıcı, başladığı yere, El Paso'ya geri döner. Dışarıdaki fırtınaya dikkat çekerek çocukluğunu hatırlar ve Winnie'yi özlediğini bir kez daha fark eder. Başka bir deyişle, kendini başlangıç noktasına geri dönmüş, dinden kopmasına neden olan soruyu sorarken bulur: "Köpekler neden cennete gidemez?" (410).

Baba figürü hem Chicanx hem de queer edebi eserlerde öne çıkan bir diğer önemli unsurdur. Chicano kültürü, Chicano Hareketinin baskın söylemi tarafından daha da vurgulanan aile kavramına ve katı cinsiyet normlarına verdiği önemle bilinirken geleneksel Chicano erkeği anlayışı ise maçoluk gibi kavramlara

dayanmaktadır. Dolayısıyla, Chicano babanın son derece maskülen, güçlü, başarılı, metanetli ve duygusal olarak mesafeli olması beklenir. Ancak bu toplumsal normlar, özellikle queer bireyler için baskı mekanizmaları işlevi görmektedir. Giles'ın "Zorba bir baba figürünün baskın olduğu veya tamamen yetişkin eril modellerden yoksun bir ortamda büyüyen bir erkek çocuk, eşcinsel edebiyatta sıkça tekrarlanan bir motiftir" (1974: 376) tespitine uygun olarak, John Rechy'nin **Gece Şehri** romanı da şiddete meyilli bir baba figürü örneği barındırır ve bunun queer bir çocuk olan anlatıcı üzerindeki etkilerini tasvir eder. Anlatıcı ile babası arasındaki ilişki o kadar karanlık ve muğlaktır ki Adelaida R. Del Castillo, **Gece Şehri**'nde babanın ele alınışını Chicano homoerotik edebiyatının "en esrarengiz örneklerinden biri" (2021: 8) olarak tanımlar. Rechy **Gece Şehri**'nde geleneksel erkeklik ve kadınlık ikiliğine geniş yer verirken anlatıcının babasıyla arasındaki gerilimli ilişki, onun ataerkil tahakkümle uyumsuzluğuna işaret eder. Babasını "tuhaf, huysuz, öfkeli bir adam" (15) olarak tanımlayan anlatıcı, öfkesinin "herhangi bir şey karşısında her an patlak verebildiğinin" (17) altını çizer. Babanın öngörülemez saldırganlığı, anlatıcının babasına karşı korku ve öfke duymasına neden olur ve bu durum, evdeki çekingen anne figürü tarafından bir türlü anlaşılamaz. Güzel, sevgi dolu ama pasif anne figürü, oğlunun ailesine karşı yaşadığı yabancılaşmayı engellemede yetersiz kalır. Anlatıcı, babasıyla olan çalkantılı ilişkisini rastgele anılar üzerinden aktarırken onun ani ve şiddetli öfke patlamalarına dikkat çeker. Anlatıcı, ailesiyle birlikte eve bir *nacimiento* (Noel kutlamalarında yaygın olarak kullanılan, İsa'nın doğumunu tasvir eden dekor) kurdukları esnada babasının davranışlarını şu sözlerle betimler: "Bir şeyin yere düşmesi gibi terslikler yaşandığında [babam] öfkeden deliye dönüyor, etrafa çekiçler fırlatıp küfretmeye başlıyordu" (17). Basit bir aile etkinliğinin bile eğlenceden ziyade bir şiddet ortamına sebep olması, anlatıcının Noel'den nefret etmesine neden olur. Anlatıcı, babasıyla geçirdiği değerli anlardan ve geçirdikleri en yoksul Noel'de bile hep hediye alması gibi durumlardan da bahsetse de bunların kendisi için pek bir anlam ifade etmediğini şu sözlerle ifade eder: "Ama nefretin okyanusunda o nezaket anları birer adadan ibaretti" (18). Anlatıcı, babasının öfke sorunlarının yanı sıra evi ateşe vermek ve annesini uyurken öldürmek gibi tehditlerin sonucunda, ona karşı giderek artan nefretini dışa vurmaya başlar. Öyle ki, babasının onu sevdiğini söylemesinin hemen

ardından bir anda duygu patlaması yaşar: "Senden nefret ediyorum! Sen bir erkek olarak, bir baba olarak başarısızsın" (20). Bu sözlerden daha sonra pişmanlık duyduğunu ifade etse de babası kısa süre sonra ölür ve anlatıcı ölümün acımasız gerçekliğiyle ikinci defa yüzleşir. Babasının ölümünden sonra anlatıcı, El Paso'yu terk ederek kendi yolculuğuna çıkar.

Chicano ailelerinde yaygın olarak görülen yoksulluk olgusu, Romanın dinamik anlatısı içinde değişmeyen bir olgudur. Anlatıcı, ilk bölümün başından sonuna kadar ekonomik sıkıntılar içinde yaşamını sürdürür. Maddi sıkıntılarla boğuşan kahramanın ailesi, örümcek ve hamam böceklerinin istilasına uğramış, çürümüş ahşap bir verandası ve akan bir tavanı olan derme çatma bir evde yaşamaktadır. Anlatıcı El Paso'dan kaçışının ardında ekonomik bir neden olduğuna dair hiçbir imada bulunmasa da çektiği yoksulluğun bir sonucu olarak daha iyi ekonomik koşullara erişmeyi amaçladığı söylenebilir. Ancak anlatıcının ulaştığı yer, sınır bölgesindeki doğduğu kasabadan daha umut verici değildir. New York'a varmadan önce buranın "özgürleşmiş benliğinin bir sembolü" haline geldiğini söyleyen anlatıcı, yolculuğu için büyük umutlar beslese de sonunda kendini sokaklarda başıboş dolaşırken bulur (24). Sınırlı toplumsal seçenekler ve ekonomik kırılganlık, o zamanlar bugünkünden nispeten daha geçerli olan Amerikan Rüyası kavramının romanın kahramanı için erişilebilir olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, **Gece Şehri** geleneksel bir Amerikan Rüyası anlatısı sunmak yerine, kavramın ötekileştirilmiş gruplar için erişilmez olduğunu gösterir. Amerikan Rüyası orta sınıf banliyö yaşam tarzıyla ilişkilendirilirken anlatıcının dünyası, gece şehirlerini de kapsayan kentsel yaşamın hem çekici hem de karanlık alanlarıyla derinden bağlantılıdır.

Buna rağmen, **Gece Şehri**'nin anlatısının çoğunlukla sınıf bilincini merkezine almadığı, belirgin sınıf farklılıklarından ziyade kahramanın yolculuğuna ve cinsellik ve kimlik temalarına odaklandığı söylenebilir. Ancak, anlatıcının işçi sınıfı ailesinin ve ötekileştirilen queer bireylerin ekonomik koşulları gibi konulara ışık tutan sınıfsallık, anlatının önemli bölümlerinde kendini gösterir. Örneğin, anlatıcının ekonomik olarak zor koşullar altında yaşayan ailesi ve babasının müzik

ideallerinin peşinden gidemediği için işçi statüsünde çalışmaktan duyduğu hayal kırıklığı, ilk bölümün olay örgüsünde önemli unsurlar olarak ortaya çıkıyor. Anlatıcı, babasının dünyaya duyduğu nefreti, müzik endüstrisine tutunamaması ve sonunda bir hastanede işçi olarak çalışmasıyla açıklar:

> "...neredeyse 50 yaşına geldiğinde, kendini o ihtişamın anılarına ve üzücü derecede yeteneksiz çocuklara müzik öğretmek, piyano ve nota satmak gibi işlerin gerçekliğine hapsolmuş halde buldu. Çok geçmeden sevdiği müzik dünyasıyla olan o piç ilişki de bitti ve halka açık parklarda bekçilik yapmaya başladı. Sonra bir hastanede çöpleri temizleyerek çalıştı" (16).

Anlatıcı, çocukken ailesiyle yaşadığı kasvetli evin canlı tasvirleriyle ailesinin yoksulluğunu okuyucuya aktarır. Evlerinin görüntüsünden ziyade sağlığı için de risk oluşturduğunu belirten anlatıcı, bu çürük ev yüzünden sık sık hastalandığından şu sözlerle bahseder: "O cereyanlı evde sık sık nezle olurduk, ateşimiz çıkardı ve böyle zamanlarda rüyamda yemliğin kenarlarındaki o kaya gibi tahta parçaların beni ezmek için üzerime düştüğünü görürdüm" (18). Anlatıcının çocukluğunu aile içi şiddetle birlikte zorlu ekonomik koşullar altında geçirmiş olması, çocukluğunun geçtiği El Paso'daki evini terk ederek kendine yeni bir hayat kurma isteğini pekiştiren nedenlerden biri olabilir. Ancak babasının ölümü ve askere gitmesinin ardından kendini yollara atan anlatıcı, New York'a ulaştığından itibaren de kendisine fazla para kazandıracak bir düzen kurmaya çalışmaz, aksine kendisini düzensizliğin içerisinde bulur.

2.2. Gece Şehri'nde Queer Alanlar ve İlişkiler

John Rechy'nin **Gece Şehri**, Stonewall öncesi queer edebiyatın çığır açan örneklerindendir. Bu nedenle, queer kimliklerin romanda ele alınış biçimini incelemek, metnin yakın okumasını yapmak için gereklidir. Roman, ABD'nin çeşitli şehirlerindeki queer yeraltı sahnesinin açık ve ayrıntılı tasvirleriyle öne çıkar. Eşcinseller, translar, drag queenler ve seks işçileri de dahil olmak üzere toplumdan dışlanan insanların sürekli olarak baskı ve susturulmayla karşı karşıya kaldıkları bir döneme dair yaşamlarına filtresiz bir bakış sunar. Anlatıcı, karşılaştığı ve birlikte vakit geçirdiği topluluklara tam olarak ait hissedememekle birlikte yakın bağlar kurmamaya da özen gösterir. Bu arada kalmışlık hali, yer altı queer dünyasının tasvirine derinlik ve özgünlük katmaktadır.

Gece Şehri, cinsellik betimlemeleri açısından cesur olmasına rağmen aynı zamanda homofobik, transfobik ve cinsiyetçi söylemlerin yaygınlığını da yansıtmaktadır. Başka bir deyişle roman, LGBTİ+ bireylerin dayanışma yoluyla heteronormatif dayatmaların üstesinden geldiği bir queer ütopyayı değil, daha karanlık ve dönemi gerçek boyutlarıyla tasvir eder. Burada sorulması gereken soru, bu tür homofobik söylemlerin heteronormatif dilin sınırlarından mı kaynaklandığı yoksa mevcut duruma bir eleştiri olarak mı kullanıldığıdır. Her iki durumda da heteronormatif ve cinsiyetçi dil kullanımının heteroseksüellik-homoseksüellik ve erkeklik-kadınlık gibi ikilikleri devam ettirdiği öne sürülebilir. Örneğin, kahramanın queer toplulukların hem içinde hem de dışında konumlanması yalnızca bağlılık korkusundan değil, aynı zamanda içselleştirilmiş homofobi ve cinsiyetçilikten de kaynaklanmaktadır. Sokaklarda ve gey barlarda birçok queer insanla tanışıp onlarla zaman geçirse de kişilere kendisi hakkında bilgi verecek kadar yakınlaşmaz ve en sonunda onlarla vedalaşmadan ayrılır. Bu kaçınmanın başlıca nedeni, onlarla karşılıklı bağ kurarsa onlardan biri olacağını düşünmesidir. New York'taki barları ve queer gece hayatını keşfettikten sonra anlatıcı, birbirlerine karşılıklı ilgi duyan erkeklerin buluştuğu ve kendileri olabildikleri gey barlarda hissettiği huzursuzluğu şu sözlerle dile getirir:

> ...bu barların çoğu, kendileri gibi başkalarıyla buluşup karşılıklı, gece boyu, ücretsiz cinsel veya duygusal ilişki yaşamak için oraya giden çok sayıda genç erkeğin ilgisini çekiyordu. O zamanlar barlar beni tedirgin ediyordu ve büyük ölçüde onlardan kaçıyordum. İçim huzursuzluk hissiyle dolup taşıyordu (62).

Anlatıcının eşcinselliğe karşı olumsuz tutumu, içselleştirdiği homofobinin bir yansıması olarak yorumlanabilir. Toplum normlarına göre aykırı kalan gruplara karşı hoşgörünün büyük şehirlere göre daha düşük olabileceği küçük bir sınır kasabasında büyümek de karakterin LGBTİ+ topluluğuna karşı hoşgörüsüzlüğünü pekiştirmiş olabilir. Bu durum, eşcinselliğin toplumda pek de kabul görmediği 1960'lar ABD'sinin toplumsal bağlamıyla da örtüşmektedir. Başkahramanın ve romandaki diğer karakterlerin homofobik ve cinsiyetçi söylemleri, New York, Los Angeles ve San Francisco gibi büyük şehirlerde bile homofobinin yaygın olduğunu gösteren somut örneklerdir. Buna örnek olarak kahramanın New York'ta tanıştığı bir adamın şu sözleri verilebilir: "Eşcinsellerden hoşlansaydım bir kadınla birlikte

olurdum..." Aynı kişi, kadınsı erkeklerin kadınların yerine geçtiğini ve seks işçiliğinde tercih edilen tiplerin erkeksi ve aptal oğlanlar olduğunu da ekler (25). Maskülenliğin beğenilmenin anahtarı olduğu fikri tüm anlatı boyunca gözlemlenebilir. Anlatı boyunca karakterler tarafından erkekliğe aşırı değer verilmekte, feminenlik ve kadınsı erkekleri arzulamak aşağılanmakta ya da erkeklikten yoksunluğun bir işareti olarak değerlendirilmektedir. Anlatıcının trans kadınlarla ya da romandaki adıyla kraliçelerle (queens) olan diyaloğu çoğunlukla kadın düşmanı ve transfobik ifadeler içermektedir. Trans kadınları "teknik olarak erkekler ama kimse onları bu şekilde düşünmüyor" (105) sözleriyle betimlemesi bunun yalnızca bir örneğidir.

Erkeklik ve kadınlığa paralel olarak, heteroseksüellik ve eşcinsellik ikili karşıtlığı da dönemin toplumsal normlarını ve beklentilerini yansıtmaktadır. Romanın başkahramanı, sırf heteroseksüelliğini kanıtlamak için başka kadınlarla cinsel ilişkiye girer. Tim Dean bu durumu "Rechy'nin serserileri, belirsiz kimliklere sahip çelişkili figürlerdir ve diğer erkeklerle seks yaparak (ve bunun için) yaşasalar bile heteroseksüel gibi görünerek arzu edilme düzeylerini artırırlar" sözleriyle ifade eder (2010: 72). Kel R. Karpinski'nin ifadeleri de Dean'in bu argümanını destekler niteliktedir: "Bu performans, serserilerin heteroseksüelliklerini kendilerine ve birbirlerine kanıtlamalarının bir yolu olarak işlerken öte yandan kendilerini gey erkeklerin ve 'kraliçelerin' arasında bulurlar" (2019: 44). Seks işçiliği yaparak zaten kendisini toplumdan dışlayan ve ötekileştiren bir konuma iten romanın başkahramanı, niçin cinsel kimliği söz konusu olduğunda toplumsal normlara uymayı bu kadar önemsemektedir? "Özgürleşmiş benlik" (24) arayışını farklı şekillerde de sürdürebilirken neden özellikle seks işçiliği yapmaktadır? Bu soruların cevabı, her ne kadar anlatıcı kendisi belirtilmese de queer olmasında yatmaktadır. Seks işçiliği onun hem geçmişinden kaçma hem de açık bir eşcinsel olmanın getirdiği ayrımcılık ve nefretle karşılaşmadan eşcinselliğini yaşama biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, başka bir iş yapmak yerine para karşılığında diğer erkeklerle birlikte olmak onun için bir isyan eylemi, yasanın reddi ya da Rechy'nin ifadesiyle "kanun dışı duyarlılık" (outlaw sensibility) anlamına gelmektedir. Terimin kısa bir tanımını yapmak gerekirse, basitçe, her türlü azınlığı

dışlanma ve ayrımcılığa tabi tutmaya yönelik sosyal normların ve yasal kodların reddedilmesidir. Rechy, Debra Castillo ile yaptığı bir röportajda bu terimi şu sözlerle açıklar: "Yasanın kendisinin yanlış olabileceği, bu nedenle sorgulanması, tersine çevrilmesi gerektiği imasını taşır" (1995: 113). Anlatıcı, bir arzu nesnesi olmaktan duyduğu tatminle şu sözlerle avunur: "Seks karşılığında aldığım para, tek yönlü arzunun, kendi şartlarımla para ödenecek kadar arzulandığımın bir göstergesiydi" (59). Sonuç olarak, para karşılığı cinsel ilişkiye girmek anlatıcıya yalnızca ihtiyaç duyduğu maddi kazancı değil, aynı zamanda duygusal tatmini de sağlar. Aynı zamanda, LGBTİ+ bireylerle etkileşimde olmasını sağlarken onlarla arasına belli bir mesafe koymasına da yardımcı olarak karakterin bulunduğu gri alanı güçlendirir.

Gece Şehri, Stonewall öncesi queer Amerikan yazınının sayılı örneklerinden biridir. 1963 yılında yayımlanan roman, Sivil Haklar Hareketi, Chicano Hareketi ya da Stonewall ayaklanmalarından önce yazılmıştır. Hikayenin ötekileştirilmiş queer topluluklara dair canlı bir tasvir sunması, bu grupların Stonewall ayaklanmasından önceki yaşam koşullarına dair de fikir vermektedir. Bu, her ne kadar da romanın özellikle marjinal grupların yaşamlarına odaklandığı anlamına gelmese de sivil haklar hareketlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan faktörleri gözler önüne serer. Stonewall ayaklanmaları ve diğer sivil haklar hareketlerinden önce LGBTİ+ bireylerin kendi gizli güvenli alanlarında var olmaya zorlandıkları, ancak queer mekanlarda kendilerini gerçek kimlikleriyle gösterebildikleri, hayatta kalmak için mücadele ettikleri, polis baskınları ve baskısının tehdidi altında yaşadıkları anlatı boyunca açıkça görülmektedir. Yeraltı queer gece hayatına yönelik polis baskınları ve müdahaleleri romanda şu şekilde yer almaktadır:

> Sıcak günlerin başlangıcında Newyork polis teşkilatı sokaklardaki hareketliliğin artacağını hissediyor ve birkaç gün boyunca gazeteler baskın haberleriyle dolup taşıyordu: İSTENMEYENLER YAKALANDI. Polisler Times Meydanı'nı talan eder. Ama yaz günlerinin bunaltıcı sıcakları bastırdığında polisler de rahatlamaya başlar. Sonrasında sadece sokakları bir aşağı bir yukarı dolaşarak size ilerlemenizi söylerler (58).

Bu durumda, polisin sokaklardaki varlığı ve barlara düzenledikleri baskınlar, Louis

Althusser'in devletin baskı aygıtları (Repressive State Apparatus) kavramıyla açıklanabilir. "İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları (Bir İncelemeye Dair Notlar)" (Ideology and Ideological State Apparatuses [Notes Towards an Investigation]) başlıklı makalesinde Althusser, devletin baskı aygıtlarını "şiddet yoluyla" işleyen devlet mekanizmaları olarak tanımlar ve hükümet, hukuk, polis ve silahlı kuvvetler gibi yapıları bu aygıtlara dair örnek olarak sıralar (2014: 243). Devletin baskı aygıtlarının temel amacı, toplumsal düzeni sağlamanın yanı sıra, normlardan sapan insanları güç kullanarak veya belirli yaptırımlar uygulayarak bastırmaktır. Romandan alıntılanan bu örnek, anlatıcının da belirttiği gibi, polisin bir baskı aygıtı olarak işlevsizliğini ortaya koymaktadır. Eserin yarı otobiyografik niteliği göz önünde bulundurulursa, polisin queer bireyler üzerindeki sistematik baskısının Stonewall ayaklanmaları ve eşcinsel hakları hareketleri gibi protestolara zemin hazırladığı söylenebilir. Ancak bu tür isyanların öncesinde yazılan **Gece Şehri**'nde farklı ve daha pasif direniş biçimleri yer alır. Bunun bir örneği, anlatıcının polislerin dikkatini çekmemek için sokaklarda kimseyle konuşmamak ve önce diğerlerinin kendisine yaklaşmasını beklemek gibi bir strateji izlemesidir. Özetle, roman Stonewall öncesi dönemde queer topluluklara karşı oldukça işlevsiz kalan polis baskısının artışını ortaya koyar ve polisin anlatıdaki varlığı, Louis Althusser'in devletin otoritesine meydan okuyan aykırı grupları bastırmayı amaçlayan devletin baskı aygıtları kavramıyla açıklanabilir.

Gece Şehri'ndeki Stonewall öncesi queer dünyaya bakıldığında, romanın kayda değer bir bölümünün bu bağlamda önemli bir yer ve zaman olan Stonewall öncesi New York'ta geçtiği dikkat çeker. New York'un büyüklüğünün ve bu büyüklüğün getirdiği anonimliğin, 70'lerden önce dahi ötekileştirilmiş insanlara küçük şehirlerde söz konusu olmayan bir özgürlük ve hoşgörü sunduğu söylenebilir. Bu nedenle New York, kendi memleketlerinde ayrımcılığa maruz kalan ötekileştirilmiş insanlar için bir cazibe noktası olmuştur. Özellikle Harlem ve Greenwich Village bölgeleri LGBTİ+ bireyler için sosyalleşebilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri ve daha güvenli sosyal ağlar kurabilecekleri alanlar olarak ortaya çıkmıştır. Kamusal alanda dışlanmaya maruz kalan grupların bu bölgelerde elde ettikleri görece özgürlüğün öngörülebilir bir sonucu olarak, hükümet baskısı ve

şiddeti de özellikle New York gibi büyük şehirlerdeki queer toplulukları hedef almıştır. İspanyolca ve Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Profesörü David William Foster, "John Rechy'nin **Gece Şehri**'nde Kentsel Bir Hayalet Olarak New York" (New York City as an Urban Specter in John Rechy's *City of Night*) başlıklı makalesinde New York'un romandaki önemini şu sözlerle açıklar: "Altmışlı yıllarda New York, aslında Manhattan, homofobiden ve sistematik polis zulmünden arınmış olmasa da eşcinsel hareketin merkez üssüydü" (2014: 103). Ayrıca, altmışlı yıllara gelindiğinde şehrin "hem görünür bir gey mekânı hem de bir gey distopyası" olduğunu belirtmektedir (2014: 104). Polis şiddetinin New York'ta zirveye ulaşmasının ve ayaklanmaların burada gerçekleşmesinin nedeni de New York'un bir aktivizm merkezi olarak taşıdığı önemdir.

Gece Şehri'nin büyük bölümü kent ortamında geçer. Anlatıcı El Paso'dan ayrılırken Amerika Birleşik Devletleri'nin büyük şehirlerini, özellikle de New York'u idealize eder. Anlatıcının kurtuluşu büyük şehirlerde araması, queer bir karakterin kimliğini bulmak için büyük bir şehre taşınması gibi queer edebiyatta sık rastlanan bir motif üzerinden açıklanabilir. Görece küçük bir kasabada doğup büyümüş queer bir Chicano olan anlatıcı için büyük şehirler, El Paso'nun yoksun olduğu özgürlüğü ve anonimliği simgeler. New York'un işaret ettiği özgürlük ve kurtuluş, anlatıcı tarafından öylesine içselleştirilir ki, yolculuğunun ilk istikameti burası olur. Bizzat kendisinin de belirttiği gibi: " Daha oraya varmadan önce bile New York özgürleşmiş benliğimin bir sembolü haline gelmişti..." (23-24). Ancak sonunda New York'tan, Times Meydanı'nda onun yerini yeni insanların alacağını bilerek, bir boşluk hissiyle ayrılır (89). Aradığına ulaşamamanın hayal kırıklığıyla El Paso'ya döner ve ardından Los Angeles'a gider.

Stonewall öncesi kent yaşamı ve bunun protestonun ortaya çıkmasındaki rolüyle ilgili olarak roman, bu analizi beyaz olmayan bir queer kişi ("queer person of color"- QPOC) olan bir "flanör" aracılığıyla sunması açısından da önemlidir. Rechy'nin **Gece Şehri**, kentsel bağlamdaki yeraltı sahnelerini incelerken romanın başkahramanı ve anlatıcısı caddelerde, meydanlarda ve gey barlarda dolaşır ve şehirler onun adeta oyun alanı haline gelir. Bu durum, romanı Baudelaire'in "flanör"

terimi ışığında incelemenin önünü açmaktadır. Fransız şair Charles Baudelaire, Edgar Allan Poe'nun "Kalabalıkların Adamı" (The Man of the Crowd) adlı eserini tartıştığı "Modern Hayatın Ressamı" (The Painter of Modern Life) adlı denemesinde flanör kavramını, modern kentin tutkulu bir gözlemcisi ya da kent yaşamının kaleydoskopuna girerken "kılık değiştirmekten zevk alan bir prens" olarak tanımlar (Baudelaire, 1964: 9). Bu kavram modern kent yaşamıyla yakından ilişkilidir ve romanın başkahramanı kavramın geleneksel kapsamını genişleterek ona bir katman daha ekler. Flanör, temelde beyaz ayrıcalığı ve erkek bakış açısıyla ilişkilendirilir, ancak **Gece Şehri**, "öteki" olan başkahramanın bakış açısıyla terimin postmodern ve kesişimsel bir yorumunu sunar. Ayrıca, Baudelaire'in Paris'in şık ve modern sokaklarında dolaşan flanörünün aksine, romanın başkahramanı Amerikan şehirlerinin karanlık taraflarında gezinir. Başkahramanın bu amaçsız yolculuğu, ana akım topluma ve queer alt kültüre yabancılaşmasıyla birlikte, onu hem modern hayattan kopuk hem de ona dahil olması beklenen flanör kavramına uygun bir örnek haline getirir. Bir yandan queer ortamını keşfedip bu ortama dahil olurken bir yandan da bu ortamlardaki insanlardan uzak durur ve onlarla duygusal ilişkiler kurmaktan kaçınır. Metropollerin hareketli yapısı, kimliklerin ve arzuların, barların ve sokakların ışıkları gibi hızla değiştiği cinsel karşılaşmaların hızını ve akışkanlığını yansıtmaktadır. Dolayısıyla eser, Baudelaire'in flanör kavramını queer bir kahraman aracılığıyla temsil ederek onu yapısöküme uğratır ve yeniden kurgular.

Anlatıcının bir seks işçisi olarak yolculuğu, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki queer bireylerin ekonomik koşullarını da göstermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda LGBTİ+ bireyler açık ve gizli kimlikli olmak üzere iki farklı kategoriye ayrılabilir. Gizli olanlar, genellikle daha erkeksi eşcinsel erkekler, kendilerine ait bir evleri olacak ve anlatıcıya lüks restoranlarda yemek ısmarlayacak kadar varlıklı olarak ortaya çıkarlar. Bunun ilk örneği, anlatıcıyı Levi's giymesinin hoş karşılanmayacağı şık bir restorana götürebilecek kadar ekonomik gücü olan ve anlatıcının aksine her zaman şık ve özenli giyinen Mr. King'dir. Bir başka örnek de anlatıcının Los Angeles sahilinde tanıştığı isimsiz bir adamdır. Evli ve bir çocuk babası gizli bir gey olan bu adam, "yeni bir arabaya"

sahip olacak kadar refah içindedir ve bu da karakterin toplumsal geçmişine dair üstü kapalı bir gösterge niteliğindedir (238).

Öte yandan, açık kimlikli LGBTİ+ bireyler çoğunlukla trans kadınlar ve para, yemek ya da yatacak yer karşılığında başka erkeklerle cinsel ilişkiye girerek geçimini sağlayan seks işçileri olarak karşımıza çıkar. Anlatı boyunca bu karakterlerin yalnızca yeraltı barlarında ve sokaklarda var olmaları, gizli alanlarda yaşamak zorunda kaldıklarını gösterir. Anlatıcının kendisi de bir seks işçisi olarak yolculuğu boyunca maddi refaha kavuşamaz. New York'a cebinde sadece 20 dolarla gelen anlatıcının tek amacı geçimini ve hayatta kalmasını sağlayacak kaynağı güvence altına almaktır. Kıt kanaat geçinecek kadar para kazanmanın yanı sıra, yolculuk motivasyonu olan kendini keşfetmek doğrultusunda herhangi bir mülk edinmek gibi bir hedefi de yoktur. Bu, kişisel yolculuğunda parayı ve zenginliği bir amaç olarak görmediğini göstermektedir. Dolayısıyla, **Gece Şehri**, farklı geçmiş ve kimliklere sahip olan queer bireylerin maddi durumlarına dair bir bakış sunar. Bunun yanı sıra anlatıcının para algısı, materyalist ve tüketim odaklı ABD'nin mikrokozmosları olan büyük şehirlerdeki maddi dünyaya karşı hedonist bir bakış açısına sahip olduğunu işaret eder.

Arzu, romanın başlıca temalarından biridir ve erkeklere karşı duyduğu arzuyu bastırmaya çalışan başkahraman için itici bir güç ve iç çatışma kaynağıdır. Romanın anlatıcısı, ne eşcinsel olduğunu kabul eder ne de eylemleriyle tam olarak barışıklık içerisindedir, ancak roman boyunca erkeklerle cinsel ilişkiler yaşamaya devam eder. Anlatıcı, iki erkek arasında para ile ve karşılıklı ilgi ile gerçekleşen cinselliğin arasındaki farkı şu sözlerle belirtir: "...*hustler,* kraliçelerle ve diğer erkeklerle sadece skor için, yani para, yemek ve uyuyacak yer karşılığında birlikte olduğu sürece 'queer' sayılmaz, *'trade'* olarak kalır" (105). Bağlam açısından, diğer erkeklerle cinsel ilişkilerinde her zaman arzulanan nesne konumunda olması, fakat hiçbir zaman arzulayan taraf olmaması da dikkat çekicidir. Ona yaklaşan ve hamle yapanlar her zaman etrafındaki erkeklerdir. Bu tekrarlanan örüntü, anlatıcının kendi arzularından bilinçsiz olarak kaçtığına işaret eder. Çünkü romanda her ne kadar birinci tekil şahıs anlatımı kullanılsa ve zaman zaman anlatıcının bilinç

akışına yer verilse de okur yalnızca anlatıcının aktardığı kadar bilgiyle sınırlı kalır. Diğer erkeklerle yakınlık kurmaktan kaçındığına işaret eden bir başka gösterge ise, ne zaman görüştüğü birine karşı duygusal bir yakınlık hissetmeye başlasa, o kişiyi bir daha görmemek üzere kaçmasıdır. Romanda bu tür iki örnek göze çarpar. Bunlardan ilki romanın hemen başında, birinci bölümün ikinci kısmında, anlatıcının Ed King adında "kır saçlı, orta yaşlı bir adamla" (27) tanışmasıyla gelişir. Bu kişi aynı zamanda kahramanın New York'taki ilk düzenli görüştüğü kişidir. Onunla birkaç kez görüştükten ve bu görüşmelerin sıklığı arttıktan sonra anlatıcı bunalır ve Bay King'i terk eder. Bay King'in maddi durumunun iyi olmasına rağmen anlatıcı kendi bildiğinden şaşmaz ve herhangi bir bağlılık ya da sorumluluktan kaçınır. Anlatıcının bağlanmaktan kaçındığı ikinci örnek, Los Angeles'ta Dave'le karşılaştığı andır. Dave'in kendisiyle kaliteli zaman geçirme isteğine karşı koyamayan anlatıcı, bu durum karşısında kendisine şaşırır ve şöyle der: "Geldiğinde orada olmayacağımdan emindim. Ama oradaydım" (231-232). Dave ile bu kez, kahraman onu hevesle görür ve onunla bir yakınlık geliştirir. "Bazen, benim hakkımda ona söylediğimden daha fazlasını bildiğini hissediyordum, bu durum beni hem mutlu hem de rahatsız ediyordu" (232). Fakat daha sonra, Dave'e onunla çok fazla zaman geçirdiğini söyleyerek onunla ilişkisini agresif ve ani bir şekilde keser. Anlatıcının duygusal yakınlaşmayı reddetmesi, arzularını bastırmasından kaynaklanır ve bu da onu sıklıkla olası ilişkileri ve hatta bağlantıları sabote etmeye iter. Dolayısıyla, queer insanlarla yakın ilişkiler kurmaktan kaçınır ve o ortamın bir gözlemcisi, inceleyicisi olarak kalmayı tercih eder.

2.3. Nepantla Queer Bilincinin Temsilinde Teknik Ustalık

John Rechy, kimlik, cinsellik ve ırk gibi farklı konuları romanında işlerken farklı anlatım teknikleri ve edebi araçlar kullanır. Anlatıcının arada kalmışlığı Gloria Anzaldúa'nın *nepantla* terimiyle paralellik gösterirken bu durum Rechy'nin anlatıda tercih ettiği teknikler tarafından da pekiştirilmektedir. Romanın epizodik yapısı, kronolojik açıdan doğrusal olmayan bir olay örgüsüne sahip olması ve anlatıda kullanılan içsel odaklanma ve bilinç akışı gibi teknikler, başkahramanın kimlik bağlamında deneyimlediği bölünmüşlük ve aidiyetsizlik temalarını destekler

niteliktedir. Bu bölümde, romanın teknik yönlerinin bir önceki bölümlerde kimlik bağlamında ele alınan Chicano ve queer temalarının işlenmesine nasıl bir katkıda bulunduğu, pikaresk roman özellikleri ve Gloria Anzaldúa'nın *nepantla* kavramı aracılığıyla incelenecektir.

Gece Şehri, her biri anlatıcının hayatındaki farklı kişi ve olaylara odaklanan, birbirinden kopuk bölümlerden oluşan epizodik bir yapıya sahiptir. Bu parçalı ve kopuk yapı, anlatıcının bölünmüş benlik algısını ve arada kalmışlık duygusunu yansıtırken yolculuğunda net bir yörüngeye ya da hedefe sahip olmaması ise kronolojik olmayan bir edebi yapıyla yansıtılır. Giles, romanda yer alan bu bölümleri iki kategoriye ayırmaktadır:

> **Gece Şehri** karmaşık ama tanımlanabilir bir yapı üzerine inşa edilmiştir. Ana karaktere odaklanan "öznel" bölümler ile anlatıcı-hustler'ın karşılaştığı kişilerle ilgili "nesnel" bölümler arasında geçiş yapması, **Gazap Üzümleri**'nin ve Dos Passes'in eserlerinin birçoğunun yapısıyla benzerlik gösterir (1974: 369).

Roman boyunca bölüm isimleri, biri "Gece Şehri" diğeri ise bölümün odaklandığı yan karakterle ilgili başka bir isim olmak üzere ardışık olarak birbirini takip etmektedir. "MR KING: İki Aslan Arasında" ve "PROFESÖR: Meleklerin Uçuşu" gibi bölümler ikinci kategoriye örnek olarak verilebilir. Giles'ın deyimiyle bu "nesnel" bölümler, anlatıcının hayatına giren belirli bir karaktere odaklanır ve bu karakterin hayatıyla anlatıcının hayatının kesişimini okuyucuya aktarır. "Gece Şehri" adlı "öznel" bölümler ise, anlatıcının deneyimlerini, gözlemlerini ve olaylar hakkındaki düşüncelerini merkeze alır. Ancak bu bölümler diğer karakterlerle de diyaloglar ve etkileşimlere sahne olduğu için, içeriklerinin yalnızca bilinç akışından, monologlardan ya da anlatıcının iç dünyasının aktarımından ibaret olduğu söylenemez. Bunun yerine, belirli bir karaktere odaklanmayan bölümler olarak tanımlanabilirler. Anlatı boyunca belirli bir düzenin olmaması, onu pikaresk roman özellikleriyle uyumlu bir hale getirirken anlatıcının bölünmüş benlik duygusu aracılığıyla *nepantla* queer bilincini de yansıtır. Hem yarı Chicano yarı beyaz olduğu için mestizo, hem de eşcinsel ilişkiler yaşayan ama queer olduğunu kabullenemeyecek kadar arzularını bastıran anlatıcı, *nepantla* kavramının altını çizdiği arada kalmışlığın ve hiçbir yere tam olarak ait olamama durumunun bir tezahürü olarak karşımıza çıkar.

Gece Şehri, romanın kahramanı tarafından birinci şahıs bakış açısıyla anlatılır. Anlatıcı, queer yeraltı dünyasında bir seks işçisi olarak yaşadığı deneyimleri kendi perspektifinden aktarır. Gérard Genette bu anlatım tekniğini **Anlatı Söylemi: Bir Yöntem Denemesi (Narrative Discourse: An Essay in Method)** adlı kitabında, hikâyenin fabuladaki bir karakter tarafından sunulmasını ifade eden içsel odaklanma (internal focalization) kavramıyla açıklar. Bu terim, yalnızca bir karakterin bakış açısını esas alan ve onun düşüncelerine, duygularına ve algılarına erişim sağlayan bir anlatı tekniği olarak da tanımlanabilir. Mieke Bal, **Anlatı Bilimi: Anlatı Kuramına Giriş (Narratology: Introduction to the Theory of Narrative)** adlı çalışmasında terimin kısa bir tanımını yapar ve içsel odaklanmadan "odaklanma, fabulada bir aktör olarak yer alan bir karakterde olduğunda" söz edilebileceğini belirtir (1997: 148). Yine Genette'in anlatı bilimi ışığında içsel odaklanma, anlatıcının, her şeyi bilen ya da üçüncü şahıs anlatıcı yerine hikayenin içinde bir karakter olarak yer alan bir karakter olması gerektiğini ima eder. **Gece Şehri** romanında Rechy, okura başkahramanın ruh dünyası ve içsel çatışmaları hakkında daha fazla bilgi sunmak için bir anlatı tekniği olarak içsel odaklamadan yararlanır. Ancak içsel odaklanma tekniğinin bir sınırlama, anlatım hikayedeki tek bir karakter tarafından sağlandığı için, odaklanılan nesne (focalized) haline gelen diğer karakterlere dair bilgilerin anlatıcının bildikleriyle sınırlı olmasıdır. Her ne kadar bu sınırlama, **Gece Şehri**'nin anlatıcısının gözlemci tonu sayesinde bir şekilde aşılsa da, queer yeraltı dünyası her halükarda anlatıcının öznel bakış açısı aracılığıyla okuyucuya aktarır. Anlatıcının olaylara karşı bakış açısı, tercih ettiği betimlemeler, monologları ve hatta olayların ne kadarını anlatmayı seçtiği gibi unsurlar okurun olay örgüsüne dair elde ettiği bilgilerin düzeyin de belirleyici faktörler olarak karşımıza çıkar.

İçsel odaklanma tekniğinin bu sınırlamasından bahsetmişken **Gece Şehri**'nde anlatıcının üstlendiği gözlemci rolünün bu noktada dengeleyici bir unsur olduğunu belirtmek gerekir. Zira anlatıcı, romanın ilk sayfalarından itibaren karşımıza gözlemci rolünde çıkar. Köpeği Winnie'nin ölümünü uzaktan, evindeki pencereden izleyen anlatıcı, sonraki sayfalarda çocukken penceresinden dış dünyayı gözlemlemekten nasıl keyif aldığını da şu sözlerle aktarır:

> Evin içinde oturup salonun penceresinden yandaki boş arsada bulunan kaktüs bahçesinin ötesini izlemeyi severdim. Pencerenin kenarında oturur, gelip geçen insanları seyrederdim. Kendimi mucizevi bir şekilde dışarıdaki dünyadan soyutlanmış hissederdim çünkü her ne kadar cam ve perde beni o dünyadan ayırsa da, hala onu görebiliyordum (20).

Anlatıcı El Paso'dan ayrıldıktan sonra bile, gözlemci rolü aynı kalır ve metnin geri kalanı boyunca gece hayatındaki hareketli yaşama dair gözlemlerini aktarmaya devam eder. Tıpkı pencerenin ardından dışarıdaki dünyayı izlediği gibi, her ne kadar queer toplulukların içerisine karışsa ve onlarla vakit geçirse de kendisini herhangi bir gruba, kişiye ya da şehre aidiyet hissetmez. Bunun bir örneği, ne zaman bir sosyal ortamda bulunsa, çoğunlukla dinleyici konumunda olması; konuşmalar sırasında görüşlerini çok az belirtmesi ve olayların akışına müdahale etmemesidir. Bu gibi durumlarda daha çok okuyucu ile olaylar arasında bir arabulucu işlevi görür. Dolayısıyla, içsel odaklanma ile arabulucu işlevi gören gözlemci bir anlatıcı olarak karşımıza çıkar. Anlatıcı sadece kendi duygu ve düşüncelerini aktarmakla kalmaz, aynı zamanda kendi bakış açısıyla karakterlerin ve olayların ayrıntılı bir tasvirini de sunar.

Gece Şehri'nde metni zenginleştiren bir diğer edebi teknik de yerel dil ve konuşma dilinin kullanımıdır. Yerel dilin kullanımı özellikle romanın New Orleans'ta geçen bölümlerinde belirgindir. John Rechy, metinde yerel dili kullanarak dikkatleri New Orleans'ta karşılaştığı insanların Güneyli lehçesine çeker: (‘If yew come to muh house,’ he says in a thick Southern drawl which I have a feeling he emphasizes purposefully, ‘Ahll make it whuth yuh while, suguh) (309). Romandan yapılan bu alıntı, Güney Amerika Birleşik Devletleri'ndeki dilsel farklılığın altını çizmekte ve anlatıcı ile Güneyli karakterin kullandığı dil arasındaki kolayca fark edilebilen ayrımı vurgulamaktadır. Ayrıca, Güney aksanının kullanılması metne çeşitlilik katarak bağlamın kendine özgü bir atmosfer yaratmaktadır.

Anlatıda kullanılan bilinç akışı tekniği, anlatıcının birbirinden kopuk anılar arasında ani geçişler yapmasına zemin hazırlar. Bunun bir örneği, anlatıcının New Orleanslı genç bir adam olan Jeremy ile aşk hakkında sohbet ederken bir anda komşusunun bir tavuğu öldürmesini izlediği bir çocukluk anısını rastgele

hatırlamasıdır. “Ve sonra çocukken komşumuzun bir tavuğu öldürmesini izlediğimi hatırladım” (392). Bu anıyla alakasız bir konu hakkında yapılan bir sohbet sırasında bu rastgele bir anı hatırlaması, olayın travmatik etkisini gösterirken anlatıcının duygusal anlardaki gelgitlerini de ortaya koymaktadır. Anlatıcı sonrasında “Neden şimdi o başı kesilmiş tavuğu hatırladım ki?” diye devam eder ve sonra odağını tekrar Jeremy ile konuşmasına kaydırır (393). Anlatıcının sık sık travmatik çocukluk anılarını hatırlaması, El Paso'da yaşayan çocukluğu ile ABD'nin büyük şehirlerinde amaçsızca gezinen yetişkin hali arasındaki kopmayan bağın göstergeleridir. Bu bağlamda, kahramanın arada kalmışlığı, travmatik geçmişi ve bölünmüş benlik duygusunun, romanın kopuk bölümleri ve bütünlüğü olmayan anlatımıyla tekrar ortaya çıktığı söylenebilir.

Gece Şehri'nin pikaresk bir roman olup olmadığı konusu tartışmalıdır. İspanyol yazar ve edebiyat bilimci Claudio Guillén, “hiçbir eserin pikaresk türünü tam olarak temsil etmediğini” savunur (1971: 72). Lazarillo de Tormes ya da en azından Mark Twain'in Huckleberry Finn'in Maceraları ile karşılaştırıldığında, Rechy'nin **Gece Şehri**'nin pikaresk bir romanın bazı önemli unsurlarından yoksun olduğu aşikardır. Bununla birlikte, türün queer ve postmodernist bir yeniden yorumu olarak da düşünülebilir. Her şeyden önce, **Gece Şehri**, pikaresk romanın yaygın ve belirgin bir özelliği olan birinci şahıs anlatıcıya sahiptir. Ayrıca, başkahraman alt sınıfa mensuptur ve bir *hustler* olarak geçirdiği yolculuğu boyunca birincil motivasyonu her zaman hayatta kalmaktır. Yolculuğu boyunca neredeyse hiç karakter gelişimi göstermemesi onu pikaro arketipine daha da uyumlu hale getirir. Roman aile, toplumsal cinsiyet ve cinsellik gibi konularla ilgili sosyal normları eleştirmek için hiciv kullanır. Hiciv, pikaresk romanın ayırt edici özelliklerinden biri olarak bilinir çünkü genellikle sosyal adaletsizlikleri gözler önüne sermek ve bunlara karşı eleştirel bir yaklaşım sunmak için kullanılır. Ancak Guillén, muhtemelen hikâyenin anlatıcısı olan bir picaro'nun etik konusundaki güvenilirliği hakkında önemli bir noktaya işaret ederek şu sözleri söyler: “Pikaro'nun kendisi anlatıcı ve hicivcidir. Bir 'yarı yabancı' olarak, sahtekarlık ve aldatma konusundaki uzmanlığının aksine etik değerleri tartışmalıdır” (83). Bu durum, bir *hustler* olan **Gece Şehri**'nin başkahramanı ve anlatıcısı için de

geçerlidir. Yapı açısından, pikaresk tür epizodik yapısıyla bilinir, her bölüm ayrı bir karşılaşma veya olayı anlatır. Rechy'nin romanı da geleneksel bir olay örgüsünden yoksundur ve kahramanın şehirlerde dolaşmasıyla birbirine bağlanan bir dizi epizodik karşılaşmadan oluşur.

Eric Bergman, "John Rechy'nin **Gece Şehri**'nde Chicano/a Çok Katmalılığı ve Arada Kalmışlık" (Chicano/a Multiplicity and In-betweenness in John Rechy's *City of Night*) başlıklı makalesinde, başkahramanın "toplumun yasadışı sınırlarında yer alması ve toplumsal norm olan tek eşliliği reddetmesi; meşru bir işte çalışamaması ya da çalışmak istememesi ve anlatının daha önce de bahsedilen epizodik doğası" gibi özelliklerinin pikaresk romanın unsurlarıyla örtüştüğünü savunur (2015: 84). Pikaresk özellikler barındırmasına rağmen romanın mekânı gibi özellikler onu geleneksel pikaresk kapsamından uzaklaştırır. Her ne kadar kırsalda başlasa da roman esas olarak kent bağlamında geçer ve toplumsal cinsiyet, cinsellik, ırk ve sınıf gibi daha modern temaları işler. Dolayısıyla, romanın temaları pikaresk türüyle tam olarak örtüşmemektedir. Sonuç olarak, John Rechy'nin **Gece Şehri**, *hustler* başkahramanı ile birlikte, gevşek olay örgüsü yapısı, hiciv unsurları ve hayatta kalmaya odaklanması gibi pikaresk romanın bazı özelliklerini taşır. Bununla birlikte, kurgusu ve aktardığı temalar bu türle tam olarak ilişkili değildir. Bu nedenle, **Gece Şehri** 20. yüzyılın sorunlarını ele alan postmodernist ve queer bir pikaresk yorumu olarak adlandırılabilir.

Sonuç olarak Rechy'nin **Gece Şehri**, yarı Chicano kökenli ve queer başkahramanı sebebiyle queer Chicanx kimliklerinin incelenmesi için elverişli bir eserdir. Roman, Stonewall öncesi ötekileştirilmiş queer deneyim ve alanları etkili ve çarpıcı bir üslupla aktarırken, kahramanın etnik kimliği arka planda bırakılmıştır. Başkahramanın *mestizo* kökeni ve cinsel kimlik bağlamında yer aldığı arada kalmış konumu, Gloria Anzaldúa'nın *nepantla* kavramıyla ilişkili olarak parçalanmış kimlik ve bölünmüş benlik meselelerine ışık tutar. Başkahramanın etnik ve cinsel kimliklerinin karmaşıklığı ve her koşulda aidiyet hissinden yoksun olması sebebiyle eser temel olarak kimlik kaygıları ve aidiyet temaları üzerinde durmaktadır. Buna ek olarak, kimlik olgusunu dönemine göre çok daha ilerici bir

yaklaşımla ele alarak sosyal yapılar olan toplumsal kimlikleri yapısöküme uğratır ve bu özelliğiyle Chicanx queer edebiyatında öncü bir konuma sahiptir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARTURO ISLAS'IN YAĞMUR TANRISI ROMANINDA CHICANO AİLE YAPISI VE QUEER ARZU

Arturo Islas'ın 1984 yılında yayımlanan eseri **Yağmur Tanrısı (The Rain God)**, Chicano kültürünü ve aile yapısını Angel ailesinin hikayesi üzerinden eleştirel bir bakış açısıyla inceler. Başta queer Chicanx yazını olmak üzere "Sınır Yazını" türünün önemli örneklerinden biri olan roman, Chicano Hareketinden sonra yayımlanmasına rağmen çok daha önce yazılmıştır. Dolayısıyla Angel ailesi, *El Movimiento* öncesi Chicano halkının bir tezahürü olarak ortaya çıkar. Chicano kültüründe geniş yer tutan aile-merkezcilik (*familismo*) ise romanda önemli bir tema olarak karşımıza çıkar. Bu aile-merkezcilik, toplumsal cinsiyet rolleri ile birlikte, Angel ailesinin reisi olan Mama Chona tarafından benimsenen ve gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanan olgulardır. Ancak bu sosyal yapılar, özellikle queer karakterler üzerinde bir baskı unsuru olarak işlev görür. Romanın odak noktasını oluşturan Chicano aile yapısının romandaki queer karakterler üzerine olan etkisi, Miguel Chico ve Felix Angel karakterleri aracılığı ile temsil edilir. Anlatı boyunca queer kimliği açık bir şekilde belirtilmeyen "arada kalmış" bir karakter olan Miguel Chico, ailesiyle olan ilişkisini asgari seviyeye indirger. Evli olan amcası Felix ise cinsel kimliğini gizleyerek yine "arada kalmış" ve ikili bir yaşam sürer.

Roman, Chicano queerliğinin çok yönlü bir portresini sunarak Chicano topluluğu içinde queer arzuların ve kimliklerin karmaşıklığını sorgular. Ana akım gey edebiyatında sıkça rastlanan gizli-açık karşıtlığından ayrılarak Arturo Islas, liminal alanlarda yer alan bir queer varoluş anlatısı oluşturur. Ailesinin "günahlarını" açığa çıkararak onların hikayesini queer bir perspektif aracılığıyla yeniden kurgulayan Miguel Chico'nun üstü kapalı bir şekilde ima edilen queerliği ve Felix'in gizlice yaşadığı eşcinsel ilişkileri aracılığıyla Islas, geleneksel cinsel kimliklerin sınırlarını bir ara bölge olarak tanımlar. Karakterlerin cinsel kimliklerini açık-gizli ekseninde tasvir etmeye eğilimli olan Anglo-Amerikan gey edebiyatının aksine roman, kimliklerin belirsizliğini ön plana çıkararak Chicano queerliğinin deneyimlerindeki gri alanların önemini vurgular. Böylelikle, roman sadece queer

kimliğin temsilini genişletmekle kalmaz, aynı zamanda Chicano topluluğunun içsel karmaşıklığını da dile getirir.

3.1. *Familismo* ve *Chicanismo* İdeolojilerinin Tezahürü Olarak Angel Ailesi

Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı** romanı, Angel ailesinin geçmişini retrospektif bir yöntemle aktarmaktadır. Chicano kimliği ve kültürüne dair derinlemesine bir bakış sunan roman hem erkek egemen hem de beyaz merkezli Amerikan kültürünün sebep olduğu arada kalmışlığı gözler önüne serer. Angel ailesi, Chicano Hareketi öncesi Meksikalı Amerikalı halkının bir yansımasıdır. Anlatının üçüncü tekil anlatıcı tarafından tanrısal bakış açısıyla sağlandığı eserde Miguel Chico, ailesinin geçmişini hem fiziksel hem de duygusal yaralarını iyileştirmek için bir araç olarak kullanır. Üçüncü tekil anlatıcının bakış açısı, Miguel Chico'nun ailesine karşı takındığı eleştirel "aile analisti" rolü ile paralellik gösterir. Bu da Miguel Chico'nun ailesinin geçmişini analiz edip yeniden yazarak anlatıyı eline aldığına ve kendi kimliğini şekillendiren Chicano kültürünü queer bir bakış açısı ile incelediğine işaret eder. Romanda karakterin anlatıdaki rolü şu sözlerle özetlenir:

> Miguel Chico, ailenin geçmişiyle tarihsel değil, psikolojik açıdan ilgilenen bir aile analistiydi. Mama Chona gibi o da her zaman sorguya ve yoruma açık olan güdüler lehine faktörleri göz ardı etmeyi tercih etti. Ancak babaannesi ve Maria'dan farklı olarak Miguel Chico, motiflere ve insanlara manevi bir bakış açısı yerine dünyevi bir bakış açısıyla bakmak istiyordu (28).

Miguel Chico, bir aile analisti olarak, ailesini hem dışarıdan hem de içeriden bir gözle, eleştirel bir bakış açısıyla analiz eder ve romanın merkezi bilincini temsil eder. Topluluk ve ailenin ana temalardan biri olduğu romanda, Angel ailesinin analizi aracılığıyla *El Movimiento* öncesi Chicano halkı da eleştirel bir bakış açısıyla incelenir.

İspanyolcada aile anlamına gelen *la familia* kavramı, Chicano kültüründe yerleşik bir öneme sahiptir. Bu kavram Chicano Hareketinin ortak bir Meksikalı Amerikalı kimliği oluşturmak adına benimsediği *"chicanismo"* ideolojisinin

merkezinde yer alır. Ailenin toplumsal değer ve inançlarını gelecek nesillere aktarma konusunda oynadığı rol ve Anglo- Amerikan kültüründe yeşeren bireyselciliğin gitgide yaygınlaşması gibi olgular, hareketin kimlik mücadelesinde aileyi önemli bir noktaya taşımıştır. Hareketin önde gelen isimlerinden ve Crusade for Justice adlı organizasyonun kurucusu olan Chicano aktivist Rodolfo "Corky" Gonzales, aileyi milliyetçilik ile eşdeğer tutar: "Milliyetçilik *la familia*'dır. Milliyetçilik ilk önce aileden başlar" (Aktaran: Neate, 220). Şaşırtıcı değildir ki, Chicano Hareketinin manifestosu olan "Plan Espiritual de Aztlán" da aile kurumunun önemine ve işlevine yer vermiştir: "Yaşam, aile ve ev gibi kültürel değerlerimiz, *gringo dollar* değer sistemini alt ederek sevgi ile kardeşlik duygularını teşvik etmek için etkili bir araç olacaktır." Yine aynı manifestoda yer alan *La Familia de La Raza!* sloganı ise, Chicano Hareketinin aileyi kültürün yaşatılması için bir araç olarak görmesinin bir izdüşümüdür. Dolayısıyla *la familia* kavramı, Chicano deneyiminin önemli bir unsuru olmanın yanı sıra Chicano Hareketi tarafından milliyetçi ve özcü kimlik politikaları doğrultusunda önemi vurgulanmış ve politik bir araç haline getirilmiştir. Islas'ın **Yağmur Tanrısı** romanının merkezine yerleştirdiği Angel ailesini, Chicano toplumunun bir aynası olarak konumlandırmıştır. Başta Mama Chona olmak üzere ailenin üyeleri, aslında Chicano halkının bir mikrokozmosu olarak işlev görür ve onun genel durumunu yansıtırlar.

Angel ailesinden hareketle *El Movimiento* öncesi tipik bir Chicano ailesinin ataerkil, dinine bağlı, muhafazakar olmasının yanı sıra bir o kadar da milliyetçi değerlerden uzaktır. Mama Chona karakterinin Katolik öğretilerine bağlılığının kendisinden sonra gelen kuşaklarda kademeli olarak azalması, Chicano toplumunda dine atfedilen önemin nesiller arasında farklılık gösterdiğine işaret eder. Meksikalı Amerikalı kimliğinin bir parçası olan Meksikalı kökenleri ise özellikle Mama Chona ve Tia Cuca tarafından utanç duyulan ve gizlenmesi gereken bir unsur olarak karşılanır. Bu durum Chicano halkının özellikle *el Movimiento* öncesinde milliyetçilikten uzaklaşarak sömürgeci söylemin etkisi altına girdiğine işaret eder. Anlatıda Chicano ailesine dair temsil edilen bir diğer unsur ise *machismo* ve erkek egemen düzendir. Miguel Grande'nin yansıttığı bu değerler Chicano ailesi için

önem arz eder ve aileyi, queer ve kadın karakterler için bir baskı unsuru haline getirir.

Eser, konusunun bir aile etrafında şekillenmesi sebebiyle *El Movimiento* öncesi Chicano aile yapısına, ailenin Chicano toplumsal yaşamındaki önemine ve queer karakterlerle olan etkileşimine dair önemli bir örnek sunar. Bu doğrultuda Angel ailesi, hem yerleşmiş Chicano aile yapısına uygun şekilde ataerkil hem de Mama Chona'nın ölen kocasının yerini alarak ailenin bir nevi reisi olmasıyla anaerkildir. Aile, Mama Chona, onun çocukları Miguel Grande, Mema ve Felix ve nihayetinde Miguel Chico'nun da dahil olduğu üçüncü nesil, yani Mama Chona'nın torunlarından oluşur.

Mama Chona, Miguel Chico başta olmak üzere aile üyelerinin üzerindeki tesiri sebebiyle romanın en önemli karakterlerinden birisidir. Meksika Devrimi sonrasında sınırın kuzeyindeki Amerika Birleşik Devletleri'ne göç eden Mama Chona'nın en büyük gayesi, ailesini ve Angel soyadının itibarını korumaktır. Sınırın kuzeyine göç ederken eşi Carlos'un hayatını kaybetmesiyle birlikte Mama Chona'nın sahiplendiği edilgen kadın rolü de sona erer ve onu cinsellikten uzak, ikili cinsiyet rollerinin işlevini kaybettiği bir senaryoda konumlandırır. Erkek bir aile reisinin eksik olduğu ailesini geleneksel ve ataerkil değerler aracılığı ile bir arada tutmaya çalışan Mama Chona, Sigmund Freud'un psikanalizinde geçen "fallik anne" terimiyle özdeşleşir. Kendisi, geleneksel Chicano ailesinde idealize edilen baskın erkek işlevini görür. Bu doğrultuda Meksikalı Amerikalı kimliğinin yapı taşları olan Katolik dini ve ataerki gibi değerler, Mama Chona'nın ailesini hizada ve bir arada tutma girişimlerinde önemli araçlar olarak öne çıkar. Mama Chona, kendisini dine ve kiliseye adamış muhafazakar bir Chicana kadınıdır. Bu durumun altında yatan sebep romanın anlatıcısı tarafından şu şekilde açıklanır:

> İlk üç çocuğunun ölümünden sonra Mama Chona, öfkeden kaynaklandığını asla kabul etmeyeceği bir coşkuyla kendini Mesih'e ve Kutsal Meryem'e adadı ve bu hayatta acı çekmeyi sorgusuz sualsiz, herhangi bir isyan duygusu barındırmadan kabul etti. Miguel'i gömdükleri gün, içindeki tüm neşe bünyesini terk ettiğinde henüz otuz iki yaşındaydı. O andan itibaren Mama Chona, doğurduğu bütün çocukları kocasına ve Kilise'ye karşı bir görev olarak doğurdu (164).

Mama Chona, yaşadığı bu travmatik olay örgüsünden iyileşmek için kendisini Kilise'ye adar ve sorgusuz kabul ettiği doktrinlerin de etkisiyle cinselliğe karşı katı ve negatif bir tutum benimser. Kızı Mema'nın evlilik dışı doğurduğu çocuğu aileden dışlaması ve kendi cinsel uzvunu vücudunun görmezden gelinmesi gereken bir bölgesi olarak bakması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Öyle ki, Erkek egemen sistemin bir sonucu olan ve art arda deneyimlediği kayıpların ardından kendi bedeni ve arzularına karşı yaşadığı yabancılaşma, çocuk doğurmayı bir görev olarak benimsemesine ve kendi bedenini toplumsal normlar ve değerler uğruna objeleştirmesine sebep olur. Yaşadığı bu dönüşüm ve kabulleniş, Mama Chona'yı Chicano kültüründe Kutsal Bakire *Guadalupe* üzerinden inşa edilmiş olan ideal kadın arketipine uygun, fedakar bir anne figürü haline getirir.

Miguel Chico'nun ailesiyle arasındaki problemli ilişkinin temellerinde Mama Chona'nın etkisi yadsınamaz. Angel ailesinin dinamiklerinde tezahür eden ve aile içi çatışmaların merkezinde yer alan günahkar-melek(Angel) karşıtlığı, Mama Chona'nın dayattığı değerler sisteminin bir sonucudur. Çocukluğu Angel'ların günahlarının sebep olduğu aile içi skandallara tanık olarak büyüyen Miguel Chico, Mama Chona'nın tepkileri ve aksiyonları sebebiyle ailesinden uzaklaşır çünkü queer kimliği sebebiyle kendisinin de "günahkar" kategorisine ait olduğunun farkındadır. Dolayısıyla, Mama Chona'nın ailesine dayattığı ve Chicano halkı arasında kabul gören değerler sistemi, Miguel Chico'nun ailesine karşı aidiyet duygusunu erken yaşlarda zedeler.

Mama Chona'nın en küçük oğlu ve Miguel Chico'nun babası olan Miguel Grande, anlatıda *macho* stereotipine en uygun karakterdir. Kendisi, eşi Juanita ve Miguel Chico üzerinde tesir sahibi olan hiper-maskülen ve dominant bir aile reisidir. Romanın anlatıcısı Miguel Grande'yi "Mama Chona'nın en küçük oğlu olmasına rağmen bulunduğu bütün aile toplantılarına hakim olan iri bir adam" (4) olarak betimler. Miguel Grande, Meksikalı Amerikalı bir polis olarak ailesinin dışında da ideal bir figürdür ve Chicano erkekleri için bir örnek teşkil eder. Delilah Marie Farias'ın **Arturo Islas'ın Yağmur Tanrısı'nda Queer, Maço ve Muğlak Erkek Üzerine Bir İnceleme (An Examination of the Queer, the Macho, and**

the Ambiguous Male in Arturo Islas's The Rain God) adlı Yüksek Lisans tezinde de belirttiği üzere Miguel Grande "Meksika-Amerikan kültüründeki ideal maço erkeği temsil eder; Anglo kültürünün beklentilerine uyum sağlamaya çalışarak diğer erkeklerin nasıl davranması gerektiğini gösterir" (2018: 8). Ancak romanın devamında Miguel Grande'nin de kendisinden kusursuz bir aile babası yaratmaya çalışan bu toplumsal rolün ağırlığı altında ezildiğini ve ikili bir yaşama sürüklendiğini görürüz. Juanita'nın arkadaşı Lola ile evlilik dışı bir ilişkisi olan Miguel Grande, hayatındaki iki kadın arasında bir seçim yapamaz ve bir erkek olarak yetersiz gördüğü oğlu Miguel Chico'ya danışmak için San Francisco'ya gider ancak oğlundan da beklediği duygusal desteği göremez. Angel ailesindeki maço arketipi olan Miguel Grande'nin oğlundan beklediği toplumsal cinsiyet rollerine uyum, Miguel Chico ile arasındaki duygusal bariyeri ören temel faktördür. Romanda Miguel Grande ile oğlu arasındaki mesafenin en büyük örneği, Armando öldüğünde Miguel Chico'nun ağlayan babasına sarılmak istemesi ile ortaya çıkar. Miguel Grande, kendisini teselli etmek için sarılmaya yeltenen oğluna "Yapma, erkekler böyle şeyler yapmaz" (93) sözleriyle karşılık verir. Burada Miguel Grande'nin koyduğu sınır, toplumsal cinsiyet rollerinin kendisine duygularını ifade etme alanı bile sağlayamamasının yanı sıra Miguel Chico'ya bir erkeklik dersi vermek istemesinden de kaynaklanır. Ancak Miguel Grande'nin Miguel Chico'ya henüz bir çocukken gösterdiği sert tutum aralarındaki baba-oğul ilişkisini daha da derinden zedeler. Romanın anlatıcısı aralarındaki ilişkiyi şu sözlerle özetler:

> Miguel Chico, her zaman babasının ondan fazla narin ve efemine olduğu için hoşlanmadığını hissetmişti. Miguel Grande, oğlunun duygu ve ihtiyaçlarının kendisininkinden farklı olabileceğini kabul etmekten sürekli olarak kaçınmış, bu nedenle onun hayatı anlamasına yardımcı olamamıştı (94).

Bir baba figürü olarak Miguel Grande'nin ailesine karşı takındığı zalim aile reisi rolü, Juanita'nın onun emir ve isteklerine birçok koşulda boyun eğmesine sebep olmuştur. Çocukken bu durumu kavramakta zorlanan Miguel Chico ise çareyi ailesinden yavaş bir şekilde uzaklaşmakta bulmuştur.

Chicano kültürel kimliğinin önemli bir bileşeni olan Katolik inancı, romanın belirgin bir unsurudur. Eser, aile, toplum baskısı ve homofobi gibi unsurların

temelinde yatan dinin, Chicano toplumsal yaşamına olan etkisini çok boyutlu ve detaylı bir şekilde gözler önüne serer. Bir aile analisti olarak Miguel Chico'nun aile üyelerinden "günahkarlar" olarak bahsetmesi de dinin Chicano toplumu ve Angel ailesi üzerindeki etkisinin göstergesidir. Çünkü burada günahkar kavramıyla Katolik inancına ters düşen kişi ve uygulamaların altı çizilmektedir. Anlatıda dini değerleri en çok benimseyen karakter, mevcut düzeni koruma amacıyla öne çıkan ve bir aile reisinin ötesinde bir yargıç olarak işlev gören Mama Chona'dır. Antonio C. Márquez "Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı** ve **Göçmen Ruhlar** Eserlerinde Tarihsel İmgelem" (The Historical Imagination in Arturo Islas's **The Rain God** and **Migrant Souls**) adlı makalesinde Mama Chona'nın din ile olan ilişkisini şu sözlerle açıklar:

> Mama Chona, tarihi teolojinin kapsamına alır; sahte dindarlıkla örtülü dindar bir fanatik haline gelir. Her ne kadar ailesi onun saflık ve kutsallık iddiasını kabul etse ve Miguel Chico da bunu tolere etse de Mama Chona aile ve Mexikalı-Chicano geçmişi açısından olumsuz bir role sahiptir (1994: 12).

Ailenin en yaşlı ve saygı gösterilen üyesi olan Mama Chona, bir aile reisi olarak yerleşik dini ve geleneksel değerleri yeni kuşaklara aktarma kaygısı güder. Bunun bir örneği Meksika kültüründe önemli yere sahip olan ve ölüleri anmak amacıyla kutlanan Ölüler Gününde gerçekleşir. Mama Chona'nın Miguel Chico ve kuzenlerine ölülere özellikle Ölüler Günü'nde saygı duymaları gerektiğini öğütlemesi, gelenekleri aktarmada üstlendiğini rolü gösterir (9). Yine romanda yer alan bir başka örneğe göre Mama Chona, dini sebeplerden ötürü cinsellikten uzak bir yaşam sürer ve torunlarına de bu doğrultuda öğütler verir: "Mama Chona, elleri hariç, vücudun boyundan aşağısının varlığını reddediyordu... ve torunlarını, sonsuz derecede değerli ve Tanrı'ya daha yakın olan zihinlerini geliştirmeye teşvik ediyordu" (164). Mama Chona'nın aktardığı dini ve kültürel değerlerin bir mirasçısı olarak Miguel Chico, geçirdiği ağır hastalık ve ameliyat sürecinde de bu öğretilerle yüzleşmeye devam eder. Ameliyat sonrası yaşamını plastik aletlere bağlı olarak sürdüren Miguel Chico, Mama Chona'nın kendisini acı çekme ve gerekirse ölüm konusunda ne kadar özenli bir şekilde eğittiğini görür (7). Hristiyan inancının temel bir parçası olarak kabul edilen acı çekme eylemi, katlanıldığı takdirde imanın kuvvetine işaret eder. Tüm ihtiyaçlarının plastik aletler ve hemşireler aracılığıyla giderildiği dönemde kendisini Mama Chona'nın ve Katolik Kilisesinin öğrettiği

Kutsal Ruh'a benzetir:

> Bu acı olmasa, babaannesinin ve bıraktığı Katolik kilisesinin ona varoluşun en yüce hali olarak öğrettiği bilince, hayatında ilk kez sahip olacaktı: saf, bedensiz akıl… "Ben bir meleğim" dedi, çoktan ölmüş ve gömülmüş olan Mama Chona'ya. "Sonunda, bize olmayı öğrettiğin kişiyim ben" (8).

Romanda dine bağlılığıyla öne çıkan bir diğer karakter de Miguel Chico'nun bakıcısı Maria'dır. Meksika'lı olan ve Amerika Birleşik Devletleri'nde kaçak bir işçi olarak çalışan Maria gerek sınırın diğer tarafından olması, gerekse sonradan mezhep değiştirerek Yedinci Gün Adventist Kilisesi'ne katılması sebebiyle Angel ailesi tarafından şüpheyle yaklaşılan bir karakterdir. Maria Miguel'e baktığı süreçte sıkı sıkıya bağlı olduğu dini bilgileri Miguel'e aşılamaya çalışır ve onu ibadetlere götürür. Ancak Miguel Chico'nun otoriteye ve buna bağlı olarak geleneksel ve dini konulara karşı takındığı isyankar tutum, aralarında zaman zaman tartışmalara sebep olur. Romanda Maria'nın Miguel Chico ile özellikle Adem, Havva ve cennetten kovuluş hikayesi üzerine konuşmayı sevdiğinden bahsedilir. Maria Mickey'e şeytanın kibri yüzünden Tanrı'nın cennetinden kovulduğunu ve öncesinde bir melek olduğunu söyler ve Mickey ona "Tanrı da mı kibirliydi?" diye sorar. Bu soru karşısında cevapsız kalan Maria'nın Miguel Chico'ya Kutsal Kitap'tan Tanrı'nın gücü ve gazabını anlatan bir pasajla cevap vermesi, dini onu susturmak için bir korku unsuru olarak kullandığını gösterir. Bu örnek, ikilinin arasındaki dinamiği ve Miguel Chico'nun dine olan bakış açısının çocukluğunda şekillenmeye başladığını gösterir. Maria mezhep değiştirdikten sonra da Mickey'i katıldığı ibadetlere gizlice götürmeye devam eder. Miguel Chico ilahilerin Latince yerine İspanyolca söylemesini yadırgar ve dünyanın sonu ve insanoğlunun günahkarlığı gibi onu büyük ölçüde korkutan konular hakkında konuşulmasına rağmen herkesin güler yüzlü olmasını şaşkınlıkla karşılar. Günün sonunda ailesine ihanet ediyormuş gibi hisseder ve sonunda anne ve babasına bu durumu açıklar. Evden kovulup sonrasında geri kabul edilen Maria, artık Mickey'nin dinle ilgili sorularına cevap vermemeye başlar. Miguel ise onu mağlup ettiğini düşünür. Miguel Chico'nun Maria ile din konusunda girdiği soğuk savaş, hem dinin karakter gelişimine olan etkisini incelemek, hem de Mama Chona ve babasına karşı gösteremediği isyankar tutumu Maria üzerinden sergileyebilmesi açısından önemlidir. Mama Chona ve

Miguel Grande de Mickey'nin çocukluğu üzerinde benzer etkiye sahip olsalar ve dini ve kültürel değerleri ona dayatmaya çalışsalar da, Chicano ailesinde birer otorite figürü olmaları sebebiyle daha dokunulmaz bir konuma sahiplerdir.

Yağmur Tanrısı, Angel ailesi aracılığıyla Chicano kültürünün ataerkil ve tutucu yaşam tarzını ve Katolik inancı çerçevesinde çizilen ahlaki kodların bireylerin karşısına çıkardığı zorlukları aktarır. Bu bağlamda roman kuşaklar arası aile kavramına biçilen değerin nasıl değiştiğini gözler önüne sermesi açısından da önemlidir. Örneğin ailenin reisi olan Mama Chona, Chicano kültürel değerlerine uygun ve aile merkezci bir yaşam tarzını benimser ve ailenin diğer mensuplarını bu kültürel kodlara uygun olarak yetiştirmeyi amaçlarken torunları Miguel Chico ve JoEl için bu durum farklıdır. JoEl babası Felix ile yaşadığı çatışmalar ve Felix öldükten sonra girdiği bunalım ile ön plana çıkarken Miguel Chico queer kimliği ve ailesinden uzakta San Francisco'da yaşamasıyla Chicano aile değerlerine aykırı düşer. Ancak Miguel Chico'nun ailesine olan uzaklığı yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda manevi de bir uzaklıktır. San Francisco'dayken özellikle babasıyla olan iletişimini asgari düzeyde tutma ihtiyacı ve romanın sonlarında JoEl'in kendisine söylediği "Sen ailemizden nefret ediyorsun ama onlar seni seviyor. Ben ise ailemi seviyorum ama onlar benden nefret ediyor" (155) sözleri bu durumun kanıtı olarak gösterilebilir. Dolayısıyla, ailenin bireylerin hayatındaki önemi ve etkisi nesiller arasında farklılık göstermektedir.

Angel ailesinin adalet terazisi ve dini değerlere uygun olmayan davranışlara karşı uyguladığı yaptırımlar, aile dinamiklerinin temellerine yerleşmiş olan ikiyüzlülüğü gözler önüne serer. Bu durumda normlara uyum gösteren ve kendisine atanan toplumsal rolleri en iyi şekilde uygulayan karakterler herhangi bir bedel ödemezken kadın ve LGBTİ+bireyler başta olmak üzere dayatılan normların dışında kalan gruplar çok daha ağır bedeller öderler. Bunun en büyük örneği, Mama Chona'nın kızı Mema'nın evlilik dışı bir çocuk dünyaya getirdiği için Angel ailesi tarafından dışlanması; Miguel Grande'nin ise yaşadığı evlilik dışı ilişkilerin görmezden gelinmesidir. Yine romanda Angel ailesinin, evlenmediği ve aileden uzakta yaşadığı için Miguel Chico'ya şüpheyle yaklaştığı ve "onun da günahkarlar

listesine dahil olmasından" şüphelendiklerinden bahsedilir (4). Amcası Felix'in aksine, Miguel Chico ait olmadığı bir hayatı yaşamaktan kaçınır ve çareyi ailesinde uzakta yaşamakta bulur. Bu çifte standart bağlamında Chicano aile kavramı, özellikle kadın ve LGBTİ+ bireyler için bir baskı mekanizması işlevi görür. Eşcinsel ilişki yaşadığı biri tarafından öldürülen Felix ise "günahının" öldükten sonra ortaya çıkması ve bir aile kurmuş olması sebebiyle istisnai bir örnek olarak karşımıza çıkar.

Romanının büyük bir bölümü bir sınır kentinde, *barrio* adı verilen, Hispanik halkların bir arada yaşadığı mahallelerin birinde geçer. Dolayısıyla **Yağmur Tanrısı**, mekansal bağlamda Chicano kültürel unsurlarının homojen bir biçimde gözlemlenebildiği bir ortam sunar. Romanda Chicano toplumuna atfedilen ataerkil, aile merkezci, dindar ve homofobik özellikler, *barrio*'da yaşayan Meksikalı Amerikalı Angel ailesinin farklı üyeleri aracılığıyla temsil edilir. Mama Chona ve çocukları Chicano kimliğini gururla taşır. Özellikle Mama Chona, Chicano kültürel değerlerine sıkı sıkıya bağlı ve onları gelecek nesillere aktaran bir elçi olması sebebiyle Chicano kimliğini yansıtan en önemli karakterdir.

Angel ailesi, kendileri de çok uzak olmayan bir zaman diliminde Meksika'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne göçmüş olmalarına rağmen, sınırın öteki tarafındaki Meksikalıları "cahil ayak takımı" olarak görür. Chicano toplumuna ayna tutan Angel ailesinin kendi geçmişiyle uyuşmayan çelişkili tutumu, Chicano Hareketi öncesi Meksikalı Amerikalı toplumunun tarihsel gerçeklikten uzaklaşarak asimile olduğuna işaret eder. Kendisi de Meksika'dan göçmüş olmasına rağmen, Mama Chona'nın Meksikalılara karşı olumsuz tutumu, Miguel Chico'nun bakıcısı Maria'ya olan bakış açısıyla ortaya çıkar. Miguel Grande ve Juanita'nın çocuklarına bakması için Meksikalı bir bakıcıyı işe almalarını tasvip etmeyen Mama Chona, Miguel Chico'nun Angel ailesinin geleneklerine uygun bir şekilde yetişmesini ister. Ancak Juanita bu tutumu yanlış bularak Maria'yı savunur ve oğlunun Angel ailesi gibi züppe olmasını istemediğini belirtir (15). Tıpkı Juanita'nın belirttiği gibi, Meksikalılara yönelik bu negatif ayrımcılık yalnızca Mama Chona'ya mahsus değildir, ailenin tamamında hakimdir. Angel ailesinin Meksikalılara karşı tavırları

anlatıcı tarafından şu şekilde aktarılır:

> [Miguel Grande], Juanita ve kız kardeşlerinin ev işlerinde onlara yardım etmek için işe aldıkları Meksikalı kadınlarla doğrudan konuşmayı sevmezdi. Miguel Chico'nun halaları Jesus Maria ve Eduviges, "hizmetçiler" için notlar bırakır ve onlarla yalnızca işlerini düzgün yapmadıkları zaman konuşurlardı. Mama Chona bütün çocuklarına Angel ailesinin nehrin öteki tarafındaki okuma yazma bilmeyen ayak takımından daha iyi olduğunu söylerdi (15).

Romanın "Karıncalar" isimli bölümünde anlatıcı, Angel ailesinin içerisinde bir ırksal hiyerarşinin hakim olduğuna işaret eder. Mama Chona ve kendisinden "daha açık tenli" kız kardeşi Tia Cuca'nın konuştuğu dil, "diğer tüm lehçelerden üstün olduğuna inandıkları Kastilya İspanyolcasının bir taklidi" olarak tasvir edilir (141). Yağmurun senede birkaç kez düştüğü Güneybatı çöllerinde cildinin güneşte yanarak koyulaşmaması için sürekli eldiven ve şemsiye ile dolaşan Mama Chona, torunu JoEl bunun sebebini sorduğunda ten renginin zaten yeterince koyu olduğunu söyler. Oysa bölümün başında hem Mama Chona hem de Tia Cuca'nın Yerli Meksikalı olduklarından şüphe ettirmeyecek belirgin elmacık kemiklerine sahip oldukları açıklanır. Bu durum, Mama Chona'nın içselleştirilmiş ırkçılığını gözler önüne sererken, kendi görüntüsüne dair gülünç bir yanılsama içinde olduğuna işaret eder.

Dış görünüşlerinin yanı sıra, Mama Chona ve Tia Cuca'nın aslında vasıfsız ve orta sınıfa mensup sıradan kadınlar olsalar dahi Yerli Meksikalı kadınlara üstten bakarak onları ev işlerini yapması gereken işçi sınıfı olarak görmeleri, sınıf bilincinden yoksun olduklarına işaret eder. Tüm bunlara rağmen bu çelişkiler ağını gelecek nesillere aktarmaya çalışmaları, sömürgeci söylemin Meksikalı Amerikalılar tarafından içselleştirildiğine işaret eder. Julie Avril Minich, "Enabling Aztlán: Arturo Islas Jr., Disability, and Chicano Cultural Nationalism" isimli makalesinde Angel ailesinin öznesi olduğu kültürel asimilasyonu zamansal bağlamla ilişkilendirir: "**Yağmur Tanrısı**, sözde Amerikan rüyasında yer edinmeye çalışan, Chicano Hareketi öncesi Meksikalı Amerikalı ailenin çöküşünü sahneler" (2011: 699). Dolayısıyla Angel ailesinin üst nesilleri Chicano milliyetçiliğini henüz tam olarak benimsememiş ve Yerli kökenleriyle barışamamış insan profili çizer. Aile içerisinde bu tutumun Miguel Grande, Jesus Maria ve Eduviges tarafından

benimsenirken Felix ve Mema'nın bunun tamamen dışında kaldığı da belirtilir:

> Mama Chona ve Tia Cuca'nın Angel ailesinin kanındaki Yerlilere karşı mümkün olan her şekilde sergiledikleri ve İspanyollar lehine gösterdikleri kibir, torunlarının anlam veremediği bir meseleydi. Açıkça olmasa da alttan alta ve sürekli olarak aile üyelerine yalnızca kökenlerinin İspanyol tarafının korumaları ve onurlandırmaları gerektiği öğretildi; içlerindeki Yerli, kafir, köle, düşünsel olmaktan çok içgüdüsel ve bastırılması, varlığı inkar edilmesi gereken bir unsurdu. Eduviges, Jesus Maria ve Miguel Grande annelerinin yargılarını göz önünde bulundururlarken Felix ve Mema'nın bunda pek bir payı olmadı. (142).

Felix'in, ailesinin benimsediği bu hiyerarşiye karşı takındığı kayıtsız tutum, Queer bir karakter olarak egemen ahlaki kodlara karşı sergilediği isyankar duruşun altını çizer. Felix aynı zamanda ailesini karşısına alarak onların standartlarına göre "aşağı" görülen Yerli bir kadınla (Angie) evlenir. Öte yandan kardeşi Miguel Grande, hem ailesi hem de ait olduğu topluluk içerisindeki saygın konumu sayesinde statükoya sadık kalan bir karakterdir. Teksas'taki sınır kentinin Meksika kökenli ilk polislerinden biri olan Miguel Grande, eşi Juanita ile birlikte beyaz orta sınıf Amerikalı hayatı yaşar. Miguel Grande'nin içerisinde bulunduğu fanus ortam romanda şu şekilde belirtilir: "Amerikan rüyası onun işine yaramıştı. Ona köklerini yalnızca ailesi hatırlatıyordu ve annesi dışında onlardan da mümkün oldukça kaçınıyordu" (74). Juanita, Angel ailesinin Maria'ya karşı takındığı züppe tavrı eleştirir. Ancak kız kardeşi Nina ile birbirlerine *hermana*'nın ingilizceleştirilmiş versiyonu olan "herman" kelimesini kullanarak seslenmeleri, kültürel asimilasyona işaret etmektedir. Angel ailesi ve Chicano Hareketi öncesi Chicano toplumu, kendi yoksulluğunu gizlemek amacıyla kültürel geçmişlerine dair kendilerinin kurguladığı bir imgeye tutunur ve Yerli kökenlerini sömürgeci İspanyol kimliğiyle maskeler.

Barrio'da geçen roman, Chicano toplumunun queer karakterlere yaklaşımını Miguel Chico ve Felix'in maruz kaldığı sözlü ve fiziksel şiddet ile gözler önüne serer. Karakterler tarafından pek çok kez kullanılan *joto*[20] kelimesi, özellikle Miguel Grande tarafından oğlu Mickey'e ve kardeşi Felix'e karşı telaffuz edilir. Ancak çocukluklarından beri homofobik ve aşağılayıcı hakaretlere maruz

[20] İspanyolca konuşulan ülkelerde eşcinsel erkekleri aşağılamak için kullanılan argo bir terimdir.

kalmalarına rağmen ne Felix ne de Miguel Chico cinsel kimliklerine dair bir beyanda bulunmazlar. Onun yerine her şeyi bilen üçüncü tekil şahıs anlatıcı, karakterlerin queer kimlik ve deneyimlerini üstü örtülü bir şekilde verir ve bu durum queer arzunun Chicano toplumunda bir tabu olduğuna işaret eder Queer kimliklere dair bu muğlak temsil ise Chicano toplumunda baskın olan erkek egemen düzenin bir göstergesidir.

3.2. Sınır Bölgesinde Queer Olmak: Yağmur Tanrısı Romanında Kimlikler ve Aile Hafızasının Queerleştirilmesi

Judith Butler, **Cinsiyet Belası** kitabında, toplumsal cinsiyete dair doğal varsaydığımız görünümlerin, bedene dayalı bir dizi pratiğin normatif haline gelmesiyle oluştuğunu öne sürer: "Toplumsal cinsiyet bedenin tekrar tekrar stilize edilmesidir, kaskatı bir düzenleyici çerçeve içinde tekrar edilen bir dizi edimdir. Bu edimler zamanla birleşerek töz görünümünü, bir çeşit doğal varlık görünümünü üretir" (2010: 89). Biyolojik cinsiyete göre atanan ve normatif olarak kabul edilen bu cinsiyet rollerine uyum gösteremeyen özneler ise toplumsal cinsiyet rollerini yapısöküme uğratarak toplumsal cinsiyetin sosyal bir yapı olduğuna işaret eder. "Altüst Edici Bedensel Eylemler" bölümünde bahsedildiği üzere, "tuhaf olan, tutarsız olan, "dışa" düşen, doğal saydığımız cinsel kategorileştirme dünyasının inşa edilmiş olduğunu, dahası, pekâlâ farklı bir biçimde inşa edilebileceğini kavramamızı mümkün kılar" (189). **Yağmur Tanrısı** romanında Miguel Chico ve Felix karakterlerinin çocukluk dönemlerinde sergilediği kadınsı davranışlar, Butler'ın bahsettiği "cinsel kategorileştirme dünyasını" altüst etmeleri sebebiyle otorite figürlerinin tepkisi ile karşılaşır. Ancak eser, queer kimlik ve arzunun temsili konusunda bunun pek de ötesine gitmez ve daha üstü kapalı bir yol izler. Ellie D. Hernández **Chicana/o Edebiyatı ve Kültüründe Postmilliyetçilik (Postnationalism in Chicana/o Literature and Culture)** adlı kitabının "Chicana/o Queer Temsillerinin Ulussuzlaştırılması" bölümünde açıkladığı gibi "Queer temsilini Chicana/o queer deneyiminin yegane girişimi olarak ilan etmek mümkün değildir" (2009: 156). Dolayısıyla queer kimliklerin anlatıdaki sessiz temsili ve karakterlerin cinsel kimliklerini açık bir şekilde beyan etmemeleri gibi unsurlar, Islas'ın queer arzuyu ana akım LGBTİ+ edebiyatından farklı olarak Chicano

bağlamı özelinde ve Anzaldua'nın sınır-bölgesi teorisiyle bağlantılı olarak işlediğini gösterir.

Romanda Felix ile yeğeni Miguel Chico'nun hikayelerindeki paralellik dikkat çekicidir. Queer arzunun özneleri olarak iki karakter de ayrımcılığa ve sözlü homofobik şiddetle ilk olarak çocukken yüzleşir. Anlatıcı Felix'in de tıpkı Miguel Chico gibi çocukluğunda feminen davranışlar sergilediğini belirtir: "Felix çocukken şaklabanlık yapmayı, annesinin hasır şapkasını takıp kıvırarak dans etmeyi severdi ve o zamanlar bu Miguel'i güldürürdü. Ancak büyüdüklerinde Miguel Grande, Felix'in bu davranışlarından utanmaya ve kardeşinin eşcinsel olmasından şüphelenmeye başladı" (87). Miguel Grande'nin abisine ve oğlu Mickey'e uyguladığı bu erkeklik dayatması, iki karakterin de Chicano kültürel değerlerine uygun, ideal *macho* özelliklerini barındırmamasından kaynaklanır. Farias, Felix ve Mickey'nin paylaştığı durumu şu sözlerle açıklar:

> Özellikle Felix ve Miguel Chico, her iki kültürden de dışlanırlar. Anglo-Amerikalı değil, Latinler. Beyaz yakalı Amerikalı değil, orta ve alt sınıf vatandaşlar. Heteroseksüel değil, queer, biseksüel ya da belirsizler. Tipik maço değiller. Saptıkları her kalıp onları toplumun hiyerarşik yapısında bir basamak daha aşağıya çeker ve sadece Meksika kültüründen değil, Amerikan kültüründen de gelen sosyal damgalamayla karşı karşıya kalmalarına sebep olur (2018: 9).

İçinde bulundukları dezavantajların yanı sıra hem Felix hem de Miguel Chico, Angel ailesinin benimsediği değerler sistemine karşı çıkma eğilimi gösterir. Her iki karakter de özellikle din, aile-merkezcilik ve cinsiyet rolleri konularında aileleriyle çatışmalarıyla ön plana çıkar. Bunun durum, isteseler de Chicano kültürel değerlerinin onları kapsamayacak olmasından kaynaklanmaktadır. Miguel Chico ve Felix, her ne yaparlarsa yapsınlar toplumun onlara dayattığı sosyal beklentileri tam olarak karşılayamayacaklarının bilincindedirler. Çünkü queer oldukları sürece ne kadar *macho* veya adanmış bir Katolik olduklarının herhangi bir önemi kalmayacak, isimleri aileleri tarafından "günahkarlar" listesine ekleneceklerdir.

İsyankar ve korkusuz bir çocuk olarak tanımlanan Felix, bu özellikleriyle romana ismini veren yağmur tanrısını simgeler. "Fırtına bulutları gökyüzünü sardığında kardeşleri yatağın altına saklanırken Felix dışarı koşar ve dans etmeye başlardı. Ne Mama Chona ne de daha sonra kendi ailesi onu durdurabilirdi" (114).

Aynı zamanda Felix'in alacakaranlığı ve fırtına öncesi ve sonrası anlarını sevdiğinden bahsedilir. Felix'in doğayla olan ilişkisi, onun korkusuz ve asi karakterini vurgularken yetişkinliğinde aile kurmasına rağmen yaşadığı evlilik dışı eşcinsel ilişkilere ve yaşadığı ikili hayatın getirdiği arada kalmışlığa da işaret eder. Romanın sonunda Mama Chona ölüm döşeğindeyken Miguel Chico yağmur tanrısının odaya girdiğini hisseder ve "Felix gölgelerin arasından ona [Mama Chona'ya] doğru yürüdü" (180). Mama Chona "Felix'e, 'Neredeydin, *malcriado*?' diye sordu. Felix onu kollarının arasına aldı, fırtına sonrası çöl gibi kokuyordu" (180).

Felix'in evlendikten sonra erkeklerle gizli bir şekilde yaşadığı ilişkiler, romanda queer arzuya dair en açık temsildir. Bu durumun ilişki yaşadığı erkeklerden birinin Felix'i öldürünceye dek ortaya çıkmamasının temel sebebi, Felix'in, Knadler'in terimiyle "orta yolcu" bir karakter olması ve ikili bir yaşam sürerek içten içe karşı çıktığı değerler bütününü günlük yaşamında uygulamaya devam etmesidir. Knadler, Felix'i "gerçek bir sınır bilinci yaratmaya yardımcı olan bir figürden ziyade, 'queer Chicano cinselliğini' beyaz ve ataerkil anlayışla el ele vererek ortaya çıkarmaya çalışan bir arabulucu" olarak tanımlar (2002: 197). Felix'in queer deneyimi, yeğeni Miguel Chico'dan bu noktada ayrılır. Miguel Chico, ailesinin benimsediği değerler sistemini baştan aşağı eleştirir ve mevcut düzene herhangi bir şekilde uyum gösteremediğinin farkında olarak ailesinden uzakta yaşamayı tercih eder. Felix ise içerisinde bulunduğu topluma uyum sağlamak için kendi benliği ve arzularından feragat etmeyi seçer. Felix'in içine düştüğü bu ikilem, Anzaldua'nın "Eve Gitme Korkusu: Homofobi" başlığı altında özetlediği durumla örtüşür:

> Annemiz, kültürümüz ve *la Raza* tarafından terk edilmekten korkuyoruz çünkü yanlış, hatalı ve hasarlı olduğumuzu düşünüyoruz. Birçoğumuz, bilinçsizce, gerçek benliğimizin kabul görmeyen yönlerini açığa çıkarırsak annemizin, kültürümüzün veya ırkımızın bizi tamamen reddedeceğini düşünüyoruz. Reddedilmekten kaçmak için ise bazılarımız kültürün değerlerine uyarak kabul görmeyen yanlarını gizliyor" (1987: 20).

Anzaldúa'nın bahsettiği kendi evinde kabul görmeme kaygısı, Chicano halkının homofobik eğilimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. "Katolik olarak

yetiştirilmiş ve heteroseksüel olduğu fikri aşılanmış bir lezbiyen olarak, *queer olmayı ben seçtim*" (19) diyen Anzaldúa, bir Chicano olarak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile barışmanın zorluğuna dikkat çeker. Felix de aynı şekilde bu seçimi yapmadığı ve yaşadığı eşcinsel hayatı gizlediği için Chicano ailesinde bir queer olarak kabul görmenin zorluğuna dair ipuçları verir.

Polis memurları, Felix'i bulduktan sonra kimlik tespiti için meslektaşları Miguel Grande'yi çağırırlar. Ancak kardeşinin öldüğünü henüz bilmeyen Miguel Grande, herhangi bir ihtimalden önce abisinin bir askerle "takılırken" yakalanmış olma ihtimalinden korkar ve böyle bir skandalın beklediği terfiye engel olmaması için etrafta herhangi bir gazetecinin olmamasını umut eder. Bu durum aslında Felix'in eşcinsel yöneliminin farkında olduğunu gösterir. Abisine söylemek için hazırladığı "Kahretsin Felix, senin bir eşin ve dört çocuğun var. Genç oğlanlarla takılmayı ne zaman bırakacaksın?" sözleri, Miguel Grande'nin farkındalığının kanıtıdır. Dolayısıyla Felix'in muhtemel "sapkın" davranışları, Miguel Grande için ailesinin veya kendi itibarının zarar görmediği sürece önemli değildir. Rosaura Sánchez, romanda Felix karakterinin işlenişini şu sözlerle yorumlar:

> Metin, Felix hakkında çelişkili bir tutum sergiler; onu Angel ailesinin geri kalanı gibi bağnaz olmayan, nazik ve kibar bir adam olarak tasvir ederken aynı zamanda genç erkekleri baştan çıkardığını ve fabrikaya ustabaşı olarak işe aldığı ve tıbbi muayene bahanesiyle taciz ettiği Meksikalı işçileri sömürdüğünü de gözler önüne serer (1991: 121).

Felix'in evlenip çocuk sahibi olarak toplumsal cinsiyet rollerini yerine getirmesi, ölümüyle bütün ailenin öğrendiği bu gizli hayatı daha katlanır kılar. Profesör Stephen P. Knadler'ın da bahsettiği gibi, "Chicano kültüründe cinsiyet sapkınlığı ve homoerotizm, normların (Foucault'cu terimlerle) güç/bilgi sisteminden çok, babanın ataerkil otoritesine yönelik bir tehdit" oluşturur (185). Aile babası rolünü başarıyla oynayan Felix'in yaşadığı eşcinsel ilişkiler, gizli kaldıkları sürece otoriteye karşı bir tehdit unsuru olarak görülmez. Zira Felix'in gey barda tanıştığı adamlardan biri tarafından öldürülmesini kabullenemeyen aile, bu utanç dolu ölümü tıpkı Miguel Grande'nin, eşi Juanita'nın en yakın arkadaşlarından biriyle yaşadığı evlilik dışı ilişki gibi hasır altı eder.

Queer arzunun Chicano toplumunda maruz kaldığı sansürün bir sonucu olarak Felix'in itildiği ikili yaşam, Gloria Anzaldua'nın sınır bölgesi terimi ile yorumlanabilir. Kendisinin **Sınır Bölgesi/Hudut: Yeni Melez Kadın** kitabının önsözünde de belirttiği gibi: "Aslında sınır bölgeleri, iki veya daha fazla kültürün birbiriyle kesiştiği, farklı ırklardan insanların aynı topraklarda yaşadığı, alt, orta ve üst sınıfların birbiriyle temas ettiği, iki birey arasındaki mesafenin samimiyetle azaldığı her yerde fiziksel olarak mevcuttur" (1987: Önsöz). Felix bağlamında da heteroseksüel ve Chicano dış dünya ile Felix'in karşı koyamadığı queer arzunun istemsizce kesişmesi, ikili bir hayata yol açar. Sosyal yaşamında heteroseksüel aile babası rolünü kusursuz bir şekilde uygulayabilen, beraberinde gey barlarda yeni tanıştığı kişilerle eşcinsel ilişkiler yaşayan Felix, toplumun beklentileri ve kendi arzuları arasında bir "sınır bölgesinde" yaşar. Bu bağlamda Anzaldua'nın terimi, toplumsal olarak inşa edilmiş unsurların iç içe geçtiği ve sınırların bulanıklaştığı bir gri alana işaret eder.

Miguel Chico'ya gelindiğinde, romanda karakterin romantik ve cinsel hayatına dair herhangi bir bilgiye yer verilmediği görülür. Karakterin queerliğine dair en net gösterge, çocukluğunda sergilediği kadınsı davranışlar ve insanların onunla "hanım evladı" diye dalga geçmesidir. Buna karşılık büyüdüğünde ailesinden uzakta, San Francisco'da yaşamaya başlayan Miguel Chico'nun evlenmemesi ailesi tarafından şüpheyle karşılanır. Mama Chona ve diğer aile üyelerinin neden hala evlenmediğine dair sorularına karşı cevapsız kalır. Bu durum, Miguel Chico'nun ailesi ile arasındaki duygusal mesafenin yanı sıra, özel hayatını gizli tutma eğilimine işaret eder.

Anlatının merkezi bilincini temsil eden Miguel Chico'nun queer kimliğinin açıkça beyan edilmemesi, karakterin anlatıda konumlandırıldığı eleştirel aile analisti rolünden de kaynaklanır. Zira Miguel Chico, ailesinin benimsediği Chicano kültürünü ve değerler sistemini eleştirirken aile bireylerinin bu değerlere ters düşen davranışları da anlatı boyunca gözler önüne serilir. Islas'ın metinde bıraktığı bu boşluk, queer kimliklerin 20. yüzyıl Chicano bağlamında incelenmesi açısından değerlidir. Zira koyu Katolik ve muhafazakar Chicano ailesinde queer arzu,

tartışmaya açık olmayan bir tabudur.

Judith Butler, **Cinsiyet Belası** adlı kitabında cinsiyetin, "zaman içerisinde zayıf bir inşayla kurulan, edimlerin stilize tekrarı üzerinden dış mekânda tesis edilen bir kimlik" olarak düşünülmesi gerektiğini ileri sürer (2010: 230). Butler'ın performatif cinsiyet teorisi ışığında, Miguel Chico'nun toplumsal rol olan erkekliği ondan beklendiği şekilde performe edemediği söylenebilir. Chicano erkeklerden beklenen *macho* özellikleri yansıtamayan Miguel Chico, toplumdan ve diğer aile üyelerinden bu özelliğiyle farklıdır. Kendisi hem evlenmeyerek hem de ailesinden uzakta bir yaşam sürmeyi tercih ederek geleneksel Chicano değerlerine ters düşen bir yaşam sürer. Çocukluğundan beri feminen tavırları yüzünden cinsiyet rollerine uyum sağlayamayan Miguel Chico, babası ve *barrio*'daki diğer Chicano erkekler tarafından *joto* olarak etiketlenir. Annesi ve bakıcısı Miguel Chico'nun kadınsı tavırlarına karşı daha sağduyulu davransa da Miguel Grande'nin otoritesi karşısında etkisiz kalırlar. Babası etrafta yokken etek giyip dans eden Miguel Chico'ya eşlik eden annesi, Miguel Grande onları yakaladığında çocuğunu savunamaz. Öyle ki, küçük bir çocuk olan Miguel Chico'nun davranışları için babasından özür dilemesini ve bir daha tekrarlanmayacağına dair söz vermesini ister.

Ailesi ve çevresindeki diğer Chicano erkekler tarafından sürekli olarak sözlü şiddete maruz kalan Miguel Chico, çocukluğundan itibaren ayrımcılığa uğradığını hissederek büyür. Bunun üzerine geçirdiği ölümcül hastalık sonucu bağırsakları iflas eder ve karnında kolostomi torbasıyla yaşamaya başlar. Farias'a göre kolostomi torbası Miguel Chico'yu bir kadın veya erkekle cinsel ilişkiye girmesini engeller (2018: 31). Dolayısıyla Miguel Chico'nun eşcinsel ilişkilerle özdeşleştirilen aktif/pasif karşıtlığının da dışarısında kaldığı söylenebilir. Farias, Miguel Chico'yu "muğlak erkek" olarak tanımlar ve içerisinde bulunduğu arada kalmışlığı şu sözlerle açıklar:

> Miguel Chico, heteroseksüellik ile eşcinsellik arasındaki sınırda yaşadığı için ötekileştirilmeyle maruz kaldı. Her iki kimliğe de ait hissetmediği için ikisi arasında "süzülüyordu". Miguel Chico, ailesine cinsel kimliğini "açıklayamıyordu" çünkü bu, daha kendisinin bile emin olmadığı bir cinsel

kimlikle özdeşleşmesi anlamına geliyordu (2018: 32).

Farias'ın bahsettiği "arada kalmışlık" ve sınırda konumlanma durumu, Gloria Anzaldua'nın sınır bölgesi kavramıyla paralellik göstermektedir. Dolayısıyla anlatıda Mickey'nin cinsel kimliğine dair açık bir beyanının bulunmaması, geçirdiği ölümcül hastalık sonucu karnına takılan kolostomi torbası ile birlikte onu cinsellikten uzak bir karakter haline getirir ve gri alana konumlandırır. Tıpkı babaannesi Mama Chona gibi, Miguel Chico da cinsellikten mahrum edilmiş bir karaktere dönüşür.

Queer bir karakter olarak Miguel Chico, geçirdiği ölümcül hastalığın sonucunda ailesinden miras kalan kuşaklar arası travmanın verdiği yaraları iyileştirmek için yazmayı tercih eder. Mama Chona'nın ve ailesindeki diğer "günahkarların" hikayesini kendi bakış açısıyla anlatarak yalnızca ailesinin içerisinde bulunduğu yanılsamayı açığa çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda "günahları" açığa çıkararak aile hafızasını queerleştirir. Hasine Şen, Miguel Chico'nun aile anlatısını baştan yazma girişimini şu sözlerle açıklar: "Mama Chona'nın hikayesini kendi bakış açısıyla anlatmak, Miguel Chico'yu açık ten-koyu ten, zihin-beden, melek (Angel)-günahkar, heteroseksüel normlar-eşcinsel arzu gibi ikili zıtlıklar kisvesi altında tüm aileye eziyet eden 'canavardan' kurtaracaktır" (2011: 174). Böylece Miguel Chico yazmanın iyileştirici etkisiyle hem aile geçmişi ile yüzleşir hem de Angel'ların hikayesini baştan yazarak romanın geçtiği sınır bölgesini ikili karşıtlıkların birbirine geçtiği ve muğlaklaştığı, queer ve akışkan bir uzam olarak yeniden kurgular.

Bu bölümde gösterilmeye çalışıldığı üzere **Yağmur Tanrısı** romanı, anlatıda yer alan iki queer karakterin (Miguel Chico ve Felix) kimlik ve deneyimlerini muhafazakar bir Chicano ailesi olan Angel ailesi etrafında ele almaktadır. Mama Chona'nın büyük oğlu olan Felix'in cinsel kimliği belirtilmese de eşcinsel ilişkiler yaşadığı anlatıda ortaya çıkmaktadır. Bir aile babası olarak gizli bir şekilde yaşadığı evlilik dışı ilişkiler, karakterin toplumsal normlar ve kendi arzuları arasında kaldığı ikileme ve bunun sonucunda bir arada kalmışlık durumuna işaret etmektedir. Çocukluğundan beri feminen davranışlarıyla dikkat çeken Miguel

Chico ise ailesinin beklentilerine karşın evlenmeyip onlardan uzakta yaşamayı tercih ettiği için aile üyeleri tarafından şüpheyle bakılan bir karakterdir. Queer kimliği hiçbir zaman açık bir şekilde beyan edilmeyen Mickey'nin cinsel kimliği, metinde verilen ve/veya kasıtlı olarak verilmeyen bilgiler ışığında incelenmiştir. Geçirdiği ölümcül hastalık sonucu cinsellikten mahrum bir hayat süren Miguel Chico, travmalarından ailesinin hayatını hikayeleştirip analiz ederek iyileşir. Cinsel yönelimleri doğrultusunda sözlü saldırı ve dışlanmalara maruz kalan iki karakterin de yaşadığı problemler Chicano kültürünün büyük önem atfettiği *machismo* ve *familismo* kavramlarından kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda roman, Chicano ailesinin eşcinsel bireyler üzerinde gördüğü baskı mekanizması işlevini de gözler önüne sermektedir. **Yağmur Tanrısı**'nda queer karakterlerin içerisinde bulunduğu arada kalmışlık ve muğlaklık temaları, karakterleri sınır bölgelerinde konumlandırarak muğlak bir Chicano queer deneyimi aktarmaktadır.

SONUÇ

Bu tez boyunca, Chicana/o edebiyatında queer kimlik temsilleri, bu türün temsilcileri olan John Rechy'nin **Gece Şehri** (1963) ve Arturo Islas'ın **Yağmur Tanrısı** (1983) romanları aracılığıyla incelenmiştir. Chicano gey yazarlar tarafından yazılan ve otobiyografik nitelikler taşıyan bu iki eser, Chicana feminist kuramcı Gloria Anzaldúa'nın sınır bölgesi ve *nepantla* kavramları ışığında ele alınmıştır. İncelenen romanlar, olay örgüleri ve uzamları açısından önemli farklılıklar gösterse de queer karakterlerin temsiline ilişkin belirsizlik ve arada kalmışlık temalarına iki eserde de öne çıkmaktadır.

Queer kimliklerin edebiyatta görünürlük kazanması, 1960'lı yıllarda meydana gelen Stonewall ayaklanmaları ve Homofil hareketin etkileriyle mümkün olmuştur. 20. yüzyılın ortalarına dek queer kodlanmış karakterler aracılığıyla sağlanan LGBTİ+ kimliklerinin temsili, bu dönem itibariyle yerini daha açık ve provokatif bir yaklaşıma bırakmıştır. Bu akımın etkileri Chicana/o edebiyatında da gözlemlenebilmektedir. Chicano Hareketinin etkisiyle artış gösteren, ağırlıklı olarak Chicano etnik ve kültürel kimliğinin ele alındığı eserlerin yanı sıra Chicanx feminist ve queer deneyimlerin ele alındığı romanlar, ilk örneklerini bu dönemde vermiştir. Ancak bu örneklerin büyük ölçüde Chicana feminist kimliğine odaklandığı, Chicana gey yazınına dair örneklerin ise oldukça kısıtlı kaldığı açıktır. Bu tez çalışmasında, Chicano gey yazınının kısıtlılığının yanı sıra queer karakterlerin eserlerde nasıl temsil edildiklerine odaklanılmıştır.

Tez çalışmasının ilk bölümünde, Chicano kimliğini şekillendiren tarihsel ve kuramsal perspektifler kronolojik sırayla incelenmiş ve queer çalışmaların gelişimine dair olay ve olgular tartışılmıştır. Kolomb öncesi medeniyetlerden başlayarak Amerika'nın İspanyollar tarafından kolonizasyonu, Meksika-Amerika Savaşı ve Guadalupe Hidalgo Antlaşması gibi Meksikalı Amerikalı kimliğinin oluşumuna sebebiyet veren gelişmelere yer verilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri bağlamında Meksika kökenli halkın karşılaştığı zorluklar ve kısıtlamalar, Chicano Harketine zemin hazırlayan koşullara dair kapsamlı bir artzemin sunma amacıyla bölümün önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sivil Haklar Hareketleri, Chicano Hareketi ve Stonewall ayaklanmaları gibi toplumda bir dönüm noktası niteliği

taşıyan hak mücadelelerine de Chicanx queer çalışmalarının oluşmasına doğrudan ön ayak olmaları açısından geniş yer verilmiştir. Bölümde yer alan bulgular doğrultusunda, Chicanx queer çalışmalarının tüm bu olayların etkisiyle ortaya çıktığı ve ikili kimliklerin meydana getirdiği karmaşayı kesişimsel bir bakış açısıyla incelediği ortaya çıkmaktadır. Meksikalı Amerikalı işçilerin bir asrı aşkın süredir maruz kaldığı ekonomik eşitsizlikler sebebiyle siyasi ajandasında işçi hakları ve eğitimde fırsat eşitliği gibi konuların gündeme getiren Chicano Hareketi, Chicanx feminist ve queer kuramcıların girişimleriyle çok sesli bir yapı kazanmıştır. Chicano toplumunda yerleşik bir öneme sahip olan ataerkil değerlerin açıkça tartışılmaya başlanması hem queer hem de Chicanx kimliğine ait olan bireylerin toplumsal bağlamda maruz kaldığı geniş çaplı baskı mekanizmalarına dikkat çekmekte, aynı zamanda Chicano kültürüne içeriden bir eleştiri niteliği taşımaktadır. Akademik düzlemde tartışılan bu olguları Chicana/o yazarlar da eserlerinde işlemeye başlamış ve queer Chicanx edebiyatının ilk örnekleri de bu dönemde yayımlanmıştır.

Tezin ikinci ve üçüncü bölümlerinde incelenen romanlar, Chicano gey karakterleri merkeze almaları sebebiyle türün sayılı örnekleri arasında yer almaktadır. Ancak her iki eser de Chicano gey deneyimini kesişimsel bir yaklaşımla ele almak yerine çoklu kimliklerin yalnızca bir yönüne ağırlık verir. Örneğin **Gece Şehri,** queer kimlik ve deneyimlere dair açık ve cesur bir temsil örneği sunarken Chicano kültürel kimliğine kısıtlı yer vermektedir. **Yağmur Tanrısı** ise, merkezine aldığı Chicano Angel ailesi aracılığıyla etnik ve kültürel unsurlara odaklanmakta, anlatıda yer alan iki gey karakterin cinsel kimliğini üstü kapalı olarak anlatılmaktadır. Bunun yanı sıra, **Gece Şehri** romanının anlatıcısı ve **Yağmur Tanrısı**'ndaki Miguel Chico ve Felix karakterleri olmak üzere iki romanda da yer alan queer karakterler, kimlik tasviri bağlamında muğlak ve arada kalmış bireylerdir.

Gece Şehri'nin başkahramanı ve anlatıcısı, *mestizo* bir karakter olması sebebiyle etnik olarak arada kalmış bir karakterdir. Belirli bir amacı olmayan yolculuğu sırasında eşcinsel erkeklerle para karşılığında cinsel ilişkiye girerek hayatını idame ettiren anlatıcı, queer kimliğine dair de tam bir kabulleniş

göstermemektedir. Gloria Anzaldúa'nın sınır bölgesi ve *nepantla* kavramlarıyla paralellik gösteren bu arada kalmışlık, romanın Chicanx queer kimliğini ana akım eşcinsel edebiyatında hakim olan açıklık-gizlilik ikili karşıtlığının dışında kalan bir yaklaşımla ele aldığını göstermektedir.

Yağmur Tanrısı romanında ise romanın merkezi bilincini yansıtan Miguel Chico karakterinin cinsel yönelimi açık bir şekilde belirtilmez. Amcası Felix ise toplum baskısı ve queer arzu arasında kalmış, ikili hayat sürdürmeyi tercih etmiştir. Karakterlerin Chicanx queer kimliğinin karmaşıklığını bir tür anlatımsal suskunluk tekniğiyle anlatılması, Miguel Chico ve Felix'i bir sınır bölgesinde konumlandırmaktadır.

Her iki romanın queer karakterlerinde de arada kalmışlık, belirsizlik ve kayıp olma durumları söz konusudur. Bu, Chicanx queer kimliğinin Anglo-Amerikan veya Afro-Amerikan gey kimlikleriyle aynı yöntemlerle temsil edilmesinin gerçekçi bir beklenti olmadığını göstermektedir. Chicano gey kimliğinin karmaşıklığını ve onu oluşturan sosyo-politik bağlam göz önünde bulundurulduğunda, Chicano halkının erkek-egemen, aile merkezci, topluluk bilincini ön planda tutan ve Katolik inancına önemli ölçüde bağlı muhafazakar bir toplum olduğu söylenebilir. Bu toplumsal nitelikler, Chicano gey yazınına dair eserlerde karakterlerin neden Chicana lezbiyen edebiyatındaki gibi açık ve etnik kültürleriyle bir uyum içerisinde temsil edilemediğini açıklamaktadır. Bunun yerine Rechy ve Islas, otobiyografik eserlerindeki başkahramanlarını (aynı zamanda kendilerini de) muğlak sınır bölgelerinde kurgulamış ve Chicanx queer deneyiminin toplumsal ölçüde ne kadar gerçekleştirilebildiğine dair önemli saptamalarda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Acuña, Rudolfo F.: **Occupied America: A History of Chicanos**, 8. baskı, Pearson Education, 1972.

Adorno, Rolena: "The conquest of Mexico," **Colonial Latin American Literature**, Oxford University Press, 2011, s. 42-55.

Alarcón, Norma: "Chicana Feminism: In the tracks of 'the' native woman," **The Chicana/o Cultural Studies Reader**, Routledge, 2006, s. 183-190.

Alcántara, Miren Neyra: "'In Between The Virgin and The Whore': Decentering the Cultural Paradigms of The Virgin of Guadalupe and La Malinche in Four Writers," **UReCA: The NCHC Undergraduate Journal of Research and Creative Activity**, National Collegiate Honors Council, 2021, s. 130-141.

Almaguer, Tomás: "Chicano Men: A Cartography of Homosexual Identity and Behavior," **The Lesbian and Gay Studies Reader**, Routledge, 1993, s. 255-273.

Althusser, Louis: "Ideology and Ideological State Apparatuses," **On the Reproduction of Capitalism: Ideology and Ideological State Apparatuses**, Verso, 2014, s. 232-272.

Anzaldúa, Gloria: **Borderlands/La Frontera: The New Mestiza**, Aunt Lute Books, 1987.

Anzaldúa, Gloria: "Preface: (Un)natural Bridges, **This Bridge We Call Home: Radical Visions for Transformation**, Ed. Gloria E. Anzaldúa and AnaLouise Keating. New York: Routledge, 2002. 1–5.

Attig, Remy: **Translation in the Borderlands of Spanish: Balancing Power in English Translations from Judeo-Spanish and Spanglish,** University of Ottawa, 2018, Doktora Tezi.

Bal, Mieke: **Narratology: Introduction to the Theory of Narrative**, University of Toronto Press, 1997.

Baudelaire, Charles: "The Painter of Modern Life," **The Painter of Modern Life and Other Essays**, Phaidon Press, 1964, s. 1-40.

Bergman, Eric: "Chicano/a Multiplicity and In-betweenness in John Rechy's *City of Night*," **Narodna Umjetnost**, sayı 52/1, University of Helsinki, 2015, s. 71-94.

Brim, Matt: "Paradoxical Reading Practices: Giovanni's Room as Queer/Gay/Trans Novel," **James Baldwin and the Queer Imagination,** The University of Michigan Press, 2014, s. 55-91.

Bruce-Novoa, Juan: "Homosexuality and the Chicano Novel," **Confluencia**, sayı 2/1, 1986, s. 69–77.

Butler, Judith: **Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi**, Çev: Başak Ertür, Metis Yayınları, 2010. (Özgün eser 1990 tarihlidir).

Castillo, Debra, and John Rechy: "Interview: John Rechy." **Diacritics**, sayı 25/1, 1995, pp. 113-125.

Dean, Tim: "The Erotics of Transgression," **The Cambridge Companion to Gay and Lesbian Writing**, Ed. Hugh Stevens. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, s. 65–80.

Del Castillo, Adelaida R: **Fathers, Fathering, and Fatherhood:** Literary Anthropology, 2021.

Farias, Delilah Marie: **An Examination of the Queer, the Macho, and the Ambiguous Male in Arturo Islas's *The Rain God*,** The University of Texas Rio Grande Valley, Yüksek Lisans Tezi, 2018.

Flores, David J.: **The Chicana/o Movement and the Catholic Church**, University of California, Los Angeles, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Foster, David William: "New York City As An Urban Specter in John Rechy's *City of Nigh*t," **Romance Notes**, sayı 54/1, 2014, s. 103–09.

García, Alma M.: "Confronting and Contesting Patriarchal Constraints," **Narratives of Mexican American Women: Emergent Identities of the Second Generation**, AltaMira Press, 2004.

García, Alma M.: "The Mexican Revolution and Immigration," **The Mexican Americans**, Greenwood Press, 2002, s. 13-26.

García, Alma M.: "The Development of Chicana Feminist Discourse, 1970-1980." **Gender and Society**, sayı 3/2, 1989, s. 217-38.

García, Alma M.: "Voices of Chicana Feminists: An Emerging Consciousness," **Chicana Feminist Thought: The Basic Historical Writings**, ProQuest Ebook Central, 1997, s. 17-68.

Giles, James R.: "Religious Alienation and 'Homosexual Consciousness' in *City of Night* and *Go Tell It on the Mountain*." **College English**, sayı 36/3, 1974, s. 369–80.

Gonzales, Manuel G.: **Mexicanos: A History of Mexicans in the United States**, Indiana University Press, 1999.

Gonzalez, Michelle A.: **Embracing Latina Spirituality, A Woman's Perspective,** Cincinnati: St. Anthony Messenger Press, 1989.

Guillén, Claudio: "Toward a Definition of the Picaresque," **Literature as System: Essays Toward the Theory of Literary History**, Princeton University Press, 1971, s. 71-106.

Gutiérrez, Ramón A.: "Community, Patriarchy and Individualism: The Politics of Chicano History and the Dream of Equality." **American Quarterly**, sayı 45/1, 1993, s. 44–72.

Halperin, David M..: "The Normalization of Queer Theory," **Journal of Homosexuality**, 45(2-4), 2003, s. 339-343.

Hernández, Ellie D.: **Postnationalism in Chicana/o Literature and Culture**, University of Texas Press, 2009.

Jagose, Annamarie: **Queer Teori: Bir Giriş**, Çev.: Ali Toprak, 2. Baskı, İstanbul Notabene Yayınları, 2017.

Joseph, Gilbert M., Jürgen Buchenau: **Mexico's Once and Future Revolution**, Duke University Press, 2013.

Karpinski, Kel R.: **Performing Desire in Times Square: Sailors, Hustlers and Masculinity**, City University of New York, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Knadler, Stephen P.: "Queer Aztlan: Mestizing 'White' Queer Theory", **Fugitive Race: Minority Writers Resisting Whiteness**. MS, USA: University Press of Mississippi, 2002. s. 179 - 202.

Lauritsen, John, David Thorstad: **The Early Homosexual Rights Movement**, New York: Times Change Press, 1974.

Leventhal, Richard M., v.d.: "The Modern Maya and Ancient History," **Expedition Magazine**, Penn Museum, sayı 54/3, 2012, s. 46- 51.

López y Rivas, Gilberto: "The Chicano Movement," **The Chicanos: Life and Struggles of the Mexican Minority in the United States**, Monthly Review Press, 1973, s. 57-75.

Lucks, Daniel S. **Selma to Saigon: The Civil Rights Movement and the Vietnam War**, University Press of Kentucky, 2014.

Márquez, Antonio C.: "The Historical Imagination in Arturo Islas's **The Rain God** and **Migrant Souls**," **MELUS**, sayı 19/ 2, 1994, s. 3-16

Martínez, Anne M.: "Holy Wars at Home: Religion and Activism in U.S. Social Movements," **American Quarterly**, sayı 58/2, 2006, s. 535-543.

McCaughan, Edward J.: "Queer Subversions in Mexican and Chicana/o Art Activism." **Agenda: Empowering Women for Gender Equity**, sayı 28/4 (102), 2014, s. 108–17.

McRuer, Robert: **The Queer Renaissance: Contemporary American Literature and the Reinvention of Lesbian and Gay Identities**, NYU Press, 1997.

Minich, Julie A.: "Enabling Aztlán: Arturo Islas Jr., Disability, and Chicano Cultural Nationalism," **Modern Fiction Studies**, sayı 57/4, The Johns Hopkins University Press, 2011, s. 694-714.

Mirandé, Alfredo: "A Reinterpretation of Male Dominance in the Chicano Family." **The Family Coordinator**, sayı. 28/4, 1979, s. 473-79.

Moraga, Cherríe: "Queer Aztlán: the Re-formation of Chicano Tribe," **Queer Cultures**, Prentice Hall, 2004, s. 224-238.

Moraga, Cherríe: "Lo Que Nunca Paso por Sus Labios," **Loving in the War Years: lo que nunca pas? por sus labios**, South End Press, 1983, s. 90- 149.

Neate, Wilson: **Tolerating Ambiguity: Ethnicity and Community in Chicano/a Writing**, Peter Lang, 1994.

Núñez-Puente, Carolina: "Queeremos a Gloria Anzaldúa: Identity, Difference, New Tribalism, and Affective Eco-Dialogues," **Camino Real**, 2018, s. 47-62.

Pérez-Torres, Rafael: "Chicano Ethnicity, Cultural Hybridity, and the Mestizo Voice,"
American Literature, 1998, s. 153-176.

Sánchez, Rosaura: "Ideological Discourses in Arturo Islas' *The Rain God*. **Criticism in the Borderlands: Studies in Chicano Literature, Culture and Ideology**. Ed. Hector Calderón ve José David Saldívar. Durham: Duke UP, 1991, s. 114-126.

Servín, Manuel P.: "The Pre-World War II Mexican-American: An Interpretation,"
California Historical Society Quarterly, 1966, s. 325–338.

Spargo, Tamsin: **Postmodern Encounters: Foucault and Queer Theory**, Icon
Books, 1999.

Summers, Claude J. **Homosexuality in Renaissance and Enlightenment England: Literary Representations in Historical Context**, Routledge, 1992.

Şen, Hasine: "*La familia* as a Site of Oppression: Resistance to Socially Constructed Gender and Sexual Roles in Arturo Islas' *The Rain God*," **The Borderland as a Site of Resistance to Boundaries: Discussion of Identity in the Chicano/a Novel**, Paradox, 2011, s. 138-177.

Viego, Antonio: "The Place of Gay Male Chicano Literature in Queer Chicana/o Cultural Work." **Discourse**, sayı 21, no. 3, 1999, s. 111–31.

Yay, İrfan Cenk: **Texts on the Borders: U.S. Latina Writing**, Üniversitesi, Doktora Tezi, 2009.